

Štrasburg, 18. november 2009

ECRML (2009) 8

EURÓPSKA CHARTA REGIONÁLNYCH ALEBO MENŠINOVÝCH JAZYKOV

UPLATNENIE CHARTY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Druhý monitorovací cyklus

- A.   Správa Výboru expertov pre Chartu**
- B.   Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy o uplatňovaní Charty Slovenskou republikou**

Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov poskytuje kontrolný mechanizmus na hodnotenie uplatňovania charty v zmluvnom štáte s cieľom dať podľa potreby odporúčania na zlepšenie legislatívy, politiky a praxe. Ústredným prvkom tohto postupu je výbor expertov zriadený podľa článku 17 charty. Jeho hlavným účelom je skúmať skutočnú situáciu regionálnych alebo menšinových jazykov v danom štáte, poskytnúť výboru ministrov hodnotenie dodržiavania záväzkov zo strany zmluvného štátu a v prípade potreby nabádať členský štát, aby postupne dosahoval vyššiu úroveň zaangažovanosti.

Na uľahčenie tejto úlohy výbor ministrov v súlade s článkom 15 ods. 1 prijal osnovu implementačných správ, ktoré má zmluvný štát predkladať generálnemu tajomníkovi. Príslušná vláda túto správu zverejní. Zmienená osnova vyžaduje od štátov informácie o konkrétnom uplatňovaní charty, o všeobecnej politike pre jazyky chránené podľa časti II charty a podrobnejší opis všetkých opatrení, ktoré sa prijali pri uplatňovaní ustanovení vybraných pre každý jazyk chránený podľa časti III charty. Prvou úlohou výboru je preto preskúmať informácie uvedené v periodickej správe pre všetky relevantné regionálne alebo menšinové jazyky na území príslušného štátu.

Úlohou výboru je vyhodnotiť existujúce právne akty, predpisy a skutočnú prax uplatňovanú v každom štáte v súvislosti s jeho regionálnymi alebo menšinovými jazykmi. Na tento účel výbor prijal vlastné pracovné metódy. Výbor zhromažďuje informácie od príslušných orgánov a z nezávislých zdrojov v rámci štátu s cieľom získať pravdivý a korektný prehľad o skutočnej jazykovej situácii. Po predbežnom preskúmaní periodickej správy výbor v prípade potreby predloží príslušnému štátu niekoľko otázok týkajúcich sa záležitostí, ktoré považuje za nejasné alebo nedostatočne rozpracované v samotnej správe. Po tomto písomnom postupe delegácia výboru zvyčajne vycestuje do príslušného štátu s cieľom overiť situáciu na mieste. Počas tejto návštevy sa delegácia stretáva so subjektmi a združeniami, ktorých práca úzko súvisí s používaním relevantných jazykov, a konzultuje s orgánmi záležitosti, na ktoré bola upozornená.

Po ukončení tohto postupu výbor expertov vypracuje svoju vlastnú správu. Predkladá ju výboru ministrov, spolu s návrhmi na odporúčania, ktoré môže výbor ministrov na základe svojho rozhodnutia adresovať príslušnému členskému štátu.

OBSAH

A.	Správa Výboru ministrov o uplatňovaní Charty v Slovenskej republike	4
	Kapitola 1 - Nový všeobecný vývoj a východiskové informácie	4
1.1.	Úvod	4
1.2.	Práca výboru expertov	4
1.3.	Všeobecné otázky vyplývajúce z hodnotenia správy	4
1.3.1.	<i>Počet osôb hovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi.....</i>	<i>4</i>
1.3.2.	<i>20-percentná hranica .....</i>	<i>5</i>
	Kapitola 2 - Závery výboru expertov k reakcii štátnych orgánov na odporúčania výboru ministrov (RecChL(2007)1).....	7
	Kapitola 3 - Hodnotenie výboru expertov v súvislosti s časťami II a III charty	9
3.1.	Hodnotenie v súvislosti s časťou II charty.....	9
3.2.	Hodnotenie v súvislosti s časťou III charty	13
3.2.1.	<i>Rómsky jazyk .....</i>	<i>13</i>
3.2.2.	<i>Maďarský jazyk.....</i>	<i>29</i>
3.2.3.	<i>Nemecký jazyk .....</i>	<i>45</i>
3.2.5.	<i>Ukrajinský jazyk.....</i>	<i>77</i>
3.2.6.	<i>Český jazyk.....</i>	<i>93</i>
3.2.7.	<i>Bulharský, chorvátsky a poľský jazyk .....</i>	<i>98</i>
	Kapitola 4 - Zistenia a návrhy odporúčaní.....	113
	Príloha I: Pri uložení ratifikačnej listiny urobila Slovenská republika vyhlásenie, ktoré znie:	115
	Príloha II: Pripomienky slovenských orgánov.....	117
B.	Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy o uplatňovaní Charty Slovenskou republikou.....	121

A. Správa Výboru ministrov o uplatňovaní Charty v Slovenskej republike

Kapitola 1 Nový všeobecný vývoj a východiskové informácie

1.1. Úvod

1. Slovenská republika podpísala Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „charta“) dňa 20. februára 2001 a ratifikovala ju 5. septembra 2001. Pre Slovenskú republiku charta nadobudla platnosť 1. januára 2002.
2. Ratifikačná listina je v prílohe I tejto správy.
3. Druhá periodická správa o uplatňovaní charty v Slovenskej republike bola predložená v súlade s článkom 15 ods. 1 charty dňa 30. júla 2008.

1.2. Práca výboru expertov

4. Táto druhá hodnotiacia správa vychádza z informácií, ktoré výbor expertov získal z druhej správy Slovenskej republiky a z doplňujúcich informácií, ktoré poskytli orgány počas overovania na mieste (12. -13. februára 2009). Okrem toho výbor expertov získal informácie z rozhovorov so zástupcami orgánov a združení väčšiny národnostných menšín. Predstavitelia českej a rusínskej národnostnej menšiny sa stretnutí nezúčastnili. Výbor expertov dostal štyri upozornenia podľa článku 16 ods. 2 charty (Zväz maďarských pedagógov na Slovensku, jazyková kancelária Gramma, divadlo Thália [všetky v súvislosti s maďarským jazykom]; Chorvátsky kultúrny zväz na Slovensku). Vyjadrenia k týmto upozorneniam sa uvádzajú v tejto správe na inom mieste. Správa odráža politiky, legislatívu a prax uplatňovanú v čase overovania na mieste (marec 2009). Akékoľvek neskoršie príspevky a vývoj budú zohľadnené v nasledujúcej správe výboru expertov o Slovenskej republike.
5. Správa uvádza podrobné odporúčania a nabáda slovenské orgány, aby ich zohľadnili pri tvorbe svojej politiky regionálnych a menšinových jazykov. Výbor expertov na základe svojich podrobných odporúčaní tiež vypracoval zoznam návrhov všeobecných odporúčaní adresovaných Slovenskej republike výborom ministrov podľa ustanovenia článku 16 ods. 4 charty.
6. Výbor expertov by chcel vyjadriť poďakovanie slovenským orgánom za poskytnutú spoluprácu. Spolupráca s orgánmi a združeniami zastupujúcimi osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi bola počas overovania na mieste veľmi pozitívna.
7. Túto správu prijal výbor expertov dňa 24. apríla 2009.

1.3. Všeobecné otázky vyplývajúce z hodnotenia správy

1.3.1. Počet osôb hovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi

8. Keďže nasledujúce sčítanie ľudu sa uskutoční až v roku 2011, výbor expertov nedostal žiadne nové oficiálne údaje o počte osôb hovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi. Okrem toho, slovenské orgány v doplňujúcich informáciách predložených výboru expertov potvrdili, že výsledky sčítania ľudu týkajúce sa príslušnosti k národnostným menšinám väčšinou neposkytujú presný obraz o reálnej situácii. Týka sa to najmä Rómov.¹ Pri poslednom sčítaní ľudu (2001) sa k tejto menšine prihlásilo 89 920 osôb. Podľa slovenských orgánov však „experti odhadujú, že skutočné zastúpenie rómskej národnostnej menšiny je niekoľkonásobne vyššie (podľa výsledkov sociologického prieskumu z roku 2004 bolo na Slovensku približne 320 000 Rómov, demografické odhady hovoria o číslach 400 000 až 500 000 Rómov)“. Ďalšie nepresnosti vznikli významnými fluktuáciami osôb hlásiacich sa k rusínskej a ukrajinskej menšine. Okrem toho, karpatskonemecký spolok zdôrazňuje, že veľká väčšina z približne 40 000 Nemcov nepriznáva v sčítaní ľudu svoju príslušnosť k menšine v dôsledku historických skúseností.

¹ Prvá hodnotiacia správa výboru expertov, ods. 14

9. Výbor expertov považuje nedostatok spoľahlivých údajov za problematický, keďže údaje zo sčítania ľudu sú základom na pridelovanie finančných prostriedkov, vysielacieho času a používanie menšinových jazykov v styku s orgánmi verejnej správy (20-percentná hranica, pozri ďalej). Schopnosť slovenských orgánov plánovať a uskutočňovať dôsledné a nepretržité opatrenia na ochranu a podporu menšinových jazykov obmedzuje najmä nepresnosť dostupných údajov a ich nestálosť, ktorá je nevyhnutne spôsobená desaťročnými odstupmi v sčítaní ľudu.² Výboru expertov to následne sťažuje hodnotenie plnenia záväzkov vyplývajúcich z charty Slovenskou republikou.

10. Výbor expertov preto nabáda slovenské orgány, aby v spolupráci s osobami hovoriacimi danými jazykmi prijali opatrenia na zber spoľahlivých údajov o počte používateľov regionálnych alebo menšinových jazykov a o ich geografickom rozložení. Slovenské orgány by napríklad mohli uskutočniť sociologické prieskumy týkajúce sa všetkých jazykových skupín podľa príkladu prieskumov týkajúcich sa Rómov. Odhady počtu používateľov menšinových jazykov by mohli vychádzať z miestnych/obecných ukazovateľov, akými sú existencia menšinových združení, podujatí, vzdelávania alebo počtu predplatiteľov novín a časopisov v danom jazyku.³

1.3.2. 20-percentná hranica

11. Slovenská republika urobila pri uložení ratifikačnej listiny vyhlásenie, že „podľa článku 1 písm. b) charty, (...) výraz 'územie, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk', sa podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Zb. z 25. augusta 1999 vzťahuje na obce, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci do národnostnej menšiny tvoria najmenej 20 % obyvateľstva, a to vrátane uplatňovania jej článku 10. Slovenské orgány následne vysvetlili, že táto 20-percentná hranica sa vzťahuje výlučne na používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v úradnom styku (t. j. článok 10 charty), a nie na iné oblasti, na ktoré sa vzťahuje charta. V súvislosti s tými jazykmi, v prípade ktorých sú osoby hovoriace daným jazykom koncentrované, 20-percentnú hranicu dosahuje niekoľko obcí (maďarský: 511 obcí; rusínsky: 68; rómsky: 57; ukrajinský: 18⁴). Okrem toho nemá prakticky žiadny význam pre český jazyk, vzhľadom na jeho „kvázi úradné postavenie“ a splnenie všetkých záväzkov článku 10 pre český jazyk zo strany Slovenskej republiky.

12. Vo svojej prvej hodnotiacej správe výbor expertov napriek tomu uvádza, že 20-percentná hranica predstavuje územnú výhradu, ktorá je nezlučiteľná s chartou. Výbor preto dospel k záveru, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, kde počet osôb hovoriacich regionálnym alebo menšinovým jazykom nedosahuje 20 % obyvateľstva, no napriek tomu predstavuje dostatočný počet osôb hovoriacich týmito jazykmi na účely záväzkov článku 10 prijatých Slovenskou republikou.

13. Výbor expertov tiež konštatoval, že 20-percentná hranica sa v každom prípade javí ako privysoká, keďže počet osôb, ktorý odôvodňuje ochranné opatrenia podľa charty, je zvyčajne výrazne pod touto percentuálnou hodnotou. Výbor si všimol najmä, že táto podmienka upiera bulharskému a poľskému jazyku ochranu podľa článku 10, keďže počet osôb hovoriacich týmito jazykmi nespĺňa túto podmienku v žiadnej obci, čo oslabuje ratifikáciu charty. Výbor expertov tiež zistil, že táto podmienka predstavuje prekážku pre chorvátsky a nemecký jazyk, pri ktorých počet osôb hovoriacich týmito jazykmi dosiahol požadovanú hranicu len v jednej obci pre každý jazyk. Výbor expertov sa domnieva, že vzhľadom na tesné splnenie podmienky⁵ v týchto dvoch prípadoch, by pokles počtu príslušných osôb pod stanovenú hranicu pri nasledujúcom sčítaní ľudu mohol byť prekážkou pre dôsledné a nepretržité uplatňovanie článku 10. Výbor expertov preto „nabáda slovenské orgány, aby vyhodnotili, v ktorých oblastiach majú osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účel záväzkov, ktoré Slovenská republika prijala v rámci článku 10, vo všetkých prípadoch, ktoré nespĺňajú 20-percentnú podmienku, a aby v týchto oblastiach uplatňovali článok 10“.⁶ **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporúča „preskúmať požiadavku, podľa ktorej osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi majú predstavovať aspoň 20 % obyvateľov obce na uplatnenie záväzkov v oblasti verejnej správy“.**

² Prvá hodnotiacia správa výboru expertov, ods. 45

³ Pozri Tretiu hodnotiacu správu výboru expertov o Švédsku, ods. 10

⁴ Pozri doplňujúce informácie od slovenských orgánov, str. 10

⁵ Počet príslušníkov chorvátskej menšiny v Bratislave-Jarovciach/Hrvatski Jandrof prekračuje 20-percentný podiel o päť osôb. V (nemeckej) obci Krauhle/Blaufuß je rozdiel šesť osôb, porovnaj prílohu 5 a 6 k prvej periodickej správe.

⁶ Prvá hodnotiacia správa výboru expertov, ods. 42-47, 324

14. I keď slovenské orgány neuskutočnili odhad počtu osôb hovoriacich danými jazykmi, poskytli výboru expertov relevantné štatistické informácie. Podľa sčítania ľudu z roku 2001⁷, najvyšší počet príslušníkov **bulharskej** národnostnej menšiny na obecnej úrovni žije v Bratislave-Ružinove (114 osôb) a najvyšší počet príslušníkov **poľskej** národnostnej menšiny v Bratislave-Petržalke (103 osôb). Slovenské orgány bez toho, aby explicitne odkazovali na uplatňovanie článku 10, už v prvom monitorovacom cykle na základe sčítania ľudu z roku 2001⁸ posúdili, kde má nemecká a chorvátska národnostná menšina svoje „hlavné sídla“, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku. Podľa tohto odhadu „hlavné sídla“ **nemeckej** menšiny zodpovedajú obci, kde je požiadavka podielu obyvateľstva splnená (Krahule/Blaufuß, 24,3 % - 35 osôb), a niekoľkým ďalším obciam, v ktorých Nemci predstavujú až 18,4 % obyvateľstva. Pokiaľ ide o **chorvátsku** menšinu, 44 % príslušníkov tejto skupiny žije v dvoch obciach: v Bratislave-Jarovciach/Hrvatski Jandrof, kde predstavujú 20,4 % obyvateľstva (244 osôb) a spĺňajú podmienku, a v Bratislave-Čunove (16,2 % - 148 osôb). V prvej hodnotiacej správe výbor expertov poznamenal, že Bratislava-Čunovo na pohľad spĺňa podmienky oblasti, kde by sa článok 10 charty mohol uplatňovať.⁹ Z vyššie uvedeného vyplýva, že absolútny počet Bulharov v Bratislave-Ružinove (114) a Poliakov v Bratislave-Petržalke (103) sa veľmi približuje počtu Chorvátov v Bratislave-Čunove (148), pričom však ich relatívne počty (percentá) sa významne líšia.

15. Výbor expertov opakuje svoje zistenie z prvej hodnotiacej správy, že považuje rozhodnutie Slovenskej republiky uplatňovať článok 10 charty na bulharský a poľský jazyk za veľmi ambicióznym krokom a náročným záväzkom, ktorý treba privítať. Keďže slovenské orgány poznali demografickú situáciu oboch jazykov v čase prijatia tohto záväzku, výbor expertov pripomína, že dané ustanovenia článku 10 je potrebné uplatňovať, ak sa nemá spochybníť ratifikácia charty. Nevyhnutne to znamená prehodnotenie 20-percentnej hranice.¹⁰ Samotné zníženie hranice na 10 %, ako to požadovali zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom počas overovania na mieste, by nevyriešilo problém uplatňovania článku 10 na bulharský a poľský jazyk, keďže osoby hovoriace oboma jazykmi nedosahujú ani túto percentuálnu hodnotu. V súvislosti s jazykmi, pri ktorých sa podmienka určená relatívnym počtom (percentom) nedá jednoducho uplatňovať, by sa mali prijať pružné opatrenia „podľa situácie každého z jazykov“ (ako to požaduje charta, okrem iného v článku 10). Slovenské orgány by mali preto určiť, aký *absolútny* „počet obyvateľov, ktorí sú používateľmi regionálnych alebo menšinových jazykov“ (článok 10) považujú za dostatočný na uplatňovanie záväzkov podľa článku 10 na bulharský a poľský jazyk aspoň v jednej obci pre každý z týchto jazykov. Podobné pružné a konkrétne opatrenia „podľa situácie každého z jazykov“ by sa mali zväziť aj v súvislosti s ostatnými jazykmi s cieľom zaručiť dôsledné a nepretržité uplatňovanie článku 10.

16. Výbor expertov v tejto súvislosti zdôrazňuje, že na základe ratifikácie charty Slovenská republika v zákone o verejnom ochrancovi práv z roku 2001 ustanovila, že všetky jazyky, na ktoré sa charta vzťahuje, možno používať v komunikácii s verejným ochrancom práv (ombudsmanom). Zmienené právo sa môže uplatňovať aj v oblastiach, kde príslušníci danej národnostnej menšiny predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva. Ombudsman má desať regionálnych kancelárií. Počas overovania na mieste ombudsman potvrdil, že tlačivá na podanie podnetu sú k dispozícii vo všetkých jazykoch, na ktoré sa vzťahuje charta, a občania ich pravidelne používajú na podávanie sťažností, ktoré sa potom spracúvajú v danom jazyku. Výbor expertov považuje možnosť používania jazykov, na ktoré sa vzťahuje charta, v súvislosti s verejným ochrancom práv, bez ohľadu na 20-percentnú hranicu, za najlepšiu prax. Domnieva sa, že táto prax môže slúžiť ako model na riešenie problémov, ktoré spôsobila 20-percentná hranica v súvislosti s uplatňovaním článku 10 charty.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby v spolupráci s osobami hovoriacimi danými jazykmi určili, v ktorých oblastiach majú osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi dostatočné zastúpenie na účely záväzkov, ktoré Slovenská republika prijala podľa článku 10, vo všetkých prípadoch, ktoré nedosahujú 20-percentnú hranicu, a aby v týchto oblastiach uplatňovali článok 10.

⁷ Štatistický úrad Slovenskej republiky (ed.): Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, Základné údaje, Národnostné zloženie obyvateľstva

⁸ Prílohy 5 a 6 k prvej periodickej správe

⁹ Prvá hodnotiacia správa výboru expertov, ods. 635, 643

¹⁰ Prvá hodnotiacia správa výboru expertov, ods. 592-593

Kapitola 2   Závěry výboru expertov k reakcii štátnych orgánov na odporúčania výboru ministrov (RecChL(2007)1)

Odporúčanie č. 1:

„zlepšiť a doplniť legislatívny rámec vo svetle záväzkov prevzatých Slovenskou republikou pri ratifikácii charty a osobitne:

(i.) preskúmať požiadavku, podľa ktorej osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi majú predstavovať aspoň 20 % obyvateľov obce na uplatnenie záväzkov v oblasti verejnej správy;

17. Slovenská republika neprehodnotila 20-percentnú hranicu, ktorú považuje za „primeranú“. Výbor expertov však zastáva názor, že 20-percentná hranica je príliš vysoká, keďže počet osôb, ktorý odôvodňuje ochranné opatrenia podľa charty, je zvyčajne výrazne pod touto percentuálnou hodnotou. Predstavuje teda vážnu prekážku pre primerané uplatňovanie charty. Výbor zaznamenal najmä, že táto podmienka upiera bulharskému a poľskému jazyku ochranu podľa článku 10, keďže počet osôb hovoriacich týmito jazykmi nespĺňa túto podmienku v žiadnej obci, čo sponchybňuje ratifikáciu charty. Výbor expertov ďalej konštatuje, že táto hranica predstavuje prekážku najmä pre chorvátsky a nemecký jazyk, v prípade ktorých počet osôb hovoriacich týmito jazykmi dosiahol požadovanú hranicu len v jednej obci pre každý jazyk.

(ii.) prehodnotiť obmedzenia v používaní regionálnych alebo menšinových jazykov, ktoré vyplývajú zo zákona o štátnom jazyku;

18. Na účely uplatňovania charty sa posudzujú zmeny a doplnky zákona o štátnom jazyku, ktoré by zaručili právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch, ako aj právo používať menšinový jazyk v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Zmeny by si však vyžadovali aj ďalšie aspekty zákona o štátnom jazyku, ako sú napr. obmedzenia používania menšinových jazykov v rozhlase a televízii.

(iii.) odstrániť obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch;

19. Daná legislatíva nebola doposiaľ novelizovaná. Dodnes neexistuje formálna záruka možnosti pre osoby ovládajúce slovenský jazyk, používať pred súdnymi orgánmi regionálny alebo menšinový jazyk.

(iv.) zaručiť ženám právo prijímať či používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch.“

20. Administratívna prax týkajúca sa používania priezvisk v menšinovom jazyku sa zmenila. V rodnom liste alebo sobášnom liste ženy sa jej priezvisko uvedie bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Ženy môžu používať svoje priezvisko bez prechýľovacej koncovky v rodnom liste alebo v úradných dokumentoch.

Odporúčanie č. 2:

„zlepšiť možnosti vzdelávania v regionálnych alebo menšinových jazykoch, osobitne pokiaľ ide o prípravu učiteľov, a vytvoriť orgán monitorujúci prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok;“

21. Situácia odbornej prípravy učiteľov sa výrazne nezmenila. Metodicko-pedagogické centrum nemožno považovať za špecializované metodické centrum vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku. Financovanie je tiež nedostatočné. Záväzky, ktoré prijala Slovenská republika v oblasti vzdelávania, si vyžadujú systematickejší prístup k odbornej príprave učiteľov.

22. Orgány neorganizujú vzdelávanie v menšinovom jazyku iniciatívne, ak ich o to rodičia alebo žiaci nežiadajú. Ďalšie problémy spôsobuje nedostatok kontinuity vzdelávania v menšinovom jazyku od predškolskej prípravy cez základnú školskú dochádzku po stredoškolské, technické a učňovské vzdelávanie. Situácia v oblasti výchovy a vzdelávania v ukrajinskom jazyku na predškolskej, základnej a odbornej/učňovskej úrovni sa zhoršila. V prípade nemeckého jazyka (neexistuje možnosť vzdelávania na stredoškolskej a odbornej/učňovskej úrovni), bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka (neexistuje žiadna úroveň vzdelávania) nenastalo žiadne zlepšenie. Počet predmetov vyučovaných v maďarskom jazyku sa znížil.

23. Neexistuje žiaden orgán dohľadu s konkrétnym mandátom účinne monitorovať vzdelávanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

Odporúčanie č. 3:

„zlepšiť možnosti vysielať a tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch;“

24. Televízny vysielač čas sa zvýšil pre všetky regionálne alebo menšinové jazyky, no v rozhlasovom vysielačnom čase sa znížil čas pre nemecký a ukrajinský jazyk. V oblasti tlačových médií neexistujú žiadne noviny (t. j. periodiká, ktoré vychádzajú aspoň raz do týždňa) v rómskom, nemeckom, ukrajinskom, českom, bulharskom, chorvátskom alebo poľskom jazyku.

Odporúčanie č. 4:

„podporiť poznávanie a toleranciu voči regionálnym alebo menšinovým jazykom a kultúram, ktoré predstavujú neoddeliteľnú súčasť kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky, v rámci všeobecných učebných osnov na všetkých stupňoch vzdelávania, ako aj v médiách;“

25. Slovenské orgány podporujú kultúrne podujatia, ktoré zvyšujú povedomie o menšinových kultúrach u väčšinového obyvateľstva (napr. Festival menšinových kultúr - Menšinové kultúrne leto). V oblasti výchovy a vzdelávania sa Národný plán výchovy k ľudským právam na roky 2005-2014 zaoberá menšinami, ktorý však doposiaľ nebol zrealizovaný. O zvyšovaní povedomia nie je v médiách k dispozícii dostatok informácií.

Odporúčanie č. 5:

„vo vzťahu k rómskemu jazyku:

- (i.) zabezpečiť, aby sa výučba rómskeho jazyka poskytovala tam, kde je o ňu záujem, a informovať rómskych rodičov o takejto možnosti,*
- (ii.) urýchliť zavedenie učebných osnov pre rómsky jazyk,*
- (iii.) zrušiť bezodkladne prax neodôvodnených zápisov rómskych detí do špeciálnych škôl.“*

(i.) Vzdelávanie v menšinovom jazyku sa zabezpečuje, len ak o to rodičia alebo žiaci požiadajú orgány verejnej správy. Neprijali sa žiadne opatrenia na zvýšenie informovanosti rodičov o možnosti vzdelávania v menšinovom jazyku.

(ii.) Experimentálne overovanie vyučovania v rómskom materinskom jazyku na základných, stredných a odborných/učňovských školách sa úspešne dokončilo. Výsledkom sú učebné osnovy pre vzdelávanie v rómskom jazyku a urýchlenie štandardizácie rómskeho jazyka. Okrem toho sa vydali učebnice, i keď nie pre všetky ročníky. Po ukončení pilotných projektov je potrebný štruktúrovaný prístup, ktorý by viedol k systematickému zavádzaniu vzdelávania v rómskom jazyku na všetkých stupňoch.

(iii.) Slovenské orgány realizujú viaceré projekty, ktorých cieľom je odstrániť neodôvodnené zapisovanie rómskych detí do špeciálnych škôl. Stále pomerne vysoký počet rómskych žiakov v špeciálnych školách pre žiakov s mentálnym postihnutím je však výsledkom používania neprimeraných testov na posudzovanie školskej zrelosti a inteligenčného potenciálu, bez ohľadu na jazykové (rómske) prostredie, z ktorého dieťa pochádza. Zaviedli sa nové testy, od ktorých sa očakáva, že odstránia tento nedostatok.

Odporúčanie č. 6:

„prijatť opatrenia vo výučbe rusínskeho jazyka na všetkých stupňoch vzdelávania.“

26. Ústav regionálnych a národnostných štúdií na Prešovskej univerzite má oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry s možnosťou štúdia učiteľského smeru so zameraním na rusínsky jazyk. Na činnosti oddelenia nadväzuje samostatný Ústav rusínskeho jazyka a kultúry zriadený v roku 2008 so svojimi pedagogickými a vedecko-výskumnými úlohami. Vo vykazovanom období však výučbu v rusínskom jazyku začala len jedna základná škola. Znamená to, že rusínsky jazyk vo vzdelávacom systéme výrazne absentuje.

Kapitola 3 Hodnotenie výboru expertov v súvislosti s časťami II a III charty

3.1. Hodnotenie v súvislosti s časťou II charty

27. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe uvedené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidovanie hodnotenia. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. V časti II sa to týka článkov 7 ods. 1 písm. a), d), e) a i).

Článok 7 – ciele a zásady

Odsek 1

Vo vzťahu k regionálnym alebo menšinovým jazykom v oblastiach, kde sa tieto používajú, a podľa stavu jednotlivých jazykov, zmluvné strany založia svoju politiku, legislatívu a prax na týchto cieľoch a zásadách:

...

b *rešpektovanie geografickej oblasti každého regionálneho alebo menšinového jazyka tak, aby existujúce, prípadne pripravované administratívne rozdelenie nekládlo prekážky podpore tohto regionálneho alebo menšinového jazyka;*

28. V prvom monitorovacom cykle výbor expertov upozornil, že územnosprávne usporiadanie môže viesť k situácii, že na danom území nebude skupina osôb hovoriacich regionálnym alebo menšinovým jazykom dosahovať dostatočný počet na účely relevantných záväzkov prijatých podľa charty. Toto zistenie sa týkalo najmä účinkov zákona č. 221/1996 o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky. Výbor expertov nabáda slovenské orgány, aby túto otázku riešili a informovali o nej v nasledujúcej periodickej správe.

29. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaoberá.

30. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby o tejto otázke informovali v nasledujúcej periodickej správe.

c *potreba rozhodného postupu pri podpore regionálnych alebo menšinových jazykov na účel ich zachovania;*

31. V roku 2006 vydala slovenská vláda politické vyhlásenie o menšinových jazykoch, v ktorom okrem iného oznámila, že pripraví návrh zákona o financovaní menšinových kultúr a zriadi úrad pre menšiny. V súčasnosti sa pripravuje viacero legislatívnych textov na realizáciu tohto vyhlásenia. Výbor expertov víta tieto iniciatívy a nabáda slovenské orgány, aby v nich ďalej pokračovali.

Rómsky jazyk

32. 29. júla 2008 národná rada slávnostne vyhlásila štandardizáciu rómskeho jazyka v Slovenskej republike. Výbor expertov sa domnieva, že štandardizácia rómskeho jazyka jednoznačne predstavuje „rozhodný počin“ na podporu rómskeho jazyka a oceňuje tento výsledok dosiahnutý slovenskými orgánmi.

f *poskytnutie primeraných foriem a prostriedkov na vyučovanie a štúdium regionálnych alebo menšinových jazykov na všetkých vhodných stupňoch;*

33. Podľa druhej periodickej správy vláda v roku 2007 schválila Koncepciu výchovy a vzdelávania národnostných menšín. Koncepcia je prvý komplexný dokument, ktorý sa všeobecne zaoberá výchovou a vzdelávaním národnostných menšín.

Rómsky jazyk

34. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov vyzval slovenské orgány, „aby vydali jasné pokyny riaditeľom škôl o povinnostiach vyplývajúcych z charty v oblasti vzdelávania a o výsledných opatreniach zameraných na poskytovanie vyučovania rómskeho jazyka a v rómskom jazyku na rôznych stupňoch;
- urýchlili zavedenie učebných osnov pre rómsky jazyk,
- bezodkladne zrušili prax neodôvodnených zápisov rómskych detí do špeciálnych škôl,
- zvýšili povedomie medzi rómskymi rodičmi a školskými orgánmi o právach rómskych rodičov a detí a o výhodách dvojazyčnosti.“

35. Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil, aby sa „bezodkladne zrušila prax neodôvodnených zápisov rómskych detí do špeciálnych škôl“.

36. V súvislosti s pokynmi riaditeľom škôl, zavedením učebných osnov pre rómsky jazyk a zvyšovaním povedomia, výbor expertov odkazuje na svoje hodnotenie článku 8 (kapitola 3.2.1. nižšie).

37. Počet Rómov zapísaných do špeciálnych škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím je stále relatívne vysoký. Segregácia je výsledkom predchádzajúceho používania testov na posudzovanie školskej zrelosti a intelligenčného potenciálu bez ohľadu na jazykové (rómske) prostredie, z ktorého dieťa pochádza. Zaviedli sa nové testy, od ktorých sa očakáva, že odstránia tento nedostatok. Okrem toho, v zákone o výchove a vzdelávaní (školský zákon) z roku 2008 slovenské orgány segregáciu zakázali. I keď výbor expertov víta dosiahnutý pokrok, opätovne zdôrazňuje, že sú potrebné ďalšie kroky na odstránenie neodôvodneného zápisu rómskych detí do špeciálnych škôl.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby bezodkladne zrušili prax neodôvodnených zápisov rómskych detí do špeciálnych škôl.

g poskytnutie zvýhodnení, ktoré by umožnili osobám neovládajúcim regionálny alebo menšinový jazyk a žijúcim v oblasti, kde sa tento jazyk používa, aby sa im v prípade záujmu umožnilo jeho ovládnutie;

38. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov vyzval slovenské orgány, „aby umožnili osobám neovládajúcim regionálny alebo menšinový jazyk naučiť sa ho, ak si to želajú“.

39. V druhej periodickej správe sa neuvádzajú žiadne informácie o opatreniach, cieľom ktorých je poskytnúť takéto možnosti.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby umožnili osobám neovládajúcim regionálny alebo menšinový jazyk naučiť sa ho, ak si to želajú.

h podpora štúdia a výskumu regionálnych alebo menšinových jazykov na univerzitách alebo ekvivalentných inštitúciách;

Rusínsky jazyk

40. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nemala žiadna univerzita katedru, ktorá by sa venovala rusínskemu jazyku a kultúre, no na Prešovskej univerzite otvorili študijný program „Rusínsky jazyk a kultúra“. Výbor expertov požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie o tomto programe.

41. Podľa druhej periodickej správy Ústav regionálnych a národnostných štúdií na Prešovskej univerzite má oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry s možnosťou štúdia učiteľského smeru so zameraním na rusínsky jazyk. Na činnosti oddelenia nadväzuje samostatný Ústav rusínskeho jazyka a kultúry zriadený v roku 2008 so svojimi pedagogickými a vedecko-výskumnými úlohami. Výbor expertov oceňuje pokrok, ktorý slovenské orgány dosiahli.

Odsek 2

Strany sa zaväzujú eliminovať, ak tak ešte neurobili, všetky nepodložené rozdiely, výnimky, obmedzenia alebo výhody pri používaní regionálneho alebo menšinového jazyka, ktorých účelom je odradiť alebo ohroziť jeho udržiavanie alebo rozvoj. Prijatie osobitných opatrení v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, ktoré majú podporiť rovnoprávnosť medzi užívateľmi týchto jazykov a ostatným obyvateľstvom, alebo opatrení, ktoré prihliadajú na ich osobitné podmienky, nemožno považovať za diskriminačné opatrenie voči užívateľom rozšírenejších jazykov.

42. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné kroky na odstránenie ustanovení zákona č. 270/1995 Z. z., ktoré vedú k neopodstatnenému rozlišovaniu, nepripúšťaniu, obmedzovaniu alebo uprednostňovaniu v súvislosti s používaním regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike“. Výbor ministrov Rady Európy okrem toho slovenským orgánom odporučil, aby „preskúmali obmedzenia v používaní regionálnych alebo menšinových jazykov, ktoré vyplývajú zo zákona o štátnom jazyku“.

43. Vo svojej druhej periodickej správe slovenské orgány uvádzajú, že legislatíva zabezpečujúca ochranu a upevňovanie postavenia štátneho jazyka (Ústava Slovenskej republiky, zákon o štátnom jazyku a ďalšie súvisiace predpisy) nie je v rozpore s právom príslušníkov národnostných menšín používať svoj materinský jazyk v úradnom styku. Výbor expertov však konštatuje, že existuje ešte niekoľko oblastí, kde zákon o štátnom jazyku (zákon č. 270/1995) vyslovene nariaďuje používanie slovenského jazyka, čím

odrádza od používania menšinových jazykov v relevantných oblastiach. Zákon je potrebné upraviť, aby sa zosúladi so záväzkami vyplývajúcimi z charty.

44. V roku 2006 prijala vláda Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie na obdobie rokov 2006 – 2008. Aktivity v rámci akčného plánu sa zameriavali na viaceré oblasti spoločenského a kultúrneho života, s dôrazom na zvyšovanie vedomostnej úrovne občanov v oblasti ľudských práv, v oblasti predchádzania negatívnym javom v spoločnosti, vrátane diskriminácie a rasizmu. Výbor expertov túto iniciatívu víta.

Odsek 3

Strany sa zaväzujú podporovať vhodnými prostriedkami vzájomné porozumenie medzi všetkými jazykovými skupinami v krajine, a predovšetkým zahrnúť rešpektovanie, porozumenie a toleranciu voči regionálnym alebo menšinovým jazykom do výchovy a vzdelávania poskytovaného v krajine, a k uvedenému prístupu viesť aj masovokomunikačné prostriedky.

45. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že rozsah ochrany alebo podpory menšinového jazyka súvisí s tým, ako ho prijímajú alebo vnímajú osoby hovoriace väčšinovým jazykom. Ochrana alebo podpora regionálneho či menšinového jazyka v mnohých ohľadoch odráža prístup väčšiny a jej vnímanie. Vzhľadom na to je zvyšovanie povedomia väčšinového obyvateľstva mimoriadne dôležité. V tejto súvislosti sú osobitne dôležité dve oblasti: vzdelávanie a médiá.¹¹

46. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov vyzval slovenské orgány, „aby - posilnili snahy v oblasti vzdelávania a médií venované zvyšovaniu povedomia väčšinového obyvateľstva hovoriaceho po slovensky o všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch používaných v Slovenskej republike;
- podporili uznanie rómskeho jazyka a kultúry ako neoddeliteľnej súčasť slovenských dejín, spoločnosti a kultúrneho dedičstva väčšinovým obyvateľstvom hovoriacim po slovensky;
- konkrétne podporili špecifickosť rusínskeho jazyka.“

47. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho slovenským orgánom odporučil, aby „podporili toleranciu voči regionálnym alebo menšinovým jazykom a kultúram a ich poznávanie, keďže predstavujú integrálnu súčasť kultúrneho dedičstva Slovenska, tak v rámci všeobecných učebných osnov na všetkých stupňoch vzdelávania, ako aj v médiách.“**

48. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporili kultúrne podujatia, ktoré zvyšujú povedomie o menšinových kultúrach u väčšinového obyvateľstva (napr. Festival menšinových kultúr - Menšinové kultúrne leto). V oblasti výchovy a vzdelávania sa Národný plán výchovy k ľudským právam na roky 2005–2014 zaoberá menšinami. V médiách nie je k dispozícii dostatok informácií o zvyšovaní povedomia.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby posilnili snahy v oblasti vzdelávania a médií venované zvyšovaniu povedomia väčšinového obyvateľstva hovoriaceho po slovensky o všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch používaných v Slovenskej republike.

Odsek 4

Pri určovaní politiky voči regionálnym alebo menšinovým jazykom zmluvné strany vezmú do úvahy potreby a želania formulované skupinami, ktoré uvedené jazyky používajú. V prípade potreby môžu zakladať poradné orgány, ktoré by pomáhali orgánom vo všetkých otázkach týkajúcich sa regionálnych alebo menšinových jazykov.

49. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov požiadal slovenské orgány, aby sa vyjadrili k sťažnostiam zástupcov osôb hovoriacich menšinovými jazykmi, že Rada vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny sa schádza veľmi zriedkavo.

50. Počas overovania na mieste slovenské orgány výbor expertov informovali, že rada sa počas 15 mesiacov zišla štyrikrát. Zdá sa, že frekvencia stretnutí sa počas vykazovaného obdobia nezmenila.

51. Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili pravidelné zasadnutia Rady vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

¹¹ Pozri napr. Prvú hodnotiacu správu o implementácii charty Španielskom, ECRML (2005) 4, ods. 182, a Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o implementácii charty Chorvátskom, ECRML (2005) 3, ods. 39.

Odsek 5

Strany sa zaväzujú uplatňovať, mutatis mutandis, zásady uvedené v odsekoch 1 až 4 pre jazyky bez územia. Pre tieto jazyky však platí, že druh a rozsah prijatých opatrení na účel realizácie tejto charty treba stanoviť primerane, zohľadňujúc potreby a želania, ako aj tradície a charakteristické črty skupín, ktoré tieto jazyky používajú.

52. Podľa informácií poskytnutých slovenskými orgánmi židovská národnostná menšina poberala finančnú podporu v oblasti kultúry a médií. Nie je však jasné, do akej miery tieto opatrenia podporili jidiš. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby o tejto otázke informovali v nasledujúcej periodickej správe.

3.2. Hodnotenie v súvislosti s časťou III charty

53. Časť III charty sa takisto vzťahuje na rómsky, maďarský, nemecký, rusínsky, ukrajinský, český, bulharský, chorvátsky a poľský jazyk.

3.2.1. Rómsky jazyk¹²

54. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe uvedené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidované hodnotenie. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. Na rómsky jazyk sa vzťahujú nasledujúce ustanovenia: články 11 ods. 2; 12 ods. 1.a a 12 ods. 1 písm. d).

Článok 8 – Vzdelávanie

Predbežné poznámky

55. Závazky, ktoré na seba Slovenská republika prevzala podľa článku 8, vyžadujú od príslušných orgánov, aby umožnili vyučovanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch na rôznych stupňoch vzdelávania. Znamená to, že ponuka musí predchádzať dopyt, t. j. vzdelávanie je potrebné zorganizovať skôr, ako sa na orgány obrátia rodičia alebo žiaci.¹³ Rovnako je potrebné, aby táto ponuka bola v príslušných geografických oblastiach kontinuálna od predškolskej výchovy až po odborné a učňovské vzdelávanie. Zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom uviedli, že pokiaľ ide o vzdelávanie v rómskom jazyku, ide najmä o oblasti v okresoch Prešov, Sabinov, Vranov nad Topľou, Michalovce, Rožňava a Trebišov. Okrem toho musia orgány aktívne informovať rodičov alebo žiakov o dostupnosti vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku a nabádať ich, aby sa o takéto vzdelávanie uchádzali. **V rámci prvého monitorovacieho cyklu Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zabezpečili, že vzdelávanie v rómskom jazyku bude poskytované tam, kde je oň záujem, a aby informovali rómskych rodičov o takejto možnosti“.**

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a	i	<i>umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch alebo</i>
	ii	<i>umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo</i>
	iii	<i>prijat' jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov,</i>

56. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby informovali obyvateľstvo hovoriace rómskym jazykom o ustanoveniach charty v súvislosti s predškolskou výchovou a zabezpečili predškolskú výchovu v rómskom jazyku.

57. Druhá periodická správa uvádza, že neexistuje predškolská výchova v rómskom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom to počas overovania na mieste potvrdili. Rómsky jazyk sa v predškolských zariadeniach používa len ako pomocný jazyk. V niektorých škôlkach sa spievajú pesničky v rómskom jazyku. V súvislosti so zvyšovaním povedomia obyvateľstva hovoriaceho rómskym jazykom o ich práve na predškolskú výchovu v rómskom jazyku orgány neprišli so žiadnymi konkrétnymi iniciatívami.

58. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby informovali obyvateľstvo hovoriace rómskym jazykom o ustanoveniach charty v súvislosti s predškolskou výchovou, zabezpečili predškolskú výchovu v rómskom jazyku a zaručili jej kontinuitu.

¹²

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

¹³

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 68

Základné a stredoškolské vzdelávanie

- b**
- i* umožniť vyučovanie na základnom stupni v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii* umožniť, aby prevažná časť vyučovania na základnom stupni bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - iii zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov;**
- c**
- i* umožniť vyučovanie na stredných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii* umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - iii zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov;**

59. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnené. Vyzval slovenské orgány, „aby

- urýchlili zavedenie vyučovania rómskeho jazyka ako neoddeliteľnej súčasti učebných osnov na základnom a strednom stupni škôl;

- urýchlene prijali opatrenia na uspokojenie dopytu rómskych rodičov už teraz tým, že vydajú jasné pokyny všetkým riaditeľom základných škôl;

- zvýšili povedomie rómskych rodičov o ich právach v oblasti vzdelávania a o záväzkoch v rámci charty aj používaním rómskeho jazyka.“

60. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho slovenským orgánom odporučil, aby „urýchlili zavedenie školských osnov pre rómsky jazyk“.**

61. Podľa druhej periodickej správy sa rómsky jazyk a literatúra vyučujú na troch základných školách a štyroch (podľa osôb hovoriacich rómskym jazykom, na dvoch) stredných školách v rámci projektov „Experimentálna verifikácia efektívnosti učebných osnov rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách“. V školskom roku 2006/2007 sa do projektu zapojilo 219 žiakov. Výbor expertov sa počas overovania na mieste dozvedel, že daný projekt úspešne zrealizovali. Výsledkom sú nielen učebné osnovy pre vzdelávanie v rómskom jazyku, ale aj urýchlenie štandardizácie rómskeho jazyka. Okrem toho sa vypracovali učebnice, i keď zatiaľ nie pre všetky ročníky. Výbor expertov oceňuje, že slovenské orgány dokončili vypracovanie učebných osnov o niekoľko rokov skôr, ako sa pôvodne plánovalo. Slovenské orgány by mali teraz zaviesť vzdelávanie na základných a stredných školách v rómskom jazyku vo väčšom rozsahu tým, že učebné osnovy zavedú aj na ďalších školách a zvýšia informovanosť o tejto možnosti medzi učiteľmi a rodičmi.

62. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby všeobecne zaviedli vyučovanie rómskeho jazyka ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov na základnom a strednom stupni škôl.

Odborné a učňovské vzdelávanie

- d**
- i* umožniť vyučovanie na odborných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii* umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - iii zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov;**

63. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby

- urýchlili zavedenie vyučovania rómskeho jazyka ako neoddeliteľnej súčasti učebných osnov na úrovni základných a stredných škôl;

- urýchlene prijali opatrenia na uspokojenie dopytu rómskych rodičov už teraz tým, že vydajú jasné pokyny všetkým riaditeľom základných škôl;

- zvýšili povedomie rómskych rodičov o ich právach v oblasti vzdelávania a o záväzkoch v rámci charty aj používaním rómskeho jazyka.“

64. Rómsky jazyk a literatúra a rómska kultúra sa vyučovali na jednej škole (stredná umelecká škola) ako súčasť vyššie uvedeného projektu (pozri článok 8 ods. 1 písm. b)/c)). Okrem toho druhá periodická správa uvádza projekt nového študijného zamerania – romistika v systéme stredných škôl. Zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že už existujú aj učebné osnovy pre vyučovanie rómskeho jazyka na odborných a učňovských školách. Výbor expertov sa domnieva, že slovenské orgány by mali teraz zavádzať vyučovanie rómskeho jazyka v odborných a učňovských školách vo väčšom rozsahu tým, že sa učebné osnovy zavedú aj na ďalších školách a zvýši sa informovanosť o tejto možnosti medzi učiteľmi a rodičmi.

65. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby všeobecne zaviedli vyučovanie rómskeho jazyka ako integračnú súčasť učebných osnov na úrovni odborných a učňovských škôl.

Univerzitné a iné vysokoškolské vzdelávanie

- e
- i umožniť vyučovanie na univerzitách a na iných vysokých školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii zabezpečiť prostriedky na štúdium týchto jazykov ako odborných predmetov univerzitného a iného vysokoškolského štúdia,;

66. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby vytvorili potrebné zariadenia na štúdium rómskeho jazyka ako predmetu univerzitného alebo vysokoškolského štúdia, vrátane štúdia rôznych nárečí rómskeho jazyka.

67. Podľa druhej periodickej správy plánuje Ústav romologických štúdií na univerzite v Nitre realizovať študijný program Rómsky jazyk, história, literatúra a kultúra, ktorý bude zaradený pod program Neslovanské jazyky. Výbor expertov víta plán otvoriť tento študijný program ako krok smerom k splneniu tohto záväzku a zastáva názor, že výučba v rómskom jazyku a rómskeho jazyka na univerzitnej úrovni bude mať pozitívny účinok na prípravu učiteľov.

68. Výbor expertov považuje v súčasnosti tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili potrebné zariadenia na štúdium rómskeho jazyka ako predmetu univerzitného alebo vysokoškolského štúdia.

Vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie

- f
- i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania;

69. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

70. Druhá periodická správa neuvádza žiadne konkrétne informácie o ponuke rómskeho jazyka ako predmetu vo vzdelávaní dospelých a v ďalšom vzdelávaní. Neexistujú žiadne náznaky, že by sa rómsky jazyk ponúkal ako predmet vo vzdelávaní dospelých a v ďalšom vzdelávaní.

71. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby ponúkali rómsky jazyk ako predmet vo vzdelávaní dospelých a v ďalšom vzdelávaní.

Vyučovanie dejín a kultúry

- g
- prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk;

72. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený.

73. Podľa druhej periodickej správy sú na vyučovanie dejín Rómov k dispozícii dve učebnice, no ani jedna z nich sa v praxi dostatočne nevyužíva. Od roku 2007 existujú aj doplňujúce materiály na vyučovanie

rómskych dejín a kultúry na stredných školách. Výbor expertov oceňuje dosiahnutý pokrok. Tento záväzok sa však týka aj vzdelávania osôb nehovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi o dejinách a tradíciách spätých s týmito jazykmi. Zvyčajne to znamená zapracovanie prvkov dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk, do celoštátnych učebných osnov alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.¹⁴

74. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený, no konštatuje, že vo výučbe rómskych dejín a kultúry pretrvávajú vážne nedostatky. Vyzýva slovenské orgány, aby skvalitnili vyučovanie rómskych dejín a kultúry pre rómske deti a zapracovali prvky dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili rómsky jazyk, do celoštátnych učebných osnov alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.

Základná a ďalšia odborná príprava učiteľov

h zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

75. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány na zintenzívnenie a zrýchlenie úsilia v oblasti základnej a ďalšej odbornej prípravy učiteľov pre rómsky jazyk. **Výbor ministrov Rady Európy** okrem toho **odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili (...) odbornú prípravu učiteľov“**.

76. Druhá periodická správa uvádza Rómske vzdelávacie, informačné, dokumentačné, poradenské a konzultačné centrum (ROCEPO), ktoré poskytuje ďalšiu odbornú prípravu učiteľom pracujúcim v školách s vysokou koncentráciou rómskych žiakov. ROCEPO však nezabezpečuje odbornú prípravu učiteľov rómskeho jazyka. Zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom informovali výbor expertov počas overovania na mieste, že odborná príprava sa poskytuje tým učiteľom rómskeho jazyka, ktorí sa zúčastnili na vyššie uvedenom projekte. Učiteľské skúšky absolvovalo celkom 26 osôb, čo ani zďaleka nestačí na uspokojenie reálnej potreby vzdelávania v rómskom jazyku.

77. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány na zintenzívnenie a zrýchlenie úsilia v oblasti základnej a ďalšej odbornej prípravy učiteľov pre rómsky jazyk.

i vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

78. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ. **Výbor ministrov Rady Európy** okrem toho **odporučil slovenským orgánom, aby „(...) vytvorili orgán zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku“**.

79. Podľa druhej periodickej správy bola v roku 2005 zriadená Rada expertov Ministerstva školstva Slovenskej republiky pre výchovu a vzdelávanie Rómov. Je však nejasné, do akej miery je táto rada zodpovedná za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku pri zriaďovaní alebo šírení vyučovania rómskeho jazyka a za vypracúvanie verejných periodických správ o ich zisteniach. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje¹⁵, že tento záväzok si vyžaduje špecializovaný orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok vo vzdelávaní v menšinovom jazyku a vypracúval i zverejňoval periodické správy.

80. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo

¹⁴ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Chorvátsku, ECRML 2005 (3), ods. 100

¹⁵ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

81. V rámci prvého monitorovacieho cyklu Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

...

*ii zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo
iii zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku,*

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky;

82. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, „aby zaručili obvinenému právo používať rómsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania, legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v rómskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

83. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku), alebo „nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Okrem toho, prekladateľ sa priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezdajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, že prípadné využívanie tlmočníkov a prekladov nemá pre dotknutú osobu za následok vznik dodatočných nákladov, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

84. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období v niekoľkých prípadoch prideliť tlmočníkov rómskeho jazyka. Vyškolených tlmočníkov rómskeho jazyka je však k dispozícii len veľmi málo. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich, ako aj prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.¹⁶

85. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili obvinenému právo používať rómsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania. Výbor expertov okrem toho vyzýva slovenské orgány, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v rómskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

¹⁶

Pozri Tretiu hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 107

b) v občianskom konaní:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

86. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že vždy, keď je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť rómsky jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v rómskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca rómskym jazykom ovláda aj slovenský jazyk.

87. Druhá periodická správa uvádza, že v občianskom konaní majú strany „právo konať (...) vo svojej materinčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trovy dôkazov (...) a trovy spojené s tým, že účastník koná vo svojom materinskom jazyku, platí štát“ (tamže, § 141 ods. 2). Ďalej sa uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje účastníkom predkladať doklady a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez vzniku dodatočných nákladov. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje primerane aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

88. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období v niekoľkých prípadoch prideliť tlmočníkov rómskeho jazyka. Vyskolených tlmočníkov rómskeho jazyka je však k dispozícii len veľmi málo. O súdnych konaniach v správnych veciach nie sú k dispozícii žiadne informácie. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich, ako aj prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.

89. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť rómsky jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v rómskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca rómskym jazykom ovláda aj slovenský jazyk.

d) prijať opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i a iii a písmena c) bodov i a iii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.

90. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

91. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii/ písm. b) bod iii/ písm. c) bod ii/ písm. c) bod iii vyššie, výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány prijať opatrenia, ktoré zaručia, že uplatňovanie bodov i a iii odsekov b) a c), ani potrebné využitie tlmočníkov a prekladov, nespôsobí dotknutým osobám vznik dodatočných nákladov.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

92. Výbor expertov už poznamenal, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

- a ...
- iii **zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo**
- iv **zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch;**

93. Keďže pod písm. a) bod iii a iv sa uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (písm. a) bod iii) *ex officio*.

94. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nespĺnený. Vyzval slovenské orgány „na prijatie potrebných opatrení, aby osoby hovoriace rómskym jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v rómskom jazyku aj v tých obciach, kde predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no zároveň majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.“

95. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaobrá. Keďže Slovenská republika sa zaviazala uplatňovať toto ustanovenie vo vzťahu k rómskemu jazyku, výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že sa musí uplatňovať v tých správnych celkoch štátu, kde osoby hovoriace rómskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

96. Výbor expertov považuje tento záväzok za nespĺnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rómskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v rómskom jazyku aj v tých obciach, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku bez ohľadu na 20-percentnú hranicu dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

97. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s regionálnymi orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

...

- b **možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch;**

98. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nespĺnený. Vyzval slovenské orgány, „aby - prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rómskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v rómskom jazyku aj v tých obciach, kde predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim rómskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rómskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú osoby hovoriace daným jazykom dostatočné zastúpenie.“

99. Na základe informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, môžu osoby hovoriace rómskym jazykom v praxi predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rómskom jazyku miestnym orgánom len v malom počte lokalít, keďže vo väčšine lokalít neprijali žiadne organizačné opatrenia, ktoré by orgánom umožnili zabezpečiť takúto komunikáciu. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o opatreniach týkajúcich sa tých obcí, kde osoby hovoriace rómskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Rovnako neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by zabezpečili potrebný právny základ, aby osoby hovoriace rómskym jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rómskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú osoby hovoriace daným jazykom dostatočné zastúpenie. V praxi sa v kontexte regionálnych alebo miestnych samospráv rómsky jazyk využíva skromne, dokonca aj v oblastiach, ktoré dosahujú 20-percentnú hranicu. Existuje však aj niekoľko pozitívnych príkladov, kde je situácia odlišná.

100. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány na prijatie potrebných legislatívnych a organizačných opatrení, aby osoby hovoriace rómskym jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rómskom jazyku vo všetkých obciach s dostatočným počtom osôb hovoriacich týmto jazykom, a to aj v tých obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*
- d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

101. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku“.

102. Z druhej periodickej správy vyplýva, že situácia sa nezmenila. Zdá sa, že na miestnej ani na regionálnej úrovni sa v rómskom jazyku nevydávajú žiadne úradné dokumenty, vrátane obecných novín či úradných oznamov. Miestne orgány sa môžu rozhodnúť vydať v rómskom jazyku len zhrnutie, no nie samotný úradný dokument. Regionálne orgány takúto možnosť nemajú. Tieto ustanovenia navyše orgány miestnej a regionálnej samosprávy neuplatňujú v oblastiach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely týchto záväzkov.

103. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

- f) *používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaniach miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,*

104. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o opatreniach na uľahčenie realizácie tejto možnosti v praxi.

105. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o realizácii tohto záväzku v praxi. Používanie rómskeho jazyka na rokovaniach miestnych orgánov ešte vždy musia odsúhlasiť všetci poslanci jednotlivých zastupiteľstiev. Výbor expertov to považuje za zbytočnú a diskriminačnú podmienku. Tento záväzok navyše neuplatňovali v obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no majú dostatočné zastúpenie na účely daného záväzku.

106. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby podporovali používanie rómskeho jazyka v diskusiách na rokovaníach orgánov miestnej samosprávy, a to bez toho, aby tým vylúčili používanie úradného jazyka (jazykov) štátu.

g) používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).

107. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. iniciovanie používania alebo prevzatia tradičných tvarov miestnych názvov v rómskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor tiež vyzval slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

108. Druhá periodická správa sa touto problematikou osobitne nezaobera . Nie je jasné, do akej miery sa používajú miestne názvy v rómskom jazyku (vrátane názvov nižších územných celkov a ulíc) v obciach, ktoré dosahujú 20-percentnú podmienku. Neprijali sa žiadne opatrenia, ktoré by umožňovali, resp. iniciovali používanie alebo prevzatie miestnych názvov v rómskom jazyku aj v tých obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Navyše nie je jasné, či sa oficiálne používajú názvy nižších územných celkov v rámci obcí a ulíc.

109. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

c umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

110. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili informácie týkajúce sa špecificky verejných služieb v nasledujúcej periodickej správe.

111. Podľa druhej periodickej správy sa v zákone č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín ustanovuje, že príslušníci národnostnej menšiny majú v obci, kde predstavujú aspoň 20 % obyvateľstva, právo predkladať orgánom verejnej správy písomné žiadosti aj v menšinovom jazyku. Nie je však jasné, či sa pojem „orgán verejnej správy“ vzťahuje na verejné služby. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

112. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby umožnili používateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predkladať verejným službám žiadosti v týchto jazykoch aj v tých obciach, kde používatelia týchto jazykov síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

113. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

114. Podľa druhej periodickej správy sú orgány verejnej správy v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú hranicu, povinné „vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny“. Zdá sa, že okrem špecifického prípadu registrácie narodení neexistuje explicitný formálny základ na zabezpečenie prekladov a tlmočenia

a neexistujú žiadne dôkazy o poskytovaní prekladov v praxi. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace rómskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

115. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili preklady a tlmočenie aj v tých obciach, kde osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

- c) **ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.**

116. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli ďalšie informácie.

117. Podľa druhej periodickej správy sa zvyčajne vyhovie žiadostiam zamestnancov vo verejnej službe, ktorí ovládajú rómsky jazyk, o ich pridelenie do oblasti, kde sa používa rómsky jazyk.

118. Na základe informácií, ktoré poskytli slovenské orgány, považuje výbor expertov tento záväzok za splnený.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

119. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie používania alebo prijímania priezvisk v regionálnych alebo menšinových jazykoch na požiadanie príslušných osôb vo všetkých prípadoch“. Okrem toho **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zaručili ženám právo prijímať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

120. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Z informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, sa zdá, že ženy môžu používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

121. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 11 – Média

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujú pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií,

- a) **ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávných médií:**

...

- iii **prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

122. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre rómsky jazyk vo verejnoprávnom rozhlase a televízii“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili možnosti vysielania (...) vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

123. Podľa druhej periodickej správy Rádio Patria (Slovenský rozhlas) v roku 2006 odvysielalo 66 hodín v rómskom jazyku (v prvom monitorovacom cykle: 26 hodín). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že Slovenská televízia v roku 2007 odvysielala 48,6 hodín v rómskom jazyku (v prvom monitorovacom cykle: 12,2 hodiny). Navyše, nový televízny program s názvom „Národnostné správy“, ktorý sa vysiela každý týždeň (sedem minút) v rôznych menšinových jazykoch, používa aj rómsky jazyk.

124. Výbor expertov víta významné zvýšenie vysielacieho času. Vo všeobecnosti je však prítomnosť rómskeho jazyka vo verejnoprávnom vysielaní naďalej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a prítlačivosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych a menšinových jazykov v rozhlase a televízii (napríklad v týždňových intervaloch) môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.¹⁷

125. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený, no konštatuje, že počet hodín vysielania v rómskom jazyku vo verejnoprávnom rozhlase a televízii stále nestačí na uspokojenie dopytu.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielací čas a zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre rómsky jazyk.

b) ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

126. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru. Požiadal slovenské orgány, aby sa k tejto problematike vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe a venovali pozornosť najmä povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielanie do slovenského jazyka, čo pre súkromný rozhlas predstavuje zrejmu záťaž.

127. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v rómskom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné rozhlasové stanice žiadne programy v rómskom jazyku nevysielajú. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielanie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielanie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.¹⁸

128. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

129. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

130. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v rómskom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné televízne stanice žiadne programy v rómskom jazyku nevysielajú. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných televíznych staníc zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, no táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vyselať aj v rómskom jazyku, v porovnaní so súkromnými televíznymi stanicami, ktoré vysielajú len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.

131. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

¹⁷ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

¹⁸ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielateľov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

d) *podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,*

132. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

133. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielaní z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielanie a vytvoril priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov), s výnimkou vysielania programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vyselať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodnietil, resp. neuľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v rómskom jazyku.

134. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinových jazykoch vo vhodných časoch.

e) i *podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch*

135. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený.

136. Z doplňujúcich informácií, ktoré výbor expertov dostal počas overovania na mieste od slovenských orgánov vyplýva, že podporujú dva dvojmesačníky v rómskom jazyku („Romano Nevo L'il“, ktorý je najmä v slovenskom jazyku, a „Most - Híd – Phurt“). Zástupcovia osôb hovoriacich rómskym jazykom výbor expertov informovali, že existuje aj trojmesačník v rómskom jazyku („Lulud'i“). Výbor expertov však konštatuje, že v zmysle tohto ustanovenia sa „noviny“ musia vydávať aspoň raz týždenne,¹⁹ čo neplatí pre žiadnu z uvádzaných publikácií.

137. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali primerané opatrenia, ktoré umožnia vydávať aspoň jedny noviny v rómskom jazyku s dostatočnou frekvenciou.

f ...

ii *uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch;*

138. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

139. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

¹⁹ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Srbsku, ods. 267

140. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

141. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

142. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrám, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií - zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu,

...

b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

143. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby o nich informovali v nasledujúcej periodickej správe.

144. Druhá periodická správa neuvádza v súvislosti s rómskym jazykom žiadne informácie o realizácii tohto záväzku v praxi.

145. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

e) *presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,*

146. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru. Požiadal slovenské orgány o poskytnutie informácií o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

147. Podľa druhej periodickej správy vedú všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru (národnostné múzeá, divadlá) príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

148. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

f) *podporovať priamu účasť zástupcov užívateľov daného regionálneho alebo menšinového jazyka pri vytváraní kultúrnych zariadení a plánovaní kultúrnych aktivít,*

149. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený.

150. Podľa druhej periodickej správy má rómska národnostná menšina svoju vlastnú grantovú komisiu, ktorá pozostáva z príslušníkov tejto menšiny.

151. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

g) *napomáhať a/alebo ul'ahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

152. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na rómsky jazyk.

153. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera rómskym jazykom. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

154. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zberom, archiváciou a uvádzaním alebo vydávaním diel vytvorených v rómskom jazyku.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

155. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

156. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. V súvislosti s rómskym jazykom však neboli predložené žiadne príklady takejto podpory.

157. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

158. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

159. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporujú rómske ľudové skupiny, ktoré reprezentujú ich kultúru v zahraničí, najmä v Českej republike. Výbor expertov by v nasledujúcej periodickej správe uvítal informácie o ďalších iniciatívach prezentujúcich rómsky jazyk ako súčasť slovenského kultúrneho dedičstva. Okrem toho dúfa, že kultúrne aktivity, ktoré zorganizuje mesto Košice ako Európske hlavné mesto kultúry v roku 2013, odrazia aj tradičnú prítomnosť viacerých regionálnych a menšinových jazykov, vrátane rómskeho jazyka, v Košiciach.

160. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

- a) *vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,*

161. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného

odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života.

162. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávných vzťahoch (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákonník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávného vzťahu dohodnú. V súvislosti s ochranou spotrebiteľa musia byť písomné informácie poskytované v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

163. Výbor expertov očakáva prijatie novely zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla viesť k splneniu tohto záväzku.

b) zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,

164. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

165. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

166. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,

167. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

168. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 a najmä na vyrovnávacie opatrenia prijaté orgánmi podľa § 8a.

169. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

c) zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,

170. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v rómskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace rómskym jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

171. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti, pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku.

172. Výbor expertov konštatuje, že pre tento postup v súčasnosti neexistuje formálny základ. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom porozumieť“, ak ide o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

173. Výbor expertov považuje v súčasnosti tento záväzok za nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v rómskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace rómskym jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

- a) ***uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,***

174. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či dohody s Maďarskom, Poľskom, Nemeckom a Českou republikou posilňujú kontakty aj medzi osobami hovoriacimi rómskym jazykom, ktoré žijú v týchto jednotlivých krajinách.

175. Druhá periodická správa informácie o tomto záväzku neuvádza.

176. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

3.2.2. *Maďarský jazyk*²⁰

177. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe uvedené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidovanie hodnotenia. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. V prípade maďarského jazyka ide o tieto ustanovenia: článok 8 ods. 1 písm. a) bod i; článok 8 ods. 1 písm. e) bod i; článok 9 ods. 2 písm. a); článok 11 ods. 2; článok 12 ods. 1 písm. d); článok 12 ods. 1 písm. f); článok 12 ods. 3 a článok 14 písm. a).

Článok 8 – Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Základné vzdelávanie

- b) *i umožniť vyučovanie na základnom stupni v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

178. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený, no žiadal vysvetlenie k riziku zatvárania málotriedok v menších obciach z finančných dôvodov.

179. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaobera. Zväz maďarských pedagógov na Slovensku v upozornení podľa článku 16 ods. 2 charty informoval výbor expertov o znížení počtu hodín vyučovaných v maďarskom jazyku na základných školách. Zdá sa, že problémy sú aj so zabezpečením aktualizovaných učebníc.

180. Výbor expertov považuje v súčasnosti tento záväzok za splnený. Výbor expertov však žiada slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe poskytli informácie o riziku zatvárania málotriedok v menších obciach z finančných dôvodov.

Stredoškolské vzdelávanie

- c) *i umožniť vyučovanie na stredných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

181. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený a žiadal slovenské orgány o vysvetlenie situácie stredných škôl, ktorých počet bol oveľa menší ako počet predškolských zariadení a základných škôl.

182. Druhá periodická správa uvádza nárast počtu stredných škôl poskytujúcich stredoškolské vzdelanie v maďarskom jazyku z jedenásť, uvádzaných v prvom monitorovacom cykle, na 19 *gymnázií* v súčasnosti. Okrem toho, sedem stredných škôl (osem v prvom monitorovacom cykle) poskytuje dvojazyčné vzdelávanie.

183. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Odborné a učňovské vzdelávanie

- d) *i umožniť vyučovanie na odborných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

184. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený a požiadal slovenské orgány o vysvetlenie situácie odborných a učňovských škôl.

185. Z druhej periodickej správy nie je jasné, či sa počet odborných a učňovských škôl s vyučovacím jazykom maďarským zmenil alebo nie. Zväz maďarských pedagógov na Slovensku však výbor expertov

²⁰

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

informoval o znížení počtu hodín vyučovaných v maďarskom jazyku v takýchto školách a o nedostatku učebníc, keďže učebnice z Maďarska sa zrejme nesmú používať.

186. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili, že odborné a učňovské vzdelávanie v maďarskom jazyku sa bude i naďalej poskytovať v súlade s týmto záväzkom.

Vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie

- f) *i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

187. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby tento bod objasnili v nasledujúcej periodickej správe.

188. Druhá periodická správa neuvádza žiadne konkrétne informácie o ponuke maďarského jazyka ako predmetu vo vzdelávaní dospelých a v ďalšom vzdelávaní.

189. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby tento bod objasnili v nasledujúcej periodickej správe.

Vyučovanie dejín a kultúry

- g) *prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk,*

190. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

191. Druhá periodická správa uvádza len informácie o vyučovaní dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili maďarský jazyk, v rámci výučby maďarského jazyka. Na druhej strane však Zväz maďarských pedagógov na Slovensku informoval výbor expertov o tom, že v praxi sa dokonca dejiny a kultúra, ktoré ovplyvnili maďarský jazyk, nevyučujú ani na školách, ktoré poskytujú výučbu maďarského jazyka a výučbu v ňom. V každom prípade výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že tento záväzok sa týka aj vzdelávania osôb nehovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi o dejinách a tradíciách spätých s týmito jazykmi. Zvyčajne to znamená zapracovanie prvkov dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk, do celoštátnych učebných osnov, alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.²¹ V prípade maďarského jazyka (a ďalších regionálnych alebo menšinových jazykov, pozri ďalej) nie sú k dispozícii vhodné učebnice. Okrem toho sa výbor expertov počas overovania na mieste dozvedel, že v novej učebnici pre 4. ročník boli topografické názvy v maďarskom jazyku nahradené slovenskými názvami (pozri článok 10 ods. 2).

192. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili maďarský jazyk.

Základná a ďalšia odborná príprava

- h) *zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala,*

193. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby rozšírili ponuku odbornej prípravy v maďarskom jazyku s cieľom zahrnúť väčší výber predmetov, medzi inými aj vedných. Ďalej vyzval slovenské orgány, aby prijali systematický prístup k ďalšej príprave učiteľov.“ **Výbor ministrov Rady Európy** okrem toho **odporučil** slovenským orgánom, **aby „zlepšili (...) odbornú prípravu učiteľov“.**

²¹

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Chorvátsku, ECRML 2005 (3), ods. 100

194. Druhá periodická správa uvádza, že bolo zriadené metodicko-pedagogické centrum s cieľom poskytovať ďalšie vzdelávanie, okrem iného aj učiteľom, ktorí pracujú s maďarským jazykom. Zväz maďarských pedagógov na Slovensku však výbor expertov informoval, že metodicko-pedagogické centrum zabezpečuje ďalšie vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl len vo veľmi obmedzenom rozsahu. Aj financovanie sa javí nedostatočné. Zdá sa, že situácia v základnej odbornej príprave učiteľov v maďarskom jazyku sa nezmenila. Zabezpečujú ju univerzita v Komárne/Komárom (kde sa vyučuje aj predškolská pedagogika), Nitre a Dunajskej Strede/Dunaszerdahely. Výbor expertov sa domnieva, že tento veľmi ambiciózný záväzok prijatý Slovenskou republikou v oblasti vzdelávania si vyžaduje systematický prístup k odbornej príprave učiteľov. Slovenské orgány by preto mohli zvážiť návrh Zväzu maďarských pedagógov na Slovensku zriadiť špecializované metodické centrum pre vzdelávanie v regionálnom alebo menšinovom jazyku.

195. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby prijali systematický prístup k ďalšej príprave učiteľov.

- i) **vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.**

196. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zriaďovaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „(...) vytvorili orgán zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku“.**

197. Druhá periodická správa uvádza ako príslušný poradný orgán ministra školstva Radu pre národnostné školstvo. Nič však nenaznačuje, že táto rada skutočne monitoruje prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby maďarského jazyka a výučby v maďarskom jazyku a že vypracúva verejné periodické správy. Počas overovania na mieste Zväz maďarských pedagógov na Slovensku konštatoval, že ďalšie relevantné inštitúcie, a to Štátny pedagogický ústav, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Metodické centrum a Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, nemajú kapacitu na monitorovanie vzdelávania v menšinových jazykoch. Zväz maďarských pedagógov preto žiada zriadenie špecializovaného orgánu. V tomto kontexte výbor expertov opätovne zdôrazňuje²², že tento záväzok si vyžaduje špecializovaný orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v oblasti vzdelávania v menšinových jazykoch a aby vypracúval i zverejňoval periodické správy.

198. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

199. V rámci prvého monitorovacieho cyklu **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.**

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

- a) **v trestnom konaní:**

...

- ii **zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo**

²²

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

iii **zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku**

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky,

200. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnené. Vyzval slovenské orgány, „aby

- zaručili obvinenému právo používať maďarský jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania,

- legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v maďarskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

201. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku) alebo „nerozumie [...] jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Prekladateľ sa okrem toho priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Z toho vyplýva, že žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezdajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, že využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemá pre dotknutú osobu za následok vznik dodatočných nákladov, ak ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

202. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že v niekoľkých prípadoch príslušníkom maďarskej národnostnej menšiny prideliť tlmočníkov maďarského jazyka. Toto potvrdili počas overovania na mieste zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom. I keď výbor expertov konštatuje plnenie tohto záväzku v praxi, opätovne zdôrazňuje potrebu vyjasniť a dobudovať právny rámec.

203. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, „aby zaručili obvinenému právo používať maďarský jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania, Okrem toho výbor expertov slovenské orgány vyzýva, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v maďarskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

b) **v občianskom konaní:**

...

ii **umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**

iii **umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov,

c) **v konaní pred súdmi v správnych veciach:**

...

ii **umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**

iii **umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov,

204. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnené. Vyzval slovenské orgány, „aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť maďarský jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v maďarskom jazyku v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca maďarským jazykom ovláda slovenský jazyk“.

205. Druhá periodická správa uvádza, že v občianskom konaní majú strany „právo konať (...) vo svojej materinčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trovy dôkazov (...) a trovy spojené s tým, že účastník koná vo svojom materskom jazyku, platí štát“ (tamže, § 141 ods. 2). Ďalej sa uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje účastníkom predkladať dokumenty a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez toho, aby im tým vznikli dodatočné náklady. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje primerane aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

206. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že v niekoľkých prípadoch sa pre príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny ustanovili tlmočníci maďarského jazyka. Vo väčšine prípadov spočíval dôvod na ustanovenie tlmočníka v tom, že účastník konania síce ovládal slovenský jazyk, ale o tlmočenie žiadal vzhľadom na skutočnosť, že jeho materinským jazykom je maďarský jazyk, v ktorom sa vie nepomerne lepšie vyjadrovať. I keď výbor expertov konštatuje plnenie tohto záväzku v praxi, opätovne zdôrazňuje potrebu vyjasniť a dobudovať právny rámec.

207. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správным súdom, môže použiť maďarský jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v maďarskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca maďarským jazykom ovláda slovenský jazyk.

d) prijat' opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i, ii a písmena c) bodov i, ii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.

208. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

209. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii/ písm. b) bod iii/ písm. c) bod ii/ písm. c) bod iii vyššie považuje výbor expertov tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatňovanie bodov i a iii odsekov b) a c) vyššie, a akékoľvek potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať pre dotknuté osoby za následok vznik dodatočných nákladov.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

210. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

211. Podľa druhej periodickej správy, väčšina zákonov, ktorými sa priamo vykonávajú ústavné práva osôb patriacich k národnostným menšinám, bola už preložená do maďarského jazyka. Novely takýchto zákonov v maďarskom jazyku však často neexistujú. Okrem toho výbor expertov počas overovania na mieste informovali, že do maďarského jazyka sa preložili aj zákony, ktoré sa netýkajú národnostných menšín.

212. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili, že novely väčšiny dôležitých zákonov budú k dispozícii aj v maďarskom jazyku.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

213. Výbor expertov už poznamenal, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

- a ...
- ii **zabezpečiť, aby úradníci, prichádzajúci do styku s verejnosťou, používali regionálne alebo menšinové jazyky vo vzťahu k osobám, ktoré sa na nich obrátia v týchto jazykoch,**

214. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov v rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

215. Podľa druhej periodickej správy, zamestnanci obvodných úradov spravidla ovládajú maďarský jazyk a používajú ho v styku s osobami, ktoré sa na nich v maďarskom jazyku obrátia. To isté je možné konštatovať pre územia so značným zastúpením maďarskej menšiny aj v prípade polície, matrík a špecializovaných orgánov štátnej správy (napr. obvodné úrady životného prostredia). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, nie je však možné požiadať v maďarskom jazyku o úradnú listinu alebo doklad (napr. občiansky preukaz, vodičský preukaz, cestovný pas). Zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom sa počas overovania na mieste sťažovali, že štátne orgány nenabádajú osoby hovoriace maďarským jazykom, aby svoj jazyk používali v styku s miestnymi pobočkami úradov štátnej správy. Toto ustanovenie sa okrem toho neuplatňuje v tých správnych okresoch, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

216. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim maďarským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v maďarskom jazyku všade tam, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

217. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s *regionálnymi* orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

- a) **používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v sústave miestnych a regionálnych orgánov,**

218. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu v prípade regionálnych orgánov za nesplnený a v prípade miestnych orgánov za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu širšieho používania maďarského jazyka v kontexte regionálnych a miestnych orgánov a vytvorili právny základ pre zavedenie používania maďarského jazyka na regionálnej úrovni tam, kde je počet osôb hovoriacich maďarským jazykom dostatočný“.

219. Z informácií v druhej periodickej správe nie je jasné, či je používanie maďarského jazyka v rámci miestnych a regionálnych orgánov (okresy) formálne povolené a či sa v praxi realizuje. Zástupcovia miestnych orgánov počas overovania na mieste konštatovali, že maďarský jazyk sa v rámci miestnych orgánov de facto používa. Toto ustanovenie sa neuplatňuje v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

220. Výbor expertov považuje tento záväzok v prípade miestnych orgánov za čiastočne splnený a v prípade regionálnych orgánov za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu širšieho používania maďarského jazyka v kontexte regionálnych a miestnych orgánov a vytvorili právny základ pre zavedenie používania maďarského jazyka na regionálnej úrovni tam, kde je počet osôb hovoriacich maďarským jazykom dostatočný.

- b) *možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch,*

221. Výbor expertov považoval v rámci prvého monitorovacieho cyklu tento záväzok za čiastočne splnený na miestnej úrovni a za nesplnený na regionálnej úrovni. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia, aby osoby hovoriace maďarským jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v maďarskom jazyku aj v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku, zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim maďarským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v maďarskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie“.

222. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, osoby hovoriace maďarským jazykom skutočne predkladajú miestnym orgánom v obciach, kde predstavujú aspoň 20 % obyvateľstva, ústne alebo písomné žiadosti v maďarskom jazyku. Určitý stupeň praktického plnenia tohto záväzku sa môže de facto vyskytovať v obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva. Formálne však osoby hovoriace maďarským jazykom nemôžu predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v maďarskom jazyku v tých obciach, kde predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Okrem toho neexistuje právny základ, ktorý by povoľoval osobám hovoriacim maďarským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v maďarskom jazyku vo vzťahu s regionálnymi orgánmi.

223. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený na miestnej úrovni a za nesplnený na regionálnej úrovni.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby
- prijali potrebné opatrenia, aby osoby hovoriace maďarským jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti v maďarskom jazyku aj v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.
- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim maďarským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v maďarskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi tam, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie.

- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*

- d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

224. Výbor expertov považoval v rámci prvého monitorovacieho cyklu záväzok (c) za nesplnený a záväzok (d) za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku“.

225. Z druhej periodickej správy vyplýva, že situácia sa nezmenila. Miestne orgány môžu vydávať v maďarskom jazyku len zhrnutie, nie však samotný úradný dokument. Regionálne orgány takúto možnosť nemajú. Tieto ustanovenia navyše neuplatňujú orgány miestnej a regionálnej samosprávy v oblastiach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely týchto záväzkov. Informácie získané počas overovania na mieste však naznačujú, že určitý stupeň plnenia tohto záväzku de facto sa môže vyskytovať v niektorých obciach.

226. Výbor expertov považuje záväzok (c) za nesplnený a záväzok (d) za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

f) **používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaníach miestnych orgánov, nevylučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,**

227. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia, ktoré zaručia právo používať maďarský jazyk na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev aj v obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Navyše by sa mala odstrániť podmienka, ktorá stanovuje, že všetci prítomní na zasadnutí miestnej samosprávy musia súhlasiť s používaním maďarského jazyka; maďarský jazyk alebo slovenský jazyk by sa mali používať podľa rozhodnutia rečníka a mal by sa primerane zabezpečiť preklad, resp. tlmočenie počas zasadnutia.“

228. Počas overovania na mieste bol výbor expertov upozornený na skutočnosť, že v praxi sa maďarský jazyk používa len v obciach, kde viac ako 50 % obyvateľstva patrí k maďarskej menšine. Právo používať maďarský jazyk na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev nie je zaručené v obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Okrem toho nebola odstránená podmienka, ktorá stanovuje, že všetci prítomní na zasadnutí miestnej samosprávy musia súhlasiť s používaním maďarského jazyka. Výbor expertov to považuje za zbytočnú a diskriminačnú podmienku.

229. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby
- prijali potrebné opatrenia, ktoré zaručia právo používať maďarský jazyk na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev aj v obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.
- zrušili podmienku, ktorá stanovuje, že všetci prítomní na zasadnutí miestnej samosprávy musia súhlasiť s použitím maďarského jazyka.
- používali maďarský jazyk a slovenský jazyk podľa voľby rečníkov a primerane zabezpečili preklad, resp. tlmočenie počas rokovania.

g) **používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).**

230. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v maďarskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku /úradných jazykoch) aj v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor expertov tiež vyzval slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.“

231. Neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by umožňovali, resp. podporovali používanie alebo prevzatie miestnych názvov v maďarskom jazyku v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

232. Na miestach, kde počet osôb hovoriacich maďarským jazykom predstavuje aspoň 20 % obyvateľstva, sa používa maďarský názov obce aj názvy ulíc a tam, kde to je relevantné. Nič nenaznačuje prijatie alebo používanie názvov nižších územných celkov v rámci takýchto obcí. Výbor expertov opakuje zistenie z prvej hodnotiacej správy, že výraz „názvy miest“ v zmysle tohto záväzku sa týka nielen názvu obce, ale aj všetkých topografických názvov („la toponymie“ vo francúzskom znení charty) danej obce, ktoré sa dajú oficiálne používať, napr. v dokumentoch alebo na tabuliach. Verejné nápisy/tabule pre turistov v oblastiach, v ktorých sa tradične hovorí maďarským jazykom (napr. Bratislava), neuvádzajú miestne názvy v maďarskom jazyku, napriek tomu, že na tieto informácie sa 20-percentná hranica nevzťahuje.

233. V upozornení podľa článku 16 ods. 2 charty Jazyková kancelária Gramma výbor expertov informovala o znemožnení používania približne 100 tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v maďarskom jazyku vzhľadom na to, že nie je možné prijať alebo používať maďarské miestne názvy

používané v období rokov 1867 až 1918 a 1938 až 1945. Zdá sa, že tradičné maďarské miestne názvy nemožno tiež použiť pri miestach, ktoré sa pomenovali v roku 1948 po slovenskej osobnosti.

234. V miestach, kde počet osôb hovoriacich maďarským jazykom predstavuje aspoň 20 % obyvateľstva, sa názov obce v maďarskom jazyku uvádza na samostatnej a veľmi malej tabuli s názvom obce. Výbor expertov konštatuje, že účelom tohto záväzku je verejne zviditeľniť menšinový jazyk. Tento účel nie je naplnený, ak sú tabule s názvami primálne na to, aby sa dali prečítať. Smerové tabule v obciach navyše nie sú dvojazyčné.

235. Výbor expertov sa počas overovania na mieste dozvedel, že v novej učebnici pre 4. ročník sa museli nahradiť topografické názvy v maďarskom jazyku slovenskými názvami.

236. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Žiada slovenské orgány, aby sa v nasledujúcej periodickej správe vyjadрили k otázkam uvedeným v predchádzajúcich piatich odsekoch.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v maďarskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace maďarským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor tiež vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

- b) umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť a dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo*
- [c) umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.]*

237. Keďže písmená b) a c) uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (b) *ex officio*.

238. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie ďalších informácií.

239. Podľa druhej periodickej správy sa v zákone č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín ustanovuje, že príslušníci národnostnej menšiny majú v obci, kde predstavujú aspoň 20 % obyvateľstva, právo predkladať orgánom verejnej správy písomné žiadosti v menšinovom jazyku. Príslušný orgán verejnej správy poskytne odpoveď okrem slovenského jazyka aj v menšinovom jazyku (§ 2 ods. 3). Nie je však jasné, či sa pojem „orgán verejnej správy“ vzťahuje na verejné služby. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

240. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby poskytli relevantné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

- a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,*

241. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru. Požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné praktické informácie, a to aj o tých oblastiach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva obce, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

242. Podľa druhej periodickej správy sú orgány verejnej správy v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, povinné „vytvárať podmienky na používanie jazyka tejto menšiny“. Zdá sa, že okrem špecifického prípadu registrácie narodení neexistuje explicitný formálny základ na zabezpečenie prekladov a tlmočenia a neexistujú žiadne dôkazy o zabezpečovaní prekladov v praxi. Toto ustanovenie sa navyše nedodríava v tých obciach, kde osoby hovoriace maďarským jazykom nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

243. Výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby poskytli praktické informácie o dostupnosti prekladov a tlmočenia v oblastiach, kde majú osoby hovoriace maďarským jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

- c) *ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.*

244. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

245. Druhá periodická správa neuvádza k tejto problematike žiadne konkrétne informácie.

246. Pokiaľ ide o tento záväzok, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

247. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie používania alebo prijímania priezvisk v regionálnych alebo menšinových jazykoch na požiadanie príslušných osôb vo všetkých prípadoch“. Okrem toho **Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom odporučil, aby „zaručili ženám právo prijímať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

248. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Podľa všetkého môže žena používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

249. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

- a) *ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:*

...

- iii *prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

250. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Upozornil však, že zákon o štátnom jazyku vyžaduje, aby boli všetky televízne programy doplnené titulkami v slovenskom jazyku, čo neumožňuje vysielat' programy naživo v maďarskom jazyku. Výbor expertov preto vyzval slovenské orgány, aby vzhľadom na vysoký počet divákov umožnili vysielat' programy naživo v maďarskom jazyku. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili možnosti vysielania (...) vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

251. Druhá periodická správa neobsahuje požadované informácie. Počas overovania na mieste zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom potvrdili, že vyššie uvedený problém pretrváva. Preto i naďalej platia pripomienky výboru expertov v prvej hodnotiacej správe.

252. Podľa doplňujúcich informácií, ktoré výbor expertov získal od slovenských orgánov, Rádio Patria (Slovenský rozhlas) vysiela denne dvanásť hodín v maďarskom jazyku. Okrem toho Slovenská televízia odvysielala v roku 2007 v maďarskom jazyku 163 hodín (v prvom monitorovacom cykle: 140 hodín). Prítomnosť maďarského jazyka vo verejnoprávnej televízii zostáva naďalej viac-menej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a prítťaživosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych a menšinových jazykov v rozhlase a televízii môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.²³

253. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený vo vzťahu k rozhlasu a čiastočne splnený vo vzťahu k televízii. Vyzýva slovenské orgány, aby umožnili vysielanie televíznych programov naživo v maďarskom jazyku.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielací čas a frekvenciu časových úsekov vymedzených pre maďarský jazyk.

b ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

254. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

255. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v maďarskom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že v skutočnosti žiadne súkromné rozhlasové stanice nevysielajú programy v maďarskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielanie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielanie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.²⁴

256. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

257. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

258. Podľa druhej periodickej správy realizuje 18 miestnych televíznych staníc na juhu Slovenskej republiky televízne vysielanie v maďarskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že súkromné televízne stanice musia zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, no táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vyselať aj v maďarskom jazyku, v porovnaní so súkromnými televíznymi stanicami, ktoré vysielajú len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom

²³ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

²⁴ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.

259. Výbor expertov považuje tento záväzok napriek tomu za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielateľov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

d) podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,

260. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

261. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielaní z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielanie a vytvára priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov) s výnimkou vysielania programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vyselať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodporil, resp. neľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v maďarskom jazyku.

262. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinových jazykoch vo vhodných časoch.

e) i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch

263. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Napriek tomu vyzval slovenské orgány, aby uvažovali o spôsobe, akým by sa dal vytvoriť právny základ a silná základňa pre trvalú podporu. Výbor expertov tiež požiadal slovenské orgány, aby sa vyjadrili k spôsobu pridelovania štátnej inzercie. **Výbor ministrov Rady Európy navyše odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili zastúpenie (...) tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

264. V roku 2007 podporilo ministerstvo kultúry denník „Új Szó“ sumou 1 000 000 Sk (33 194 €). Podľa doplňujúcich informácií poskytnutých slovenskými orgánmi počas overovania na mieste, ministerstvo podporovalo aj tri týždenníky, 13 mesačníkov, štyri dvojmesačníky, tri trojmesačníky a jeden šesťmesačník v maďarskom jazyku.

265. Druhá periodická správa uvádza, že zákon č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch neobsahuje žiadne osobitné ustanovenie o periodickej či neperiodickej tlači národnostných menšín. Neexistuje preto jasný právny základ pre tlačené médiá v regionálnych alebo menšinových jazykoch. Podľa zástupcov osôb hovoriacich maďarským jazykom sa granty rozdeľujú na projekty a pokrývajú len malú časť nákladov. Zdá sa, že to potvrdzuje záver z prvej hodnotiacej správy o neexistencii pevnej základne pre trvalú podporu. K dispozícii nie sú ani žiadne informácie o spôsobe pridelovania štátnej inzercie.

266. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený. Napriek tomu vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili právny základ pre trvalú podporu novín v regionálnych alebo menšinových jazykoch a v nasledujúcej periodickej správe informovali o spôsobe pridelovania štátnej inzercie.

f) i uhrádzať mimoriadne náklady tých médií v regionálnych alebo menšinových jazykoch, kdekoľvek všeobecne zákon pripúšťa finančnú podporu médií,

267. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

268. Podľa druhej periodickej správy sa národnostným menšinám pridelujú účelovo viazané finančné prostriedky prostredníctvom grantového programu ministerstva kultúry. O spôsobe krytia ďalších nákladov ostatných médií používajúcich maďarčinu nie sú k dispozícii žiadne informácie.

269. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe informovali o spôsobe krytia ďalších nákladov ostatných médií používajúcich maďarský jazyk.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

270. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

271. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

272. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centráram, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

- a) *podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,*

273. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Požiadal však slovenské orgány, aby sa vyjadrili k sťažnostiam, že pre realizáciu tohto záväzku neexistuje právny základ.

274. Druhá periodická správa objasňuje právny základ.²⁵

275. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*
- c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

276. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby o nich informovali v nasledujúcej periodickej správe.

277. Podľa druhej periodickej správy ministerstvo kultúry podporuje preklady diel v menšinových jazykoch do slovenského jazyka (napr. krásnej, umenovednej a spoločenskovednej literatúry) prostredníctvom grantov vydavateľstvu Kaligram. Okrem toho ministerstvo kultúry podporuje vydateľské a publikačné aktivity maďarských národnostných vydavateľstiev na vydávanie prekladov literatúry do maďarského jazyka.

²⁵

Najmä Výnos Ministerstva kultúry č. MK-4601/2007-110/17430 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (2007); Smernica Ministerstva kultúry č. MK-1378/2008 – 10/4567 o poskytovaní dotácií (2008)

278. Výbor expertov považuje tieto záväzky za splnené.

- e) **presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,**

279. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

280. Podľa druhej periodickej správy, všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru v Slovenskej republike, národnostné múzeá v správe ministerstva kultúry a príslušné regionálne divadlá vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

281. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- g) **napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

282. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby tento bod objasnili v nasledujúcej periodickej správe.

283. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporujú najmä Fórum inštitút pre výskum menšín, ktorý zhromažďuje, archivuje a publikuje práce o národnostných menšinách v Slovenskej republike. Okrem toho realizuje súvisiaci výskum a vydáva analytickú ročenku „Národnostné menšiny na Slovensku“ v slovenskom a maďarskom jazyku. Výbor expertov uznáva, že aktivity Fórum inštitútu sú relevantné pre tento záväzok, no počas overovania na mieste ho zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom informovali, že Fórum inštitút nedostáva žiadnu štátnu podporu. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

284. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru. Žiada slovenské orgány, aby objasnili, či Fórum inštitút dostáva finančnú podporu, alebo či pre tento záväzok existujú iné relevantné inštitúcie.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

285. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby tento bod objasnili v nasledujúcej periodickej správe.

286. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. V súvislosti s maďarským jazykom však neboli predložené žiadne príklady takejto podpory.

287. Výbor expertov považuje tento záväzok za formálne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby umožnili, podporili, resp. zabezpečili vhodné kultúrne aktivity a zariadenia pre maďarský jazyk aj na iných územiach, než v ktorých sa maďarský jazyk tradične používa.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) **vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,**

288. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

289. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnych vzťahoch (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákoník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. V súvislosti s ochranou spotrebiteľa sa musia písomné informácie poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

290. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

b) **zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,**

291. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

292. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

293. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) **postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,**

294. Vo vzťahu k tomuto záväzku výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

295. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

296. Výbor expertov nedostal žiadne sťažnosti a považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

c) **zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,**

297. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v maďarskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace maďarským jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

298. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom ako aj v menšinovom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom výbor expertov počas overovania na mieste informovali, že väčšina špecializovaných nemocníc sa nachádza mimo oblastí, kde sa používa maďarský jazyk, v dôsledku čoho pacienti hovoriaci maďarským jazykom nemôžu vždy použiť svoj rodný jazyk.

299. Výbor expertov konštatuje, že v súčasnosti neexistuje právny základ pre používanie menšinových jazykov v zariadeniach sociálnej starostlivosti. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom dorozumieť“, ak ide o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

300. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v maďarskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na uplatňovanie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace maďarským jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

...

- b) *umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.*

301. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Požiadal však slovenské orgány, aby sa vyjadrili k sťažnostiam, podľa ktorých sa (s výnimkou určitých prostriedkov vyčlenených ministerstvom kultúry) slovenské orgány nijako finančne neangažovali.

302. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaobera.

303. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený. Napriek tomu však žiada slovenské orgány, aby vo svojej ďalšej periodickej správe poskytli informácie o finančnej angažovanosti slovenských orgánov.

3.2.3. Nemecký jazyk²⁶

304. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe nastolené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidované hodnotenie. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. V prípade nemeckého jazyka ide o tieto ustanovenia: článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii; článok 11 ods. 2; článok 12 ods. 1 písm. d) a článok 12 ods. 1 písm. f).

Článok 8 – Vzdelávanie

Predbežné poznámky

305. Orgány majú na základe záväzkov vyplývajúcich pre Slovenskú republiku z článku 8 *umožniť* vyučovanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch na rôznych stupňoch vzdelávania. Znamená to, že ponuka musí predchádzať dopytu, t. j. vzdelávanie je potrebné zorganizovať skôr, ako sa na orgány obrátia rodičia alebo žiaci.²⁷ Rovnako je potrebné, aby táto ponuka bola v príslušných geografických oblastiach kontinuálna od predškolskej výchovy až po odborné a učňovské vzdelávanie. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom uviedli, že v prípade nemeckého jazyka sú týmito oblasťami okresy: Bratislava, Prievidza, Turčianske Teplice, Žiar nad Hronom, Stará Ľubovňa, Kežmarok, Poprad, Spišská Nová Ves, Gelnica, Košice a Košice-okolie. Okrem toho musia orgány aktívne informovať rodičov alebo žiakov o dostupnosti vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku a nabádať ich, aby sa o takého vzdelávanie uchádzali.

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

- a*
  - i* *umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch alebo*
  - ii* *umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo*
  - iii* ***prijat' jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov,***

306. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol tento záväzok splnený, keďže nemecký jazyk využívalo do určitej miery len predškolské zariadenie v Chmeľnici. Výbor expertov považoval takúto ponuku za nedostatočnú na uspokojenie dopytu osôb hovoriacich nemeckým jazykom a vyzval slovenské orgány, aby zabezpečili aspoň podstatnú časť predškolskej výchovy v nemeckom jazyku pre tých žiakov, ktorých rodiny o to požiadajú, a ktorých počet sa považuje za dostatočný.

307. Podľa druhej periodickej správy žiadne predškolské zariadenie neposkytuje vzdelávanie prevažne alebo úplne v nemeckom jazyku. Predškolské zariadenia v Chmeľnici a Gelnici však poskytujú výchovu sčasti v nemeckom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste uviedli, že chýbajúca kontinuita odrádza mnohých rodičov, ktorí majú záujem o predškolskú výchovu v nemeckom jazyku, od toho, aby sa o takúto výchovu uchádzali. Vo všeobecnosti ponuka stále nepostačuje na uspokojenie dopytu osôb hovoriacich nemeckým jazykom.

308. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili aspoň podstatnú časť predškolskej výchovy v nemeckom jazyku pre tých žiakov, ktorých rodiny o to požiadajú, a ktorých počet sa považuje za dostatočný.

Základné vzdelávanie

- b* ...
- iii* ***zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov,***

²⁶

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

²⁷

Pozri Prvý hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 68

309. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov splnenie tohto záväzku neposúdil. Požiadal slovenské orgány, aby sa vyjadrili k tomu, ako je vyučovanie nemeckého jazyka zosúladené s vhodnou metodikou a učebnými cieľmi tých žiakov, pre ktorých je nemecký jazyk materinským jazykom, alebo ktorí majú túto ambíciu.

310. V druhej periodickej správe sa uvádza, že v rámci siete škôl s menšinovým vyučovacím jazykom sa na jednej základnej škole vyučuje v nemeckom jazyku a päť základných škôl poskytuje určité dodatočné vyučovanie v nemeckom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste okrem toho uviedli, že toto vyučovanie nie je zosúladené s vhodnou metodikou a učebnými cieľmi žiakov, pre ktorých je nemecký jazyk materinským jazykom, alebo ktorí majú túto ambíciu. Zdá sa, že pre prvý ani druhý ročník nie sú k dispozícii žiadne vyučovacie materiály.

311. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby v rámci vyučovania na základnom stupni zabezpečili vyučovanie nemeckého jazyka ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov a zabezpečili existenciu ponuky vyučovania v nemeckom jazyku vo všetkých oblastiach s dostatočným zastúpením osôb hovoriacich nemeckým jazykom.

Stredoškolské vzdelávanie

- c)   i   umožniť vyučovanie na stredných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
          ii   umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
          iii   **zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov,**

312. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov nedospel k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby sa vyjadrili k sťažnostiam osôb hovoriacich nemeckým jazykom, že stredné školy neberú do úvahy osobitné potreby žiakov, pre ktorých je nemecký jazyk materinským jazykom, alebo ktorí majú túto ambíciu (metodika, učebné ciele).

313. Podľa druhej periodickej správy, žiadna zo stredných škôl nevyučuje nemecký jazyk ako integrálnu súčasť učebných osnov. Niektoré stredné školy však ponúkajú rozšírené vyučovanie nemeckého jazyka, i keď nie ako integrálnu súčasť učebných osnov. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste uviedli, že toto vyučovanie nie je zosúladené s vhodnou metodikou a učebnými cieľmi žiakov, pre ktorých je nemecký jazyk materinským jazykom, alebo ktorí majú túto ambíciu.

314. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby v rámci vyučovania na stredných školách zabezpečili vyučovanie nemeckého jazyka ako integrálnu súčasť učebných osnov a zabezpečili existenciu ponuky vyučovania v nemeckom jazyku vo všetkých oblastiach s dostatočným zastúpením osôb hovoriacich nemeckým jazykom.

Odborné a učňovské vzdelávanie

- d   i   umožniť vyučovanie na odborných školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
          ii   umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
          iii   **zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov;**

315. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby vytvorili ponuku vyučovania na odborných a učňovských školách, ktorá by umožňovala vyučovať nemecký jazyk ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov.

316. Podľa druhej periodickej správy neexistuje žiadna odborná škola, ktorá by poskytovala vyučovanie nemeckého jazyka ako integrálnu súčasť učebných osnov.

317. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili vyučovanie nemeckého jazyka ako integrálnu súčasť učebných osnov na základných, stredných, odborných a učňovských školách a aby medzi týmito rôznymi úrovňami vzdelávania zabezpečili kontinuitu.

Vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie

- f i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
- ii umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania;

318. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

319. Druhá periodická správa neuvádza informácie o zariadeniach, ktoré by ponúkali nemecký jazyk ako vyučovací predmet v rámci vzdelávania dospelých a ďalšieho vzdelávania.

320. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

- g) **prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk,**

321. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

322. I keď druhá periodická správa neuvádza k tejto problematike konkrétne informácie, zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že dejiny a kultúra, ktoré ovplyvnili nemecký jazyk, sa na školách, na ktorých sa vyučuje nemecký jazyk ako regionálny alebo menšinový jazyk, ani na iných školách, nevyučujú. Výbor expertov pripomína, že uvedený záväzok sa týka vzdelávania žiakov, ktorí používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ale aj osôb neovládajúcich tento jazyk, o dejinách a tradíciách spätých osobitne s regionálnym alebo menšinovým jazykom, ktorým sa hovorí na danom území. To zvyčajne znamená zapracovanie prvkov dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk, do celoštátnych učebných osnov alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.²⁸ Takáto výučba je relevantná aj v prípade nemeckého jazyka, keďže v Slovenskej republike pretrvávajú silné historické predsudky voči osobám hovoriacim nemeckým jazykom.

323. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili nemecký jazyk.

- h) **zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala,**

324. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „plánovali a poskytovali základnú a ďalšiu prípravu učiteľov potrebnú na realizáciu záväzkov, ktoré si Slovenská republika zvolila v rámci článku 8“. **Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom okrem toho odporučil, aby „zlepšili (...) prípravu učiteľov“.**

325. Druhá periodická správa neuvádza k tejto problematike žiadne konkrétne informácie. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali o tom, že v oblasti nemeckého jazyka neexistuje riadny systém prípravy učiteľov, ktorý by poskytoval metodickú prípravu potrebnú na výučbu žiakov, pre ktorých je nemecký jazyk materinským jazykom, alebo ktorí majú túto ambíciu. Učitelia prvého stupňa základných škôl majú prípravu len vo forme štúdia nemeckého jazyka na univerzite v Nitre. Keďže absentuje osobitný verejný systém zameraný na prípravu učiteľov, ďalšiu prípravu učiteľov organizuje Karpatskonemecký spolok. Počet učiteľov je evidentne nedostatočný a chýba aj seriózne plánovanie v oblasti prípravy učiteľov. Výbor expertov celkovo konštatuje, že situácia sa od prvého monitorovacieho cyklu nezlepšila.

326. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

²⁸

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Chorvátsku, ECRML 2005 (3), ods. 100

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby plánovali a zabezpečili základnú a ďalšiu prípravu učiteľov potrebnú na realizáciu záväzkov, ktoré si Slovenská republika zvolila v rámci článku 8.

- i) *vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.*

327. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ“. Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom okrem toho odporučil, aby „(...) vytvorili orgán monitorujúci prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok“.

328. Druhá periodická správa uvádza ako príslušný poradný orgán ministra školstva Radu pre národnostné školstvo. Nič však nenaznačuje, že táto Rada skutočne monitoruje prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby nemeckého jazyka a výučby v nemeckom jazyku a že vypracúva verejné periodické správy. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje²⁹, že tento záväzok si vyžaduje orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v oblasti vzdelávania v menšinových jazykoch a vypracúval i zverejňoval periodické správy.

329. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

330. V rámci prvého monitorovacieho cyklu Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom odporučil, aby „**odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch**“.

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlících na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a *v trestnom konaní:*

...

- ii *zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo*
iii *zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku*

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky,

331. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, „aby
- zaručili obvinenému právo využívať nemecký jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania,
- legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v nemeckom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

332. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda

²⁹ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku) alebo „nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Okrem toho, prekladateľ sa priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Z toho vyplýva, že žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezďajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, že prípadné využívanie tlmočníkov a prekladov nemá pre dotknutú osobu za následok vznik dodatočných nákladov, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

333. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, z informácií priložených k druhej periodickej správe vyplýva, že v niektorých prípadoch cudzincom prideliť tlmočníkov nemeckého jazyka. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom však výbor expertov informovali o tom, že nemecky hovoriaci občania Slovenskej republiky nepoužívali v trestných konaniach nemecký jazyk. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich a prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.³⁰

334. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili obvinenému právo využívať nemecký jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania. Okrem toho výbor expertov slovenské orgány vyzýva, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v nemeckom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk.

b) v občianskom konaní:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov,

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

...

- ii umožniť, kedykoľvek je strana povinná vystúpiť osobne pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**
- iii umožniť predloženie dokladov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov,

335. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že vždy, keď je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správny súdom, môže použiť nemecký jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v nemeckom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca nemeckým jazykom ovláda aj slovenský jazyk“.

336. Druhá periodická správa uvádza, že v občianskom konaní majú strany „právo konať (...) vo svojej materinčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trový dôkazov (...) a trový spojené s tým, že účastník koná vo svojej materčine, platí štát“ (tamže, § 141, ods. 2). V správe sa navyše uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje stranám predkladať dokumenty a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez toho, aby im tým vznikli dodatočné náklady. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje *primerane* aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

³⁰

Pozri Tretiu hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 107

337. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, z druhej periodickej správy vyplýva, že v niektorých občianskych konaniach cudzincom prideliť tlmočníkov nemeckého jazyka. V súvislosti so správnymi konaniami nie sú tieto informácie k dispozícii. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom však výbor expertov informovali o tom, že nemecky hovoriaci občania Slovenskej republiky v občianskych či správnych konaniach nemecký jazyk nepoužívali. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť a dobudovať právny rámec a podporiť istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich a informácií vo verejných vyhláseniach alebo v súdnych predvolaniach.

338. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť nemecký jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v nemeckom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca nemeckým jazykom ovláda aj slovenský jazyk.

- d) **prijat' opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i, ii a písmena c) bodov i, ii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.**

339. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené.

340. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii, iii a písm. c) bod ii, iii vyššie výbor expertov naďalej považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie bodov i a iii v písm. b) a c), ani potrebné využitie tlmočníkov a prekladov, nevyvolá pre dotknuté osoby vznik dodatočných nákladov.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

341. Osoby hovoriace nemeckým jazykom spĺňajú 20-percentnú podmienku v jednej obci (Krahule/Blaufuß). Výbor expertov však už konštatoval, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom nespĺňajú 20-percentnú podmienku, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účel záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

- a ...
- iii ***zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo***
- iv ***zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch;***

342. Keďže pod písm. a) bod iii a iv sa uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (písm. a) bod iii) ex officio.

343. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

344. Druhá periodická správa požadované informácie neobsahuje. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali o tom, že v nemeckom jazyku nie je možné žiadať o občianske preukazy, vodičské preukazy, cestovné pasy, či podobné úradné doklady a dokumenty. Keďže Slovenská republika sa zaviazala uplatňovať toto ustanovenie vo vzťahu k nemeckému jazyku, výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že sa musí uplatňovať v tých správnych celkoch štátu, kde osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú síce menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

345. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v nemeckom jazyku všade tam, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

346. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s regionálnymi orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

...

- b** *možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch;*

347. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby

- prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku,
- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie“.

348. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, v praxi nemajú osoby hovoriace nemeckým jazykom vôbec možnosť predkladať miestnej samospráve v obci Krahule/Blaufuß ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku, keďže neboli prijaté žiadne organizačné opatrenia umožňujúce tomuto orgánu zabezpečiť takúto komunikáciu. Takisto sa neprijali žiadne opatrenia, ktoré by umožnili osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. V dôsledku toho nie je tento záväzok splnený vo väčšine oblastí, kde sú osoby hovoriace nemeckým jazykom tradične zastúpené. Neexistuje ani žiaden právny základ, ktorý by umožňoval osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať aj regionálnym orgánom ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie. A napokon, v nemeckom jazyku nemožno žiadať o občianske preukazy, vodičské preukazy, cestovné pasy, či podobné úradné doklady a dokumenty.

349. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby
- prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku, a to aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku,
- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim nemeckým jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v nemeckom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*
d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

350. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku“.

351. Z druhej periodickej správy vyplýva, že situácia sa z právneho hľadiska nezmenila. Orgány miestnej samosprávy sa môžu rozhodnúť v nemeckom jazyku vydávať len zhrnutie, no nie samotný úradný dokument. Regionálne orgány takúto možnosť nemajú. Tieto ustanovenia navyše neuplatňujú orgány regionálnej a miestnej samosprávy v oblastiach, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely týchto záväzkov. Ani miestna samospráva v obci Krahule/Blaufuß, ani žiaden iný orgán miestnej či regionálnej samosprávy nevydáva žiadne úradné dokumenty vrátane obecných novín či úradných oznámení v nemeckom jazyku.

352. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

f) **používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaniach miestnych orgánov, nevyklučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,**

353. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný posúdiť splnenie tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby poskytli praktické informácie v nasledujúcej periodickej správe.

354. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, miestna samospráva obce Krahule/Blaufuß nepoužíva nemecký jazyk pri diskusiách na svojich zasadnutiach. Právo používať nemecký jazyk na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev nie je zaručené ani v prípade obcí, kde osoby hovoriace nemeckým jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no zároveň majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. V každom prípade by s použitím nemeckého jazyka na zasadnutí miestnej samosprávy museli vyjadriť súhlas všetci prítomní, čo výbor expertov považuje za zbytočnú a diskriminačnú podmienku.

355. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporovali používanie nemeckého jazyka pri diskusiách na rokovaniach orgánov miestnej samosprávy, a to bez toho, aby tým vylúčili používanie úradného jazyka/úradných jazykov štátu.

g) **používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).**

356. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v nemeckom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, kde osoby hovoriace nemeckým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor expertov tiež vyzval slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.“

357. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, obec Krahule/Blaufuß nepoužíva na úrovni nižších celkov v rámci obce miestne názvy v nemeckom jazyku. Pokiaľ ide o obce, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by umožňovali, resp. podporovali používanie alebo prevzatie miestnych názvov (vrátane názvov nižších územných celkov a názvov ulíc) v nemeckom jazyku. Výbor expertov sa domnieva, že týmto je vylúčená drvivá väčšina obcí s tradičnou prítomnosťou osôb hovoriacich nemeckým jazykom, v ktorých majú tieto osoby významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Verejné nápisy/tabule pre turistov v oblastiach, v ktorých sa tradične hovorí nemeckým jazykom, takisto neuvádzajú miestne názvy v nemeckom jazyku, napriek tomu, že na tieto informácie sa 20-percentná podmienka nevzťahuje.

358. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v nemeckom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace nemeckým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor tiež vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

c umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

359. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe poskytli konkrétne informácie týkajúce sa verejných služieb.

360. Podľa druhej periodickej správy sa v zákone č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín ustanovuje, že príslušníci národnostnej menšiny majú v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, právo predkladať orgánom verejnej správy písomné žiadosti aj v menšinovom jazyku. Príslušný orgán verejnej správy poskytne odpoveď okrem slovenského jazyka aj v menšinovom jazyku (§ 2 ods. 3). Nie je však jasné, či sa pojem „orgán verejnej správy“ vzťahuje na verejné služby. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava ani v obci Krahule/Blaufuß, ani v tých obciach, kde osoby hovoriace nemeckým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

361. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby umožnili používateľom regionálnych alebo menšinových jazykov podávať žiadosti poskytovateľom verejných služieb v týchto jazykoch, a to aj v tých obciach, kde používatelia týchto jazykov síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

362. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie podrobnejších informácií.

363. Podľa druhej periodickej správy sú orgány verejnej správy v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, povinné „vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny“. Zdá sa, že okrem špecifického prípadu registrácie narodení neexistuje explicitný formálny základ na zabezpečenie prekladov a tlmočenia a neexistujú žiadne dôkazy o poskytovaní prekladov v praxi. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava ani v obci Krahule/Blaufuß, ani v tých obciach, kde osoby hovoriace nemeckým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

364. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby zabezpečili preklady a tlmočenie aj v tých obciach, kde osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

365. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

366. Podľa druhej periodickej správy sa zvyčajne vyhovie žiadostiam zamestnancov vo verejnej službe, ktorí ovládajú nemecký jazyk, o ich pridelenie do oblasti, kde sa používa nemecký jazyk.

367. Na základe informácií, ktoré poskytli slovenské orgány, považuje výbor expertov tento záväzok za formálne splnený.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

368. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie používania alebo prijímania priezvisk v regionálnych alebo menšinových jazykoch na požiadanie príslušných osôb vo všetkých prípadoch“. **Výbor ministrov Rady Európy** okrem toho **odporučil slovenským orgánom, aby „zaručili ženám právo prijímať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

369. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Na základe informácií, ktoré získal výbor expertov počas overovania na mieste, sa zdá, že ženy môžu používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

370. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 11 – Média

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií,

a) *ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:*

...

iii *prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

371. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov považoval tento záväzok za splnený vo vzťahu k rozhlasu a za nesplnený vo vzťahu k televízii. Vyzval slovenské orgány, aby „vo verejnoprávnej televízii zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre nemecký jazyk“. **Výbor ministrov Rady Európy** navyše **odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili možnosti vysielania (...) vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

372. Podľa druhej periodickej správy Rádio Patria (Slovenský rozhlas) v roku 2006 odvysielalo 17 hodín v nemeckom jazyku (v prvom monitorovacom cykle: 26 hodín). Slovenské orgány navyše počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že Slovenská televízia v roku 2007 odvysielala 6,5 hodiny v nemeckom jazyku (v prvom monitorovacom cykle: 1,9 hodiny). Nový televízny program s názvom „Národnostné správy“, ktorý sa vysiela každý týždeň (sedem minút) v rôznych menšinových jazykoch, zatiaľ nie je k dispozícii v nemeckom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste uviedli, že by sa mal predĺžiť televízny vysielací čas a program by sa mal vysielat' večer, aby dosiahol vyššiu sledovanosť.

373. Pokiaľ ide o rozhlas, výbor expertov je sklamaný výrazným poklesom vysielacieho času v nemeckom jazyku. Čo sa týka televízie, výbor expertov oceňuje, že vysielací čas vymedzený pre nemecký jazyk sa mierne predĺžil. Vo všeobecnosti je však prítomnosť nemeckého jazyka vo verejnoprávnom vysielaní naďalej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a príťažlivosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie

regionálnych a menšinových jazykov v rozhlase a televízii (napríklad v týždňových intervaloch) môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.³¹

374. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený, keďže počet hodín vyčlenených na programy v nemeckom jazyku je taký nízky, že jeho zastúpenie v rozhlasovom a televíznom vysielaní je vyslovene symbolické.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielací čas a frekvenciu časových úsekov vymedzených pre nemecký jazyk.

b) ...

ii **podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

375. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

376. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v nemeckom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné rozhlasové stanice v skutočnosti programy v nemeckom jazyku nevysielajú. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielanie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielanie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.³²

377. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) ...

ii **podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

378. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

379. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie, ktorí vysielajú v nemeckom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné televízne stanice v skutočnosti nevysielajú žiadne programy v nemeckom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných televíznych staníc zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, no táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vysielateľ aj v nemeckom jazyku, v porovnaní so súkromnými televíznymi stanicami, ktoré vysielajú len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok.

380. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.

381. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielateľov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

³¹ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

³² Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

d) **podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,**

382. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

383. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielaní z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielanie a vytvára priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov) s výnimkou vysielania programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vyselať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodporil, resp. neľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v nemeckom jazyku.

384. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v nemeckom jazyku a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinovom jazyku vo vhodných časoch.

e) i **podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch**

385. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali primerané opatrenia, ktoré umožnia vydávať s dostatočnou frekvenciou aspoň jedny noviny v nemeckom jazyku“. **Výbor ministrov Rady Európy navyše odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili zastúpenie (...) tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

386. Hlavná publikácia osôb hovoriacich nemeckým jazykom („Karpatenblatt“) je naďalej publikovaná mesačne. „Noviny“ v súlade s týmto záväzkom však musia vychádzať minimálne s týždennou periodicitou.³³ Karpatskonemecká asociácia by uvítala, keby slovenské orgány uľahčili publikovanie „Karpatenblattu“ s týždennou periodicitou, keďže by sa tak zabezpečili aktuálnejšie informácie o kultúrnych a iných činnostiach osôb hovoriacich nemeckým jazykom.

387. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali primerané opatrenia, ktoré umožnia vydávať aspoň jedny noviny v nemeckom jazyku s dostatočnou frekvenciou.

f ...

ii **uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch;**

388. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

389. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený, pretože v súvislosti s produkciou v nemeckom jazyku nič nenasvedčuje uplatňovaniu všeobecných opatrení zameraných na finančnú podporu audiovizuálnej produkcie.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

390. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

³³

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Srbsku, ods. 267

391. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

392. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrám, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií - zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu,

- a) *podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,*

393. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Požiadal však slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie a aby sa vyjadrili k sťažnostiam zo strany osôb hovoriacich nemeckým jazykom, podľa ktorých boli prostriedky poskytované až na základe projektov a prišli veľmi neskoro.

394. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporili viacero projektov v oblasti kultúry, ako aj Múzeum kultúry karpatských Nemcov v Bratislave a jeho expozície v kultúrnych strediskách nemeckých menšín v Nitrianskom Pravne a Handlovej. Výbor expertov oceňuje túto podporu. V druhej periodickej správe nie sú uvedené žiadne informácie o podpore divadiel a knižníc, ani o už spomínaných sťažnostiach týkajúcich sa dostupnosti finančných prostriedkov. Podľa zástupcov osôb hovoriacich nemeckým jazykom sa prostriedky stále poskytujú na základe projektov (nie účelovým vyčlenením) a pri ich prideľovaní často dochádza k omeškaniam. Okrem toho majú osoby hovoriace nemeckým jazykom ťažkosti s financovaním prevádzkových nákladov svojich kultúrnych stredísk, čo môže ohroziť ich kultúrne aktivity.

395. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*
- c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

396. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

397. Druhá periodická správa neuvádza žiadne relevantné informácie.

398. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia týchto záväzkov a žiada slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

- e) *presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,*

399. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

400. Podľa druhej periodickej správy všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru v Slovenskej republike a národnostné múzeá v správe ministerstva kultúry vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

401. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

g) *napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

402. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na nemecký jazyk.

403. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera nemeckým jazykom. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

404. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby iniciovali, resp. podporovali vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zberom, archiváciou a uvádzaním alebo vydávaním diel v nemeckom jazyku.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

405. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

406. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. Podľa informácií získaných počas overovania na mieste však žiadne takéto kultúrne aktivity ani zariadenia vo vzťahu k nemeckému jazyku počas vykazovaného obdobia podporené neboli.

407. Výbor expertov považuje tento záväzok za formálne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby umožnili, podporili, resp. zabezpečili vhodné kultúrne aktivity a zariadenia pre nemecký jazyk aj na iných územiach, než v ktorých sa nemecký jazyk tradične používa.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

408. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

409. Podľa informácií získaných počas overovania na mieste, nemecký jazyk a jeho kultúrne prejavy nie sú zastúpené v kultúrnej politike v zahraničí. Predovšetkým turistické informačné materiály o lokalitách, regiónoch a pamiatkach, ktoré sa priamo týkajú osôb hovoriacich nemeckým jazykom (napr. Spiš, Bratislava, Malé Karpaty) nespomínajú nemecký jazyk, ani jeho kultúrne prejavy.

410. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvorili vhodný priestor aj pre nemecký jazyk a jeho kultúrne prejavy.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

a) *vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo*

sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,

411. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

412. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákonník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, písomné informácie sa musia poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

413. Výbor expertov očakáva prijatie novely zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla viesť k splneniu tohto záväzku.

b) zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,

414. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

415. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

416. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,

417. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

418. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

419. Výboru expertov nepredložili žiadne sťažnosti, a tým považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

c) zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,

420. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v nemeckom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace nemeckým jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

421. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti pripravené prijímať osoby a poskytovať im

starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku. Podľa informácií získaných počas overovania na mieste, v zariadeniach sociálnej starostlivosti je zvyčajne možné používať nemecký jazyk, aj keď táto možnosť nie je dôsledkom personálnej politiky.

422. Výbor expertov konštatuje, že pre uvedenú prax neexistuje formálny základ. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom dorozumieť“, ak ide o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

423. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v nemeckom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace nemeckým jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

- a) *uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,*

424. Výbor expertov považoval tento záväzok vo vzťahu k cezhraničnej spolupráci s Rakúskom v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený, no požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o výsledku návrhu dohody o cezhraničnej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Rakúskom, ako aj o akýchkoľvek existujúcich alebo plánovaných bilaterálnych či multilaterálnych dohodách s inými po nemecky hovoriacimi krajinami.

425. Druhá periodická správa informácie o tomto ustanovení neuvádza.

426. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Žiada slovenské orgány, aby vo svojej ďalšej periodickej správe objasnili, do akej miery dohody s Rakúskom a inými po nemecky hovoriacimi krajinami posilňujú kontakty medzi používateľmi nemeckého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

- b) *umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.*

427. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom sú existujúce formy cezhraničnej spolupráce prínosom pre nemecký jazyk v Slovenskej republike.

428. Podľa druhej periodickej správy Rámcová zmluva medzi Slovenskou republikou a Rakúskou republikou o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi z roku 2003 rozvíja cezhraničnú spoluprácu, okrem iného v oblastiach vzdelávania a kultúry. Zástupcovia osôb hovoriacich nemeckým jazykom z (pohraničného) Bratislavského kraja však uviedli, že spolupráca s Rakúskom doposiaľ nebola pre nemecký jazyk v Slovenskej republike prínosom.

429. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Žiada slovenské orgány, aby vo svojej ďalšej periodickej správe informovali o tom, v akom smere je Rámcová zmluva medzi Slovenskou republikou a Rakúskou republikou o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi prínosom pre nemecký jazyk v Slovenskej republike.

3.2.4. Rusínsky jazyk³⁴

Článok 8 – Vzdelávanie

Predbežné poznámky

430. Orgány majú na základe záväzkov vyplývajúcich pre Slovenskú republiku z článku 8 *umožniť* vyučovanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch na rôznych stupňoch vzdelávania. Znamená to, že ponuka musí predchádzať dopyt, t. j. vzdelávanie je potrebné zorganizovať skôr, ako sa na orgány obrátia rodičia alebo žiaci.³⁵ Rovnako je potrebné, aby táto ponuka bola kontinuálna medzi jednotlivými stupňami vzdelávania v príslušných geografických oblastiach. Okrem toho musia orgány aktívne informovať rodičov, resp. žiakov o dostupnosti vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku a nabádať ich, aby sa o takéto vzdelávanie uchádzali. **V rámci prvého monitorovacieho cyklu Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „prijali opatrenia vo výučbe rusínskeho jazyka na všetkých stupňoch vzdelávania“.**

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a ...

ii **umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

431. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

432. Podľa druhej periodickej správy predškolská výchova v rusínskom jazyku neexistuje.

433. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Základné vzdelávanie

b ...

ii **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na základnom stupni bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch**

434. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

435. V druhej periodickej správe sa uvádza, že od roku 2008 bude vyučovanie v rusínskom jazyku poskytovať jedna základná škola. Ďalšie tri základné školy vyučujú rusínsky jazyk ako zjavne voliteľný vyučovací predmet (štyri triedy, 34 žiakov). Výbor expertov konštatuje, že tento záväzok si vyžaduje, aby sa podstatná časť vyučovania na základnom stupni uskutočňovala v rusínskom jazyku, čo znamená, že okrem výučby *daného jazyka* sa musia aj ostatné predmety vyučovať *v rusínskom jazyku*. Toto ustanovenie musí byť integrálnou súčasťou učebných osnov. Vo všeobecnosti sa počet škôl vyučujúcich rusínsky jazyk a literatúru (v predošlom monitorovacom cykle ich bolo osem) výrazne znížil.

436. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený, keďže vo väčšine prípadov sa rusínsky jazyk vyučuje len ako predmet mimo učebných osnov a nevyučujú sa v ňom žiadne ďalšie predmety.

Stredoškolské vzdelávanie

c ...

ii **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

437. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

³⁴

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

³⁵

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 68

438. Podľa druhej periodickej správy sa rusínsky jazyk v súčasnosti nevyučuje na žiadnej strednej škole.
439. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odborné a učňovské vzdelávanie

d ...

- ii** **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

440. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali opatrenia zabezpečujúce podstatnú časť predškolskej výchovy a výučby na základných, stredných, odborných a učňovských školách v rusínskom jazyku“.
441. Podľa druhej periodickej správy sa rusínsky jazyk v súčasnosti nevyučuje na žiadnej odbornej škole.
442. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia zabezpečujúce podstatnú časť predškolskej výchovy a výučby na základných, stredných, odborných a učňovských školách v rusínskom jazyku a zabezpečili kontinuitu ponuky na všetkých stupňoch vzdelávania.

Univerzitné a vysokoškolské vzdelávanie

e ...

- ii** **zabezpečiť prostriedky na štúdium týchto jazykov ako odborných predmetov univerzitného a iného vysokoškolského štúdia,**

443. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali opatrenia potrebné na urýchlenie vytvárania zariadení zameraných na štúdium rusínskeho jazyka a kultúry“.
444. Podľa druhej periodickej správy poskytuje vzdelávanie v rusínskom jazyku Ústav regionálnych a národnostných štúdií s oddelením rusínskeho jazyka a kultúry na Prešovskej univerzite, ako aj samostatný Ústav rusínskeho jazyka a kultúry, ktorý bol založený v roku 2008. Výbor expertov víta dosiahnutý pokrok.
445. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie

- f** **i** **zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo**
- ii** **umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania;**

446. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.
447. Druhá periodická správa odkazuje na už spomenuté oddelenie rusínskeho jazyka a kultúry na Prešovskej univerzite a na samostatný Ústav rusínskeho jazyka a kultúry. Výbor expertov sa domnieva, že na splnenie tohto záväzku je potrebná decentralizovanejšia ponuka rusínskeho jazyka ako predmetu vzdelávania dospelých a ďalšieho vzdelávania.
448. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

- g** **prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk;**

449. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

450. Podľa druhej periodickej správy stredné školy vyučujúce rusínsky jazyk využívajú pri výučbe rusínskych dejín doplnkový učebný text. Tento záväzok sa však týka aj vzdelávania osôb nehovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi o dejinách a tradíciách spätých s týmito jazykmi. To zvyčajne znamená zapracovanie prvkov dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk, do celoštátnych učebných osnov alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.³⁶

451. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

h zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

452. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali okamžité a zásadné opatrenia na vypracovanie systematického a komplexného prístupu k príprave učiteľov rusínskeho jazyka“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili (...) prípravu učiteľov“.**

453. Druhá periodická správa uvádza len, že Metodicko-pedagogické centrum poskytuje ďalšie vzdelávanie učiteľov na územiach, kde žije rusínska menšina. Prešovská univerzita ponúka okrem toho vzdelávacie kurzy pre učiteľov základných škôl (1. – 4. ročník). Výbor expertov nemá k dispozícii informácie potrebné na posúdenie skutočnosti, či naďalej pretrváva závažný nedostatok kvalifikovaných učiteľov pozorovaný v prechádzajúcom monitorovacom cykle.

454. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

i vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

455. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „(...) vytvorili orgán monitorujúci prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok“.**

456. Druhá periodická správa uvádza ako príslušný poradný orgán ministra školstva Radu pre národnostné školstvo. Výboru expertov však chýbajú konkrétne informácie o tom, ako táto rada monitoruje prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby rusínskeho jazyka a výučby v rusínskom jazyku a ako vypracúva verejné periodické správy. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje³⁷, že tento záväzok si vyžaduje orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v oblasti vzdelávania v menšinových jazykoch a vypracúval i zverejňoval periodické správy.

457. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

458. V rámci prvého monitorovacieho cyklu **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.**

³⁶ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Chorvátsku, ECRML 2005 (3), ods. 100

³⁷ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

...

- ii zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo
- iii zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku,

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenal žiadne ďalšie výdavky;

459. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, „aby

- zaručili obvinenému právo využívať rusínsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania,

- legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v rusínskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

460. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku) alebo „nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Prekladateľ sa okrem toho priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezdajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

461. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niekoľkých konaní tlmočníkov rusínskeho jazyka. I keď výbor expertov zaznamenal istú mieru praktickej implementácie, opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť a dobudovať právny rámec.

462. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili obvinenému právo využívať rusínsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania. Okrem toho výbor expertov slovenské orgány vyzýva, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v rusínskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk.

b) v občianskom konaní:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

463. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správny súdom, môže použiť rusínsky jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v rusínskom jazyku v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca rusínskym jazykom ovláda slovenský jazyk“.

464. Druhá periodická správa uvádza, že strany v občianskom konaní „majú právo konať (...) vo svojej materčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trovy dôkazov (...) a trovy spojené s tým, že účastník koná vo svojej materčine, platí štát“ (tamže, § 141, ods. 2). V správe sa navyše uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje stranám predkladať dokumenty a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez toho, aby im tým vznikli dodatočné náklady. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje primerane aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

465. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niektorých občianskych konaní tlmočníkov rusínskeho jazyka. V súvislosti so správny konaniami nie sú tieto informácie k dispozícii. I keď výbor expertov zaznamenal istú mieru praktickej implementácie, opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť a dobudovať právny rámec.

466. Výbor expertov považuje tieto záväzky za čiastočne splnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správny súdom, môže použiť rusínsky jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v rusínskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca rusínskym jazykom ovláda aj slovenský jazyk.

d) prijat' opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i a iii a písmena c) bodov i a iii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.

467. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

468. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii, iii a písm. c) bod ii, iii vyššie, považuje výbor expertov tento záväzok za čiastočne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie bodov i a iii písm. b) a c) a akékoľvek potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať pre dotknuté osoby za následok vznik dodatočných nákladov.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

469. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

470. Podľa druhej periodickej správy neboli do rusínskeho jazyka preložené žiadne relevantné právne predpisy.

471. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

472. Výbor expertov už konštatoval, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom nespĺňajú 20-percentnú podmienku, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účel záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a ...

- iii zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo*
- iv zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch];*

473. Keďže pod písm. a) bod iii a iv sa uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (písm. a) bod iii) ex officio.

474. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a vyzval slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

475. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaobrá. Keďže Slovenská republika sa zaviazala uplatňovať toto ustanovenie vo vzťahu k rusínskemu jazyku, výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že sa musí uplatňovať v tých správnych celkoch štátu, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. V praxi sa rusínsky jazyk vo vzťahu k miestnym orgánom štátnej správy používa len veľmi zriedka. Žiadosti v rusínskom jazyku nie je možné predkladať kompetentným miestnym orgánom, ak ide o úradné doklady a dokumenty (občianske preukazy, vodičské preukazy, cestovné pasy, atď.).

476. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v rusínskom jazyku všade tam, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

477. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s regionálnymi orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

...

- b možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch,**

478. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby - prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rusínskom jazyku aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku, - zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rusínskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

479. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, sa rusínsky jazyk v styku so samosprávami v oblastiach, kde je splnená 20-percentná podmienka, využíva iba málo. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o opatreniach týkajúcich sa tých obcí, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Rovnako neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by zabezpečili potrebný právny základ umožňujúci osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rusínskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú osoby hovoriace daným jazykom dostatočné zastúpenie.

480. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby

- prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rusínskom jazyku, a to aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim rusínskym jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v rusínskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*
- d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

481. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

482. Druhá periodická správa sa touto problematikou osobitne nezaobrá. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, je zrejme, že ani na miestnej, ani na regionálnej úrovni neboli v rusínskom jazyku vydané žiadne úradné dokumenty, ako sú úradné vestníky obcí alebo úradné oznámenia. Orgány miestnej samosprávy sa môžu rozhodnúť vydávať v rusínskom jazyku len zhrnutie, nie však samotný úradný dokument. Regionálne orgány takúto možnosť nemajú. Tieto ustanovenia navyše neuplatňujú orgány miestnej a regionálnej samosprávy v oblastiach, v ktorých osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely týchto záväzkov.

483. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

- f) *používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaníach miestnych orgánov, nevylučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,*

484. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný posúdiť splnenie tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby poskytli praktické informácie v nasledujúcej periodickej správe.

485. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o realizácii tohto záväzku v praxi. Používanie rusínskeho jazyka na zasadnutiach miestnych zastupiteľstiev okrem toho ešte vždy podlieha súhlasu všetkých poslancov jednotlivých zastupiteľstiev. Výbor expertov to považuje za zbytočnú a diskriminačnú podmienku. Tento záväzok navyše neuplatňovali v obciach, v ktorých osoby hovoriace rusínskym jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no majú dostatočné zastúpenie na účely daného záväzku.

486. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- g) *používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).*

487. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v rusínskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor expertov tiež nabáda slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

488. Druhá periodická správa sa touto problematikou osobitne nezaobrá. Neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by umožňovali, resp. podporovali používanie alebo prevzatie miestnych názvov v rusínskom jazyku aj v tých obciach, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no

napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Navyše nie je jasné, či sa oficiálne používajú rusínske názvy nižších územných celkov v rámci obcí a názvy ulíc. Ani verejné nápisy/tabule pre turistov v oblastiach, v ktorých sa tradične hovorí rusínskym jazykom, neuvádzajú miestne názvy v rusínskom jazyku, napriek tomu, že na tieto informácie sa 20-percentná hranica nevzťahuje.

489. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania alebo prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v rusínskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace rusínskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor expertov tiež vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

c umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

490. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe poskytli informácie týkajúce sa konkrétne verejných služieb.

491. Podľa druhej periodickej správy, v zákone č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín sa ustanovuje, že príslušníci národnostnej menšiny majú v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, právo predkladať verejným orgánom písomné žiadosti aj v menšinovom jazyku. Nie je však jasné, či sa pojem „orgán verejnej správy“ vzťahuje na verejné služby. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

492. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,

493. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

494. Podľa druhej periodickej správy sú orgány verejnej správy v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, povinné „vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny“. Zdá sa, že okrem špecifického prípadu registrácie narodení neexistuje explicitný formálny základ na zabezpečenie prekladov a tlmočenia a neexistujú žiadne dôkazy o poskytovaní prekladov v praxi. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace rusínskym jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

495. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.

496. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

497. Podľa druhej periodickej správy sa zvyčajne vyhovie žiadostiam zamestnancov vo verejnej službe, ktorí ovládajú rusínsky jazyk, o ich pridelenie do oblasti, kde sa používa rusínsky jazyk.

498. Na základe informácií, ktoré poskytli slovenské orgány, považuje výbor expertov tento záväzok za formálne splnený.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

499. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom odporučil, aby „zaručili ženám právo prijímať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

500. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Podľa všetkého môže žena používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

501. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

a) **ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávnych médií:**

...

iii **prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

502. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom odporučil, aby „skvalitnili poskytovanie vysielania (...) v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

503. Podľa druhej periodickej správy v roku 2006 Rádio Patria (Slovenský rozhlas) odvysielalo 376 hodín v rusínskom jazyku. Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že Slovenská televízia v roku 2007 odvysielala 6,5 hodiny v rusínskom jazyku (v prvom monitorovacom cykle: 3,7 hodiny). Nový televízny program s názvom „Národnostné správy“, ktorý sa vysiela každý týždeň (sedem minút) v rôznych menšinových jazykoch používa navyše aj rusínsky jazyk.

504. Výbor expertov oceňuje predĺženie televízneho vysielacieho času. Vo všeobecnosti je však prítomnosť rusínskeho jazyka vo verejnoprávnom vysielaní naďalej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a príťažlivosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych a menšinových jazykov v rozhlase a televízii (napríklad v týždňových intervaloch) môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.³⁸

505. Pokiaľ ide o rozhlas, výbor expertov považuje tento záväzok za splnený; pokiaľ ide o televíziu, za nesplnený.

³⁸

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielač čas a frekvenciu časových úsekov vymedzených pre rusínsky jazyk.

b ...

- ii *podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielenie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

506. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

507. Z informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, sa zdá, že súkromné rozhlasové stanice nevysielať žiadne programy v rusínskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielenie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielenie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielenia v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielenie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielačích frekvencií.³⁹

508. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c ...

- ii *podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielenie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

509. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

510. Z informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, sa zdá, že súkromné rozhlasové stanice nevysielať žiadne programy v rusínskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných televíznych staníc zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, no táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vysielať aj v rusínskom jazyku, v porovnaní so súkromnými televíznymi stanicami, ktoré vysielať len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielenia v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielenie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielačích frekvencií.

511. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielačov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

- d) *podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,*

512. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

513. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielení z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielenie a vytvára priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov) s výnimkou vysielenia programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vysielať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase

³⁹

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodporil, resp. neuľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v rusínskom jazyku.

514. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinových jazykoch vo vhodných časoch.

- e) i **podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch**

515. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili zastúpenie (...) tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

516. Podľa dodatočných informácií, ktoré výbor expertov získal od slovenských orgánov pri overovaní na mieste, finančnú podporu poskytujú jednému týždenníku, jednému mesačníku, jednému dvojmesačníku a jednému trojmesačníku v rusínskom jazyku.

517. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

f ...

- ii **uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

518. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

519. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený, pretože v súvislosti s produkciou v rusínskom jazyku nič nenasvedčuje uplatňovaniu všeobecných opatrení zameraných na finančnú podporu audiovizuálnej produkcie.

Odsek 2

Zmluvné strany sa zaväzujú zaručiť slobodu priameho príjmu rozhlasových alebo televíznych vysielaní susedných krajín v jazyku, ktorý sa používa v rovnakej alebo blízkej podobe regionálneho alebo menšinového jazyka a nebrániť prenosu rozhlasových a televíznych vysielaní zo susedných krajín v uvedenom jazyku. Ďalej sa zaväzujú zabezpečiť, aby sa nevyskytli žiadne obmedzenia slobody prejavu a voľného obehu informácií v tlači používajúcej jazyk v identickej podobe alebo v podobe blízkej regionálnemu alebo menšinovému jazyku. Výkon uvedenej slobody, pretože obsahuje povinnosti a zodpovednosti, môže podliehať istým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré stanovuje zákon a sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejného poriadku na predchádzanie neporiadku a na prevenciu zločinností, ochranu zdravia a morálky, ochranu povestí alebo práv iných, zabránenie šírenia dôverných informácií alebo na udržanie autority a nestrannosti súdnictva.

520. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o objasnenie otázky, či osoby hovoriace rusínskym jazykom v Slovenskej republike môžu vôbec prijímať rozhlasové alebo televízne programy v rusínskom jazyku od vysielateľov zo susedných krajín.

521. Druhá periodická správa požadované informácie neobsahuje.

522. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby k tejto veci poskytli informácie v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

523. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

524. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

525. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrám, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

- a) *podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,*

526. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie podrobnejších informácií v nasledujúcej periodickej správe.

527. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporovali vydávanie periodickej a neperiodickej literatúry v rusínskom jazyku (napr. odborných časopisov o literatúre a umení, beletrie, technickej a vedeckej literatúry). Podporu poskytli aj Divadlu Alexandra Duchnoviča, ako jedinému profesionálnemu divadlu na svete, ktoré účinkuje v rusínskom jazyku. V roku 2007 zriadili v Prešove samostatné Múzeum rusínskej kultúry, ktoré financujú slovenské orgány. Jeho riaditeľka patrí k rusínskej národnostnej menšine. Výbor expertov oceňuje túto iniciatívu slovenských orgánov.

528. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

529. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

530. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o tom, či slovenské orgány zabezpečili rozličné spôsoby prístupnosti diel vytvorených v rusínskom jazyku v iných jazykoch.

531. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby poskytli relevantné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

- c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

532. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný posúdiť splnenie tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

533. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporujú prekladanie literatúry do rusínskeho jazyka. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe uviedli informácie o dabingu, post-synchronizácii a výrobe titulkov.

534. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- d) **zabezpečiť, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie rôznych foriem kultúrnych aktivít brali primeraný ohľad na začlenenie poznatkov a používanie regionálnych alebo menšinových jazykov a kultúr do aktivít, ktoré organizujú alebo ktoré podporujú,**

535. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru.

536. Druhá periodická správa neposkytuje informácie relevantné pre tento záväzok.

537. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby poskytli relevantné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

- e) **presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,**

538. Výbor expertov nebol schopný v rámci prvého monitorovacieho cyklu dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby mu poskytli informácie o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené v súčasnosti organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

539. Podľa druhej periodickej správy, všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru v Slovenskej republike, národnostné múzeá v správe ministerstva kultúry a príslušné regionálne divadlá, vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

540. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- f) **podporovať priamu účasť zástupcov užívateľov daného regionálneho alebo menšinového jazyka pri vytváraní kultúrnych zariadení a plánovaní kultúrnych aktivít,**

541. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány aby objasnili, či sa v komisii rozhodujúcej o poskytnutí účelovo viazaných prostriedkov nachádzajú osobitní zástupcovia pre ukrajinský a rusínsky jazyk.

542. Podľa druhej periodickej správy má rusínska národnostná menšina svoju vlastnú grantovú komisiu, ktorá pozostáva z príslušníkov tejto menšiny, zástupcov všetkých regiónov a odborníkov na všetky oblasti kultúry. Komisia je poradným orgánom ministra kultúry, posudzuje žiadosti o dotácie príslušnej národnostnej menšiny a navrhuje výšku finančnej podpory projektov.

543. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- g) **napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

544. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na rusínsky jazyk.

545. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera rusínskym jazykom. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

546. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

547. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

548. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične

nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Divadlo Alexandra Duchnoviča, ktoré vystupuje v rusínskom jazyku po celom Slovensku, ťaží z tejto skutočnosti v praxi.

549. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

550. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

551. Druhá periodická správa neposkytuje konkrétne informácie o rusínskom jazyku.

552. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

- a) **vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,**

553. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

554. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákoník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, písomné informácie sa musia poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

555. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) **zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,**

556. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

557. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

558. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- c) **postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,**

559. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

560. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

561. Výboru expertov nepredložili žiadne sťažnosti, a tým považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

- c) *zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,*

562. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v rusínskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace rusínskym jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

563. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti, pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku.

564. Výbor expertov konštatuje, že pre uvedenú prax neexistuje formálny základ. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v úradnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom dorozumieť“, ak ide o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

565. Výbor expertov považuje tento záväzok za momentálne nesplnený. Vyzýva slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v rusínskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace rusínskym jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

- a) *uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,*

566. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým konkrétnym spôsobom boli v rámci existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych dohôd podporené kontakty medzi osobami hovoriacimi rusínskym jazykom na Slovensku a osobami hovoriacimi rusínskym jazykom na Ukrajine, prípadne v iných štátoch, kde sa rusínsky jazyk používa.

567. Druhá periodická správa požadované informácie neuvádza.

568. Výbor expertov žiada slovenské orgány, aby objasnili, akým konkrétnym spôsobom boli v rámci existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych dohôd podporené kontakty medzi osobami hovoriacimi rusínskym jazykom na Slovensku a osobami hovoriacimi rusínskym jazykom na Ukrajine, prípadne v iných štátoch, kde sa rusínsky jazyk používa.

3.2.5. Ukrajinský jazyk⁴⁰

569. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe nastolené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidované hodnotenie. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. V prípade ukrajinského jazyka ide o tieto ustanovenia: článok 8 ods. 1 písm. e) bod ii; a článok 11 ods. 2.

Článok 8 – Vzdelávanie

Predbežné poznámky

570. Závazky, ktoré na seba Slovenská republika prevzala podľa článku 8, od príslušných orgánov vyžadujú, aby umožnili vyučovanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch na rôznych stupňoch vzdelávania. Znamená to, že ponuka musí predchádzať dopyt, t. j. vzdelávanie je potrebné zorganizovať skôr, ako sa na orgány obrátia rodičia alebo žiaci.⁴¹ Rovnako je potrebné, aby táto ponuka bola v príslušných geografických oblastiach kontinuálna od predškolskej výchovy až po odborné a učňovské vzdelávanie. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom uviedli, že v prípade ukrajinského jazyka sú týmito oblasťami okresy: Bardejov, Medzilaborce a Snina. Orgány musia okrem toho aktívne informovať rodičov, resp. žiakov o dostupnosti vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku a nabádať ich, aby sa o takéto vzdelávanie uchádzali.

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

Predškolská výchova

a ...

ii **umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

571. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený.

572. Podľa druhej periodickej správy poskytuje predškolskú výchovu v ukrajinskom jazyku desať materských škôl (243 detí) a dvojazyčnú výchovu (v slovenskom a ukrajinskom jazyku) poskytujú tri materské školy (96 detí). Zdá sa, že počet materských škôl používajúcich ukrajinský jazyk sa v porovnaní s prvým monitorovacím cyklom (27 predškolských zariadení) výrazne znížil. Navyše nie je jasné, do akej miery dvojazyčné materské školy v súčasnosti používajú ukrajinský jazyk, najmä či skutočne v ukrajinskom jazyku prebieha „podstatná časť“ výchovy. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste uviedli, že chýbajúca kontinuita mnohých rodičov odrádza od toho, aby sa o takúto výchovu uchádzali.

573. Výbor expertov napriek tomu považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Základné vzdelávanie

b ...

ii **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na základnom stupni bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch**

574. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Napriek tomu však vyzval slovenské orgány, aby sa zaoberali možnosťou zvýšenia podielu predmetov vyučovaných v ukrajinskom jazyku.

575. Podľa druhej periodickej správy existuje sedem základných škôl, ktoré vyučujú v ukrajinskom jazyku (457 žiakov) a jedna dvojazyčná základná škola (44 žiakov). Zdá sa, že počet základných škôl využívajúcich ukrajinský jazyk sa v porovnaní s prvým monitorovacím cyklom (18) výrazne znížil.

⁴⁰

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

⁴¹

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 68

Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že počet predmetov vyučovaných v ukrajinskom jazyku v niektorých školách sa tiež znížil, čo je v rozpore s odporúčaniami výboru expertov uvedenými v prvej hodnotiacej správe.

576. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Stredoškolské vzdelávanie

c ...

- ii **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na stredných školách bola zabezpečená v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

577. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Napriek tomu však vyzval slovenské orgány, aby sa zaoberali možnosťou zvýšenia podielu predmetov vyučovaných v ukrajinskom jazyku.

578. Situácia sa vo všeobecnosti nezmenila (v ukrajinskom jazyku vyučuje jedno gymnázium). Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom navyše počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že počet predmetov vyučovaných v ukrajinskom jazyku sa nezvýšil.

579. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Odborné a učňovské vzdelávanie

d ...

- ii **umožniť, aby prevažná časť vyučovania na odborných školách bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

580. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, ako sa zabezpečuje vyučovanie odborných predmetov v ukrajinskom jazyku na Strednej odbornej škole zdravotníckej v Humennom.

581. Zatiaľ čo druhá periodická správa požadované informácie neobsahuje, zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že Stredná odborná škola zdravotnícka v Humennom už v ukrajinskom jazyku nevyučuje.

582. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili kontinuitu vzdelávania v ukrajinskom jazyku na všetkých úrovniach vzdelávania.

Vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie

f i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo

- ii **umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania;**

583. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

584. Druhú periodickú správu uvádza Prešovskú Univerzitu (Katedru ukrajinistiky a Inštitút rusistiky, ukrajinistiky a slavistiky). Výbor expertov sa však domnieva, že na splnenie tohto záväzku je potrebná decentralizovanejšia ponuka ukrajinského jazyka ako predmetu vzdelávania dospelých a ďalšieho vzdelávania.

585. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

g **prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk;**

586. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

587. Podľa druhej periodickej správy sa na školách s vyučovaním ukrajinského jazyka používajú učebné texty s názvom „Z histórie Rusínov-Ukrajincov“. Tieto texty sa používajú aj pri ústnej maturitnej skúške z dejepisu. Tento záväzok sa však týka aj vzdelávania osôb nehovoriacich regionálnymi alebo menšinovými jazykmi o dejinách a tradíciách spätých s týmito jazykmi. To zvyčajne znamená zapracovanie prvkov dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk, do celoštátnych učebných osnov alebo aspoň do učebných osnov pre všetkých žiakov na príslušných územiach.⁴²

588. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

h zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

589. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili (...) prípravu učiteľov“.**

590. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že Katedra ukrajinistiky Prešovskej univerzity pripravuje učiteľov, ktorí vyučujú ukrajinský jazyk ako predmet, no nie učiteľov vyučujúcich v ukrajinskom jazyku.

591. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

i vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

592. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „(...) vytvorili orgán monitorujúci prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok“.**

593. Druhá periodická správa označuje za príslušný poradný orgán ministra školstva Radu pre národnostné školstvo. Výboru expertov však chýbajú konkrétne informácie o tom, ako táto rada monitoruje prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v zavádzaní či rozvíjaní výučby ukrajinského jazyka a výučby v ukrajinskom jazyku a ako vypracúva verejné periodické správy. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje⁴³, že tento záväzok si vyžaduje orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v oblasti vzdelávania v menšinových jazykoch a vypracúval i zverejňoval periodické správy.

594. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

595. **Výbor ministrov Rady Európy** v rámci prvého monitorovacieho cyklu **odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.**

⁴² Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Chorvátsku, ECRML 2005 (3), ods. 100

⁴³ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) **v trestnom konaní:**

...

- ii **zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo**
- iii **zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenali žiadne ďalšie výdavky;

596. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené.

Vyzval slovenské orgány, „aby

- zaručili obvinenému právo používať ukrajinský jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania,

- legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v ukrajinskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk“.

597. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku) alebo „nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Prekladateľ sa okrem toho priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezdajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, že využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemá pre dotknutú osobu za následok vznik dodatočných nákladov, ak ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

598. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niekoľkých konaní tlmočníkov ukrajinského jazyka, i keď sa zdá, že v daných prípadoch išlo o cudzincov. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom však výbor expertov informovali o tom, že ukrajinsky hovoriaci občania v Slovenskej republike nepoužívali ukrajinský jazyk v trestných konaniach. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich a prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.⁴⁴

599. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili obvinenému právo využívať ukrajinský jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a aby sa uistili, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania. Okrem toho výbor expertov slovenské orgány vyzýva, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v ukrajinskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk.

b) **v občianskom konaní:**

...

- ii **umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**
- iii **umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) **v konaní pred súdmi v správnych veciach:**

⁴⁴

Pozri Tretiu hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 107

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

600. V rámci prvého monitorovacieho cyklu považoval výbor expertov tieto záväzky za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť ukrajinský jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné prekladať v ukrajinskom jazyku v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca ukrajinským jazykom ovláda slovenský jazyk“.

601. Druhá periodická správa uvádza, že v občianskom konaní majú strany „právo konať (...) vo svojej materčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trovy dôkazov (...) a trovy spojené s tým, že účastník koná vo svojej materčine, platí štát“ (tamže, § 141 ods. 2). V správe sa navyše uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje predkladať doklady a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez vzniku dodatočných nákladov. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje primerane aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

602. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niekoľkých konaní tlmočníkov ukrajinského jazyka, i keď v daných prípadoch išlo podľa všetkého o cudzincov. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom však výbor expertov informovali o tom, že ukrajinsky hovoriaci občania Slovenskej republiky v občianskych alebo správnych konaniach ukrajinský jazyk nepoužívali. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich a prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.

603. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť ukrajinský jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v ukrajinskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca ukrajinským jazykom ovláda slovenský jazyk.

- d) **prijat' opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i a iii a písmena c) bodov i a iii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.**

604. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

605. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii, iii a písm. c) bod ii, iii vyššie považuje výbor expertov tento záväzok za nesplnený.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú sprístupniť v regionálnych alebo menšinových jazykoch najdôležitejšie vnútroštátne právne predpisy a tie, ktoré sa dotýkajú osôb používajúcich tieto jazyky, ak predmetné texty neboli sprístupnené inak.

606. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

607. Druhá periodická správa v súvislosti s ukrajinským jazykom relevantné informácie neuvádza. Výbor expertov nemá k dispozícii žiadne informácie nasvedčujúce tomu, že by sa toto ustanovenie uplatňovalo vo vzťahu k ukrajinskému jazyku.

608. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

609. Výbor expertov už konštatoval, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliacich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

- a ...
- iii **zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo**
- iv **zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch];**

610. Keďže pod písm. a) bod iii a iv sa uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (písm. a) bod iii) ex officio.

611. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili.

612. Druhá periodická správa sa touto problematikou nezaoberá. Keďže Slovenská republika sa zaviazala uplatňovať toto ustanovenie vo vzťahu k ukrajinskému jazyku, výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že sa musí uplatňovať v tých správnych celkoch štátu, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

613. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim ukrajinským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v ukrajinskom jazyku všade tam, kde majú osoby hovoriace týmto jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

614. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s *regionálnymi* orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

...

- b **možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch,**

615. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, „aby
- prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim ukrajinským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku,

- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim ukrajinským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

616. Na základe informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, nemajú osoby hovoriace ukrajinským jazykom vo všeobecnosti možnosť predkladať ústne ani písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku miestnym úradom v oblastiach, ktoré spĺňajú 20-percentnú podmienku, keďže neboli prijaté žiadne organizačné opatrenia, ktoré by orgánom umožnili takúto komunikáciu zabezpečiť. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o opatreniach týkajúcich sa tých obcí, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku. Rovnako neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by zabezpečili potrebný právny základ, aby osoby hovoriace ukrajinským jazykom mohli predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

617. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený na miestnej úrovni a za nesplnený na regionálnej úrovni.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby
- prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim ukrajinským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku,
- zabezpečili potrebný právny základ, ktorý umožní osobám hovoriacim ukrajinským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti v ukrajinskom jazyku aj v styku s regionálnymi orgánmi v oblastiach, v ktorých majú tieto osoby dostatočné zastúpenie.

- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*
- d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch*

618. Výbor expertov považoval tieto záväzky v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku“.

619. Z druhej periodickej správy vyplýva, že situácia sa nezmenila. Zdá sa, že na miestnej ani na regionálnej úrovni sa nevydávajú žiadne úradné dokumenty, vrátane obecných novín alebo úradných oznamov, v ukrajinskom jazyku. Miestne orgány sa môžu rozhodnúť vydávať v ukrajinskom jazyku len zhrnutie, nie však samotný úradný dokument. Regionálne orgány takúto možnosť nemajú. Tieto ustanovenia navyše neuplatňujú orgány miestnej a regionálnej samosprávy v oblastiach, v ktorých osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no stále majú významné zastúpenie na účely týchto záväzkov.

620. Výbor expertov považuje tieto záväzky za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu vydávania úradných dokumentov (a nielen ich zhrnutia) orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy aj v príslušnom regionálnom alebo menšinovom jazyku.

- f) *používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaníach miestnych orgánov, nevylučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,*

621. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o jeho realizácii v praxi.

622. Druhá periodická správa neuvádza žiadne informácie o realizácii tohto záväzku v praxi. Používanie ukrajinského jazyka na zasadnutiach miestnych zastupiteľstiev ešte vždy podlieha súhlasu všetkých poslancov jednotlivých zastupiteľstiev. Tento záväzok navyše neuplatňovali v obciach, v ktorých osoby hovoriace ukrajinským jazykom predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva, no majú dostatočné zastúpenie na účely daného záväzku. Výbor expertov to považuje za zbytočnú a diskriminačnú podmienku.

623. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- g) **používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).**

624. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za čiastočne splnený. Vyzval slovenské orgány, aby „prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania či prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v ukrajinskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku /úradných jazykoch) aj v tých obciach, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Slovenské orgány by mali zabezpečiť túto možnosť aj na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.“

625. Druhá periodická správa sa touto problematikou osobitne nezaobrá. Neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by umožnili, resp. podporili používanie alebo prevzatie miestnych názvov v ukrajinskom jazyku aj v tých obciach, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Navyše nie je jasné, či sa oficiálne používajú názvy nižších územných celkov v rámci obcí a názvy ulíc. Ani verejné nápisy/tabule pre turistov v oblastiach, v ktorých sa tradične hovorí ukrajinským jazykom, neuvádzajú miestne názvy v ukrajinskom jazyku, napriek tomu, že na tieto informácie sa 20-percentná hranica nevzťahuje.

626. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie, resp. podporu používania či prevzatia tradičných a správnych tvarov miestnych názvov v ukrajinskom jazyku (podľa potreby aj v spojení s pomenovaním v úradnom jazyku/úradných jazykoch) aj v tých obciach, v ktorých osoby hovoriace ukrajinským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku. Výbor tiež vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili túto možnosť na úrovni nižších územných celkov v rámci obcí.

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

- c **umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.**

627. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili informácie týkajúce sa konkrétne verejných služieb.

628. Podľa druhej periodickej správy sa v zákone č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín ustanovuje, že príslušníci národnostnej menšiny majú v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, právo predkladať orgánom verejnej správy písomné žiadosti aj v menšinovom jazyku. Nie je však jasné, či sa pojem „orgán verejnej správy“ vzťahuje na verejné služby. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

629. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

- a **poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,**

630. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie v nasledujúcej periodickej správe.

631. Podľa druhej periodickej správy sú orgány verejnej správy v obci, ktorá spĺňa 20-percentnú podmienku, povinné „vytvárať“ podmienky na používanie jazyka menšiny“. Zdá sa, že okrem špecifického prípadu registrácie narodení neexistuje explicitný formálny základ na zabezpečenie prekladov a tlmočenia a neexistujú žiadne dôkazy o poskytovaní prekladov v praxi. Toto ustanovenie sa navyše nedodržiava v tých obciach, kde osoby hovoriace ukrajinským jazykom síce nepredstavujú 20 % obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

632. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- c) *ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa.*

633. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

634. Podľa druhej periodickej správy sa zvyčajne vyhovie žiadostiam zamestnancov vo verejnej službe, ktorí ovládajú ukrajinský jazyk, o ich pridelenie do oblastí, kde sa používa ukrajinský jazyk.

635. Na základe informácií, ktoré poskytli slovenské orgány, považuje výbor expertov tento záväzok za formálne splnený.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

636. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy slovenským orgánom odporučil, aby „zaručili ženám právo prijať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

637. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Podľa všetkého môže žena používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

638. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

- a) *ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávných médií:*

...

- iii *prijať vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

639. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru v otázke rozhlasu a požiadal slovenské orgány, aby túto situáciu objasnili v nasledujúcej periodickej správe. Pokiaľ ide o televíziu, výbor expertov považoval tento záväzok za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „vo verejnoprávnej televízii zvýšili frekvenciu časových úsekov vymedzených pre ukrajinský jazyk“. **Výbor ministrov Rady Európy navyše odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili možnosti vysielania (...) vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

640. Podľa druhej periodickej správy Rádio Patria (Slovenský rozhlas) v roku 2006 odvysielalo 394 hodín v ukrajinskom jazyku. Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že

Slovenská televízia v roku 2007 odvysielala 6,5 hodiny v ukrajinskom jazyku (5,5 hodiny v rámci prvého monitorovacieho cyklu). Nový televízny program s názvom „Národnostné správy“, ktorý sa vysiela každý týždeň (sedem minút) v rôznych menšinových jazykoch, používa navyše aj ukrajinský jazyk. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste vyhlásili, že rozhlasový vysielač čas bol skrátený a že televízny vysielač čas považujú za príliš krátky a nepravdivý.

641. Výbor expertov oceňuje predĺženie televízneho vysielačieho času. Vo všeobecnosti je však prítomnosť ukrajinského jazyka vo verejnoprávnej televízii naďalej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a prítomnosť tohto vysielača. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych a menšinových jazykov v rozhlase a televízii (napríklad v týždňových intervaloch) môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.⁴⁵

642. Pokiaľ ide o rozhlas, výbor expertov považuje tento záväzok za splnený; pokiaľ ide o televíziu, za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vo verejnoprávnom rozhlase a televízii predĺžili vysielač čas a frekvenciu časových úsekov vymedzených pre ukrajinský jazyk.

b ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielačie programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

643. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

644. Kým druhá periodická správa neposkytuje žiadne číselné údaje o držiteľoch licencie vysielačiech v ukrajinskom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné rozhlasové stanice nevysielač žiadne programy v ukrajinskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielačie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielačie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielača v menšinovom jazyku, namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielačie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielačiech frekvencií.⁴⁶

645. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

c ...

ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielačie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

646. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

647. Kým druhá periodická správa neposkytuje žiadne číselné údaje o držiteľoch licencie vysielačiech v ukrajinskom jazyku, zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné televízne stanice v skutočnosti nevysielač žiadne programy v ukrajinskom jazyku. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných televíznych staníc zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, ale táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vysielať aj v ukrajinskom jazyku, v porovnaní so súkromnými televízными stanicami, ktoré vysielač len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielača v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielačie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielačiech frekvencií.

⁴⁵ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

⁴⁶ Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

648. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielateľov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

d) *podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,*

649. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

650. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielaní z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielanie a vytvára priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov) s výnimkou vysielania programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vyselať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodporil, resp. neľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v ukrajinskom jazyku.

651. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinových jazykoch vo vhodných časoch.

e) *i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch*

652. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či časopisy „Dukla“ a „Nove Žyt'ťa“ možno označiť za „noviny“ vo význame tohto ustanovenia charty. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili zastúpenie (...) tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

653. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány finančne podporujú tri „periodiká“ v ukrajinskom jazyku, vrátane dvoch vyššie uvedených. Výbor expertov počas overovania na mieste zistil, že v prípade časopisu „Dukla“ ide o dvojmesačník a v prípade časopisu „Nove Žyt'ťa“ o dvojtýždenník. Spomína sa tu aj mesačník s názvom Veselka. „Noviny“ v zmysle tohto záväzku však musia vychádzať minimálne s týždennou periodicitou.⁴⁷

654. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali primerané opatrenia, ktoré umožnia vydávať s dostatočnou frekvenciou aspoň jedny noviny v ukrajinskom jazyku.

f ...

ii *uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

655. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

656. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený, pretože v súvislosti s produkciou v ukrajinskom jazyku nič nenasvedčuje uplatňovaniu všeobecných opatrení zameraných na finančnú podporu audiovizuálnej produkcie.

⁴⁷

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Srbsku, ods. 267

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

657. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

658. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

659. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centrám, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

- a) **podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,**

660. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli konkrétne informácie týkajúce sa ukrajinského jazyka.

661. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporili vydávanie diel periodickej a neperiodickej literatúry v ukrajinskom jazyku. Správa tiež spomína predstavenia divadla Alexandra Duchnoviča v ukrajinskom jazyku. Podľa zástupcov osôb hovoriacich ukrajinským jazykom však tieto predstavenia takmer nikdy nie sú v ukrajinskom, ale v rusínskom jazyku. Pokiaľ ide o knižnice, nie sú k dispozícii žiadne informácie.

662. Výbor expertov však považuje tento záväzok na základe podpory publikácií v ukrajinskom jazyku za splnený.

- b) **v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,**
c) **podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,**

663. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

664. Druhá periodická správa neposkytuje konkrétne informácie o uplatňovaní tohto ustanovenia vo vzťahu k ukrajinskému jazyku.

665. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

- d) **zabezpečiť, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie rôznych foriem kultúrnych aktivít brali primeraný ohľad na začlenenie poznatkov a používanie regionálnych alebo menšinových jazykov a kultúr do aktivít, ktoré organizujú alebo ktoré podporujú,**

666. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe objasnili, či sa v komisii rozhodujúcej o poskytnutí účelovo viazaných prostriedkov nachádzajú osobitní zástupcovia pre ukrajinský a rusínsky jazyk.

667. Druhá periodická správa neuvádza v súvislosti s ukrajinským jazykom žiadne konkrétne príklady. Informácie, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, naznačujú, že v komisii rozhodujúcej o poskytnutí účelovo viazaných prostriedkov sa nachádzajú osobitní zástupcovia pre ukrajinský a rusínsky jazyk.

668. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- e) **presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,**

669. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené v súčasnosti organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

670. Podľa druhej periodickej správy všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru v Slovenskej republike, národnostné múzeá v správe ministerstva kultúry a príslušné regionálne divadlá vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

671. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- f) **podporovať priamu účasť zástupcov užívateľov daného regionálneho alebo menšinového jazyka pri vytváraní kultúrnych zariadení a plánovaní kultúrnych aktivít,**

672. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe objasnili, či sa v komisii rozhodujúcej o poskytnutí účelovo viazaných prostriedkov nachádzajú osobitní zástupcovia pre ukrajinský a rusínsky jazyk.

673. Podľa druhej periodickej správy má ukrajinská národnostná menšina svoju vlastnú grantovú komisiu, ktorá pozostáva z príslušníkov tejto menšiny, zástupcov všetkých regiónov a odborníkov na všetky oblasti kultúry. Komisia je poradným orgánom ministra kultúry, posudzuje žiadosti o dotácie príslušnej národnostnej menšiny a navrhuje výšku finančnej podpory projektov.

674. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- g) **napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

675. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na ukrajinský jazyk.

676. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera ukrajinským jazykom. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

677. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

678. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány o poskytnutie podrobnejších informácií v nasledujúcej periodickej správe.

679. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. V súvislosti s ukrajinským jazykom však neboli predložené žiadne príklady takejto podpory.

680. Výbor expertov považuje tento záväzok za formálne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby umožnili, podporili, resp. zabezpečili vhodné kultúrne aktivity a zariadenia pre ukrajinský jazyk aj na iných územiach, než v ktorých sa ukrajinský jazyk tradične používa.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

681. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku. Požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či a akým spôsobom sa ukrajinský jazyk a kultúra prezentuje ako súčasť slovenského kultúrneho dedičstva na medzinárodných výstavách, v propagačných turistických materiáloch a v rámci všeobecných aktivít na podporu Slovenskej republiky na účely cestovného ruchu.

682. Druhá periodická správa neuvádza žiadne konkrétne informácie týkajúce sa ukrajinského jazyka. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že ich jazyk a kultúra nie sú prezentované ako súčasť slovenského kultúrneho dedičstva na medzinárodných výstavách, v propagačných turistických materiáloch, ani v rámci všeobecných aktivít na podporu Slovenskej republiky na účely cestovného ruchu.

683. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

- a) ***vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,***

684. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

685. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákoník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, písomné informácie sa musia poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

686. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) ***zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,***

687. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

688. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

689. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- c) ***postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,***

690. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

691. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

692. Výboru expertov nepredložili žiadne sťažnosti, a tým považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

- c) ***zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,***

693. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v ukrajinskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace ukrajinským jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

694. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti, pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku. Zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že v zariadeniach sociálnej starostlivosti je možné používať ukrajinský jazyk.

695. Výbor expertov konštatuje, že pre uvedenú prax neexistuje formálny základ. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom dorozumieť“, ak ide o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

696. Výbor expertov považuje tento záväzok za čiastočne splnený. Vyzýva slovenské orgány, aby formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v ukrajinskom jazyku, aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace ukrajinským jazykom dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

- a) ***uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,***

697. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

698. Kým druhá periodická správa požadované informácie neuvádza, zástupcovia osôb hovoriacich ukrajinským jazykom počas overovania na mieste potvrdili, že v rámci existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych dohôd sa udržiava kontakt medzi osobami hovoriacimi ukrajinským jazykom na Slovensku a osobami hovoriacimi ukrajinským jazykom na Ukrajine, prípadne v iných štátoch, kde sa ukrajinský jazyk používa.

699. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- b) ***umožniť a/alebo podporiť cezhraničnú spoluprácu najmä medzi regionálnymi alebo miestnymi orgánmi v prospech regionálnych alebo menšinových jazykov, na územiach ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe.***

700. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom existujúce formy spolupráce s Ukrajinou prospievajú ukrajinskému jazyku na Slovensku.

701. Druhá periodická správa uvádza, že v súlade s Dohodou medzi vládou Slovenskej republiky a Kabinetom ministrov Ukrajiny o cezhraničnej spolupráci z roku 2000 spolupracujú obidve krajiny v oblasti kultúry a vzdelávania. Stále však nie je zrejmé, ako existujúce formy spolupráce s Ukrajinou prospievajú ukrajinskému jazyku na Slovensku.

702. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby v nasledujúcej periodickej správe objasnili, akým spôsobom existujúce formy spolupráce s Ukrajinou prospeli ukrajinskému jazyku na Slovensku.

3.2.6. Český jazyk⁴⁸

703. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe nastolené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidované hodnotenie. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť. V prípade českého jazyka ide o tieto ustanovenia: článok 10 ods. 1 písm. a) bod iii; článok 10 ods. 2 písm. b); článok 10 ods. 2 písm. c); článok 10 ods. 2 písm. d); článok 10 ods. 2 písm. f); článok 10 ods. 2 písm. g); článok 10 ods. 3 písm. c); článok 10 ods. 4 písm. a); článok 10 ods. 4 písm. c); článok 10 ods. 5; článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii; článok 12 ods. 1 písm. a); článok 12 ods. 1 písm. d); článok 12 ods. 1 písm. f) a článok 14 písm. a) a b).

Článok 8 – Vzdelávanie

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na vyučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

- a)
  - i umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch alebo
  - ii umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - iii **prijat' jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov,**
- b)
  - iii **zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo**
- c)
  - iii **zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo**
- d)
  - iii **zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov, alebo**
- e)
  - i umožniť vyučovanie na univerzitách a na iných vysokých školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii **zabezpečiť prostriedky na štúdium týchto jazykov ako odborných predmetov univerzitného a iného vysokoškolského štúdia,**
- f)
  - i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
  - ii **umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania,**
- g) **prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk,**
- h) **zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala,**
- i) **vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.**

704. V rámci prvého monitorovacieho cyklu výbor expertov nepovažoval za potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po vyučovaní českého jazyka alebo výučbe v českom jazyku na žiadnej úrovni vzdelávania. Výbor expertov sa rozhodol, že ak by dopyt vznikol, vráti sa k tejto otázke.

705. Podľa druhej periodickej správy sa príslušné opatrenia neuplatňujú na český jazyk z dôvodu jeho výnimočnej podobnosti so slovenským jazykom. Zdá sa, že neexistuje žiaden dopyt zo strany osôb hovoriacich českým jazykom po vzdelávaní v tomto jazyku.

706. Výbor expertov nepovažuje za potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po vyučovaní českého jazyka alebo výučbe v českom jazyku na žiadnej úrovni vzdelávania. Ak by dopyt vznikol, výbor expertov sa vráti k tejto otázke.

⁴⁸

Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

Článok 9 – Justičné orgány

707. V rámci prvého monitorovacieho cyklu Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

...

- ii zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo
- iii zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku,

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenali žiadne ďalšie výdavky;

b) v občianskom konaní:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

...

- ii umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo
- iii umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

d) prijať opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i a iii a písmena c) bodov i a iii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.

708. Z dôvodu vzájomnej zrozumiteľnosti slovenského a českého jazyka nespôsobuje používanie českého jazyka na súdoch žiadne problémy. Ktorákoľvek žalovaná či žalujúca strana teda môže používať svoj jazyk na súdoch, predkladať žiadosti a dôkazy v českom jazyku, t. j. nie sú potrebné preklady.

Článok 11 – Média

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

...

b) ...

- ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

c) ...

- ii podporovať a/alebo uľahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

- d) **podporovať a/alebo uľahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,**
- e) **i podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch**
...
- f) ...
- ii uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

709. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nim vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

710. Príslušné opatrenia sa neuplatňujú na český jazyk z dôvodu jeho vzájomnej zrozumiteľnosti so slovenským jazykom. Zdá sa, že zo strany osôb hovoriacich českým jazykom neexistuje dopyt po médiách v tomto jazyku.

711. Výbor expertov nepovažuje za potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia týchto záväzkov, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po médiách v českom jazyku. Ak by dopyt vznikol, výbor expertov sa vráti k tejto otázke.

Odsek 2

Zmluvné strany sa zaväzujú zaručiť slobodu priameho príjmu rozhlasových alebo televíznych vysielaní susedných krajín v jazyku, ktorý sa používa v rovnakej alebo blízkej podobe regionálneho alebo menšinového jazyka a nebrániť prenosu rozhlasových a televíznych vysielaní zo susedných krajín v uvedenom jazyku. Ďalej sa zaväzujú zabezpečiť, aby sa nevyskytli žiadne obmedzenia slobody prejavu a voľného obehu informácií v tlači používajúcej jazyk v identickej podobe alebo v podobe blízkej regionálnemu alebo menšinovému jazyku. Výkon uvedenej slobody, pretože obsahuje povinnosti a zodpovednosti, môže podliehať istým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré stanovuje zákon a sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejného poriadku na predchádzanie neporiadku a na prevenciu zločinnosti, ochranu zdravia a morálky, ochranu povesti alebo práv iných, zabránenie šírenia dôverných informácií alebo na udržanie autority a nestrannosti súdnicstva.

712. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa vyjadrili, či je naďalej možné prijímať na západnom a strednom Slovensku rozhlasové a televízne vysielanie z Českej republiky.

713. Vo svetle všetkých dostupných informácií považuje výbor expertov tento záväzok za splnený.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

714. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

715. Vo svetle záverov uvedených vyššie výbor expertov nepovažuje za potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku, keďže osoby hovoriace českým jazykom neprejavili dopyt po médiách v českom jazyku. Ak by dopyt vznikol, výbor expertov sa vráti k tejto otázke.

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centráam, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

...

- b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*
- c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

716. Z dôvodu vzájomnej zrozumiteľnosti slovenského a českého jazyka výbor expertov nepovažuje za potrebné dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku.

- e) *presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,*

717. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

718. Podľa druhej periodickej správy, všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru (národnostné múzeá, divadlá) vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

719. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

- g) *napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

720. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na český jazyk.

721. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera českým jazykom. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

722. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

723. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

724. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. V súvislosti s českým jazykom však neboli predložené žiadne príklady takejto podpory.

725. Výbor expertov považuje tento záväzok za formálne splnený. Nabáda slovenské orgány, aby umožnili, podporili, resp. zabezpečili vhodné kultúrne aktivity a zariadenia pre český jazyk aj na iných územiach, než v ktorých sa český jazyk tradične používa.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

726. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

727. Podľa druhej periodickej správy sa česká kultúra, literatúra, výtvarná tvorba a dizajn prezentujú v slovenských výstavných priestoroch v zahraničí.

728. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

- a) *vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,*

729. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Nabáda orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

730. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákonník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, písomné informácie sa musia poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

731. Výbor expertov očakáva prijatie novely zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla viesť k splneniu tohto záväzku.

- b) *zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka;*

732. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

733. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

734. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

- c) *postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,*

735. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie.

736. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

737. Výboru expertov nepredložili žiadne sťažnosti, a tým považuje tento záväzok za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

- c) *zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,*

738. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či „kvázi úradné postavenie“ českého jazyka nahrádza § 8 ods. 4 zákona č. 270/1995 o štátnom jazyku.

739. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti, pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku. Zo zreteľom na podobnosť českého a slovenského jazyka je tento záväzok v praxi de facto splnený.

740. Výbor expertov považuje tento záväzok za splnený.

3.2.7. *Bulharský, chorvátsky a poľský jazyk*⁴⁹

741. Výbor expertov sa nebude vyjadrovať k tým ustanoveniam, ku ktorým neboli v jeho prvej správe nastolené žiadne zásadné otázky a pri ktorých nezískal žiadne nové podnety vyžadujúce revidované hodnotenie. Vyhradzuje si však právo situáciu v budúcnosti opäť prehodnotiť.

742. V prípade **bulharského jazyka** ide o tieto ustanovenia: článok 11 ods. 2; článok 12 ods. 1 písm. d) a článok 12 ods. 1 písm. f).

743. V prípade **chorvátskeho jazyka** ide o tieto ustanovenia: článok 11 ods. 2; článok 12 ods. 1 písm. d) a článok 12 ods. 1 písm. f).

744. V prípade **poľského jazyka** ide o tieto ustanovenia: článok 11 ods. 2; článok 12 ods. 1 písm. d); článok 12 ods. 1 písm. f) a článok 14 písm. b).

Článok 8 – Vzdelávanie

Predbežné poznámky

745. Na základe záväzkov vyplývajúcich pre Slovenskú republiku z článku 8 majú orgány *umožniť* vyučovanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch na rôznych stupňoch vzdelávania. Znamená to, že ponuka musí predchádzať dopytu, t. j. vzdelávanie je potrebné zorganizovať skôr, ako sa na orgány obrátia rodičia alebo žiaci.⁵⁰ Rovnako je potrebné, aby táto ponuka bola v príslušných geografických oblastiach kontinuálna medzi jednotlivými stupňami vzdelávania. Okrem toho musia orgány aktívne informovať rodičov, resp. žiakov o dostupnosti vzdelávania v regionálnom alebo menšinovom jazyku a nabádať ich, aby sa o takéto vzdelávanie uchádzali.

Odsek 1

V oblasti vzdelávania sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa také jazyky používajú, podľa situácie každého z týchto jazykov a bez ujmy na výučbe oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu:

- a)
  - i *umožniť predškolskú výchovu v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch alebo*
  - ii *umožniť, aby prevažná časť predškolskej výchovy bola zabezpečená v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo*
  - iii *prijat' jedno z vyššie uvedených opatrení podľa bodov i a ii aspoň pre žiakov z rodín, ktoré prejavia záujem, za predpokladu dostatočného počtu žiakov,*

746. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému jazyku za nesplnený. Pokiaľ ide o chorvátsky a poľský jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby poskytli dodatočné informácie. Výbor expertov tiež požiadal slovenské orgány, aby vymedzili presný minimálny počet žiakov potrebných na vytvorenie triedy na predškolskej úrovni.

747. Podľa druhej periodickej správy existuje v súčasnosti jedno predškolské zariadenie, ktoré vyučuje v **bulharskom jazyku**. Toto predškolské zariadenie však prevádzkuje Bulharsko a podľa zástupcov osôb hovoriacich bulharským jazykom naň nie sú vyčlenené dostatočné finančné prostriedky. Na žiadnych

⁴⁹ Odseky a body uvádzané ako citácie tučnou kurzívou sú konkrétne záväzky, ktoré si Slovenská republika vybrala.

⁵⁰ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 68

základných školách sa však nevyučuje v **chorvátskom** ani v **poľskom jazyku**. Slovenské orgány tiež uviedli, že na vytvorenie triedy na predškolskej úrovni je potrebných minimálne 5 alebo 6 žiakov. Výbor expertov zastáva názor, že keď Slovenská republika tento záväzok prijala, vznikla jej povinnosť zaviesť systematickú politiku na podporu možností predškolskej výchovy v **bulharskom, chorvátskom a poľskom jazyku**.

748. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému jazyku** za čiastočne splnený a zastáva názor, že slovenské orgány by sa mali angažovať v poskytovaní predškolskej výchovy v bulharskom jazyku s cieľom zabezpečiť uspokojenie dopytu. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

b ...

iii **zabezpečiť, aby na základnom stupni bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov,**

c ...

iii **zabezpečiť, aby na stredných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov,**

749. Výbor expertov považoval tieto záväzky vo vzťahu k poľskému jazyku v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, „aby v relevantných geografických oblastiach v rámci základného a stredoškolského vzdelávania zabezpečili vyučovanie poľského jazyka ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov“. Pokiaľ ide o bulharský a chorvátsky jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

750. Podľa druhej periodickej správy existuje v súčasnosti v Bratislave jedna bilingválna základná škola spojená s gymnáziom, ktorá vyučuje v **bulharskom jazyku**. Keďže túto školu prevádzkuje Bulharsko, nie je zrejmé, či slovenské orgány prispievajú na jej financovanie. Zástupcovia osôb hovoriacich bulharským jazykom počas overovania na mieste navyše uviedli, že na vytvorenie triedy v tejto súkromnej škole je potrebných minimálne 16 žiakov, pričom v slovenskom školskom systéme je to len 5 až 6 žiakov. To malo za následok, že dva po sebe nasledujúce roky nebolo možné vytvoriť prvý ročník ani zo značného počtu príslušníkov **bulharskej menšiny** (viac ako desať žiakov). Výbor expertov zastáva názor, že slovenské orgány by mali dosiahnuť dohodu s bulharskou školou s cieľom zabezpečenia výučby bulharského jazyka ako integrálnej súčasti učebných osnov na úrovni základného a stredoškolského vzdelávania alebo zabezpečenia takéhoto vzdelávania v rámci slovenského vzdelávacieho systému.

751. Príslušníci **poľskej menšiny** navštevujú Poľskú školu v Bratislave, t. j. základnú a strednú školu, ktorú prevádzkuje Poľsko pre deti diplomatov. Táto škola však nie je akreditovaná ako riadne školské zariadenie. Výbor expertov zastáva názor, že slovenské orgány by mali s Poľskou školou dosiahnuť dohodu s cieľom zabezpečenia výučby poľského jazyka ako neoddeliteľnej súčasti učebných osnov na úrovni základného a stredoškolského vzdelávania alebo zabezpečenia takéhoto vzdelávania v rámci slovenského vzdelávacieho systému.

752. Napriek pomerne priaznivým podmienkam na vzdelávanie v chorvátskom jazyku, keďže osoby hovoriace chorvátskym jazykom sú sústredené v obciach Bratislava-Jarovce/Hrvatski Jandrof a Bratislava-Čunovo, žiadna základná ani stredná škola nevyučuje v **chorvátskom jazyku**. Výbor expertov zastáva názor, že keď Slovenská republika prijala tento záväzok, bola povinná prijať systematickú politiku na zabezpečenie možností základného a stredoškolského vzdelávania v **chorvátskom jazyku**, napríklad prostredníctvom zníženia minimálneho počtu žiakov potrebného na vytvorenie triedy. Vo svetle informácií, ktoré poskytli osoby hovoriace chorvátskym jazykom počas overovania na mieste, výbor expertov nabáda slovenské orgány, aby v spolupráci s týmito osobami zistili, v akom rozsahu by bolo možné začleniť (napríklad vo verbálnom použití) rôzne nárečia chorvátskeho jazyka používané v okolí Bratislavy do vyučovania spisovného chorvátskeho jazyka.

753. Výbor expertov považuje tieto záväzky vo vzťahu k **bulharskému a poľskému jazyku** za čiastočne splnené. Domnieva sa, že slovenské orgány by sa mali angažovať v poskytovaní základného a stredoškolského vzdelávania v bulharskom a poľskom jazyku s cieľom zabezpečiť uspokojenie dopytu. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **chorvátskemu jazyku** za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby v relevantných geografických oblastiach v rámci základného a stredoškolského vzdelávania zabezpečili vyučovanie bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka ako integrálnu súčasť učebných osnov.

d ...

- iii **zabezpečiť, aby na odborných školách bolo vyučovanie príslušných regionálnych alebo menšinových jazykov neoddeliteľnou súčasťou študijných osnov,**

754. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému a poľskému jazyku za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby v relevantných geografických oblastiach v rámci vyučovania na odborných a učňovských školách zabezpečili vyučovanie poľského jazyka ako neoddeliteľnú súčasť učebných osnov“. Pokiaľ ide o chorvátsky jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

755. Podľa druhej periodickej správy neexistuje v súvislosti s vyučovaním na odborných a učňovských školách žiadne ustanovenie o vyučovaní **bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka** ako integrálnej súčasti učebných osnov.

756. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

- e
- i umožniť vyučovanie na univerzitách a na iných vysokých školách v príslušných regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
- ii **zabezpečiť prostriedky na štúdium týchto jazykov ako odborných predmetov univerzitného a iného vysokoškolského štúdia,**

757. Výbor expertov považoval tento záväzok vo vzťahu k bulharskému a poľskému jazyku v rámci prvého monitorovacieho cyklu za splnený. Pokiaľ ide o chorvátsky jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

758. Podľa druhej periodickej správy možno **chorvátsky jazyk** študovať ako cudzí jazyk na univerzitách v Bratislave a Banskej Bystrici.

759. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **chorvátskemu jazyku** za splnený. Záväzok vo vzťahu k **bulharskému a poľskému jazyku** zostáva splnený.

- f
- i zabezpečiť poskytnutie priebežného vzdelávania alebo vzdelávacích kurzov pre dospelých prevažne alebo úplne v regionálnych alebo menšinových jazykoch, alebo
- ii **umožniť, aby sa tieto jazyky stali predmetmi vzdelávania dospelých alebo súčasťou priebežného vzdelávania,**

760. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku**. Požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

761. Výbor expertov počas overovania na mieste zistil, že Poľský inštitút v Bratislave, ktorý je inštitúciou Poľskej republiky, ponúka kurzy poľského jazyka s vyučovaním jedenkrát do týždňa. Výboru však neboli poskytnuté informácie o žiadnej iniciatíve slovenských orgánov zameranej na uplatňovanie tohto ustanovenia vo vzťahu k týmto trom jazykom.

762. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

- “g **prijat' opatrenia na zabezpečenie vyučovania dejín a kultúry, ktoré ovplyvnili regionálny alebo menšinový jazyk;”**

763. V rámci prvého monitorovacieho cyklu nebol výbor expertov schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku. Požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

764. Druhá periodická správa uvádza, že toto ustanovenie sa neuplatňovalo vo vzťahu k **chorvátskemu a poľskému jazyku**. Vo vzťahu k **bulharskému jazyku** sú informácie uvedené v správe nedostatočné.

765. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k **bulharskému jazyku**. Vo vzťahu k **chorvátskemu a poľskému jazyku** považuje tento záväzok za nesplnený.

h zabezpečiť základné a ďalšie vzdelávanie učiteľov potrebných na realizáciu tých písmen od a) po g), ktoré zmluvná strana prijala;

766. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku. Požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili (...) prípravu učiteľov“.**

767. V druhej periodickej správe sa spomína Metodicko-pedagogické centrum. Neexistujú však žiadne informácie o relevantných činnostiach tohto centra týkajúcich sa učiteľov **bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka**.

768. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

i vytvoriť jeden alebo viac kontrolných orgánov zodpovedných za kontrolu prijatých opatrení a za pokrok dosiahnutý pri zavádzaní alebo rozvoji výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a vypracovanie pravidelných správ o svojich zisteniach, ktoré sa zverejnia.

769. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby vytvorili dozorný orgán zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a pokroku dosiahnutého v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch a vypracovanie verejných periodických správ“. **Výbor ministrov Rady Európy okrem toho odporučil slovenským orgánom, aby „(...) vytvorili orgán monitorujúci prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok“.**

770. Druhá periodická správa uvádza ako príslušný poradný orgán ministra školstva Radu pre národnostné školstvo. Výboru expertov však chýbajú konkrétne informácie o tom, ako táto rada kontroluje prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok pri zavádzaní alebo rozvoji výučby **bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka** a výučby v týchto jazykoch a ako vypracúva verejné periodické správy. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje⁵¹, že tento záväzok si vyžaduje orgán zameraný na dohľad nad výučbou regionálnych alebo menšinových jazykov. V praxi je možné, aby existujúci orgán monitoroval prijaté opatrenia a dosiahnutý pokrok v oblasti vzdelávania v menšinových jazykoch a vypracúval i zverejňoval periodické správy.

771. Výbor expertov považuje tento záväzok za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby vytvorili orgán dohľadu zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorými sa hovorí v Slovenskej republike, a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ.

Článok 9 – Justičné orgány

772. V rámci prvého monitorovacieho cyklu **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „odstránili obmedzenia súvisiace s právom používať regionálne alebo menšinové jazyky na súdoch“.**

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva,

a) v trestnom konaní:

...

⁵¹ Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Spojenom kráľovstve, ods. 131

- ii **zaručiť obžalovanému právo používať jeho regionálny alebo menšinový jazyk, a/alebo**
- iii **zabezpečiť, aby sa žiadosti a dôkazy, písomné alebo ústne, nepokladali za neprijateľné len z dôvodu, že boli predložené v regionálnom alebo menšinovom jazyku,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov a prostredníctvom prekladov, ktoré by pre dotknutú osobu neznamenali žiadne ďalšie výdavky;

773. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku za nespĺnený. Vyzval slovenské orgány, „aby - zaručili obvinenému právo používať bulharský, poľský alebo chorvátsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania, - legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v bulharskom, poľskom a chorvátskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk.“

774. Podľa druhej periodickej správy príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní na využitie tlmočníkov a prekladov len v prípadoch, keď dotknutá osoba „neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie“ (§ 2 ods. 20 Trestného poriadku) alebo „nerozumie jazyku, v ktorom sa konanie vedie, alebo nehovorí týmto jazykom“ (tamže, § 28 ods. 1). Prekladateľ sa okrem toho priberie, ak „je potrebné preložiť“ zápisnicu o výpovedi alebo inú písomnosť“ (tamže, § 28 ods. 3). Žiadosti a dôkazy v regionálnom alebo menšinovom jazyku sa nezdajú byť prípustné v prípade, ak ich autor ovláda slovenský jazyk. Legislatíva takisto nikde explicitne neustanovuje, že využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemá pre dotknutú osobu za následok vznik dodatočných nákladov, ak ovláda slovenský jazyk. Zdá sa, že neexistuje žiadne konkrétne ustanovenie týkajúce sa písomných svedectiev alebo žiadostí. A napokon, v súdnych predvolaniach sa jazykové práva nespomínajú, keďže sa predpokladá, že každý ich pozná.

775. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niekoľkých trestných konaní tlmočníkov **bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka**, no podľa všetkého pre cudzincov. Zástupcovia osôb hovoriacich **bulharským, chorvátskym a poľským jazykom** však výbor expertov informovali o tom, že občania Slovenskej republiky nepoužívali v trestných konaniach tieto jazyky. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdov a na nich a prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.⁵²

776. Výbor expertov považuje tieto záväzky vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nespĺnené. Vyzýva slovenské orgány, aby zaručili obvinenému právo používať bulharský, poľský alebo chorvátsky jazyk v trestnom konaní bez ohľadu na to, či ovláda aj slovenský jazyk, a uistili sa, že obvinený bude o tomto práve osobitne informovaný od samého začiatku trestného stíhania. Okrem toho výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby legislatívne ustanovili možnosť predkladať žiadosti a dôkazy v bulharskom, poľskom a chorvátskom jazyku, ako aj podmienku, aby využívanie tlmočníkov a prekladov v prípade potreby nemalo pre dotknutú osobu za následok žiadne dodatočné náklady, a to ani v prípade, ak táto osoba ovláda slovenský jazyk.

b) v občianskom konaní:

...

- ii **umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**
- iii **umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

c) v konaní pred súdmi v správnych veciach:

...

- ii **umožniť, kedykoľvek strana vystupuje pred súdom, aby mohla použiť svoj regionálny alebo menšinový jazyk, a to bez vzniku dodatočných nákladov pre túto stranu, a/alebo**
- iii **umožniť predloženie dokumentov a dôkazov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,**

⁵²

Pozri Tretiu hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 107

v prípade potreby využitím tlmočníkov alebo prostredníctvom prekladov;

777. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť jeden z týchto jazykov, a to bez vzniku dodatočných nákladov, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v bulharskom, poľskom alebo chorvátskom jazyku v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca bulharským, poľským alebo chorvátskym jazykom ovláda slovenský jazyk“.

778. Druhá periodická správa uvádza, že v občianskom konaní majú strany „právo konať (...) vo svojej materčine alebo v úradnom jazyku (...) štátu“ (§ 18 Občianskeho súdneho poriadku). „Trovy dôkazov (...) a trovy spojené s tým, že účastník koná vo svojej materčine, platí štát“ (tamže, § 141 ods. 2). V správe sa navyše uvádza, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje predkladať doklady a dôkazy v regionálnych a menšinových jazykoch bez vzniku dodatočných nákladov. Občiansky súdny poriadok sa vzťahuje primerane aj na súdne konania v správnych veciach. Tieto ustanovenia však predstavujú implementáciu všeobecného práva osôb, ktoré neovládajú slovenský jazyk, na tlmočníka v občianskom (a správnom) konaní, ktoré im zaručuje článok 47 ods. 4 ústavy. Toto právo ale nemajú k dispozícii osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi, ktoré ovládajú aj slovenský jazyk.

779. Pokiaľ ide o situáciu v praxi, druhá periodická správa uvádza, že vo vykazovanom období pribrali do niekoľkých občianskych konaní tlmočníkov **bulharského, chorvátskeho a poľského jazyka**, no podľa všetkého pre cudzincov. Zástupcovia osôb hovoriacich **bulharským, chorvátskym a poľským jazykom** však výbor expertov informovali o tom, že občania Slovenskej republiky nepoužívali v trestných konaniach tieto jazyky. Výbor expertov na záver opätovne zdôrazňuje, že je potrebné objasniť právny rámec a podporovať istý stupeň implementácie v praxi, napríklad prostredníctvom dvoj- alebo viacjazyčných oznamov a tabúl v budovách súdu a na nich a prostredníctvom informácií vo verejných oznámeniach alebo v súdnych predvolaniach.

780. Výbor expertov považuje tieto záväzky vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnené. Vyzýva slovenské orgány, aby v právnych predpisoch osobitne ustanovili, že kedykoľvek je strana povinná osobne vystúpiť pred občianskym alebo správnym súdom, môže použiť bulharský, poľský alebo chorvátsky jazyk bez toho, aby jej tým vznikli dodatočné náklady, a že dôkazy a dokumenty je možné predkladať v bulharskom, poľskom alebo chorvátskom jazyku, v prípade potreby s využitím tlmočníkov a prekladov, a to aj v prípade, ak osoba hovoriaca bulharským, poľským alebo chorvátskym jazykom ovláda slovenský jazyk.

d) *prijat' opatrenia, ktoré zabezpečia, že uplatnenie písmena b) bodov i a iii a písmena c) bodov i a iii a každé potrebné využitie tlmočníkov a prekladov nebude mať za následok vznik dodatočných nákladov dotknutých osôb.*

781. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku za nesplnený.

782. Vo svetle záverov formulovaných k článku 9 ods. 1 písm. b) bod ii, iii a písm. c) bod ii, iii vyššie považuje výbor expertov tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

Článok 10 – Správne orgány a verejné služby

Predbežné poznámky

783. Zatiaľ čo bulharské a poľské národnostné menšiny nespĺňajú 20-percentnú podmienku v žiadnej obci, chorvátska národnostná menšina predstavuje 20,4 % obyvateľstva obce Bratislava-Jarovce/Hrvatski Jandrof. Výbor expertov však už konštatoval, že článok 10 charty sa vzťahuje aj na tie obce, v ktorých osoby hovoriace regionálnym alebo menšinovým jazykom nespĺňajú 20-percentnú podmienku, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účel záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10.

Odsek 1

V správnych celkoch štátu, kde počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídlacích na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, a podľa situácie každého z jazykov sa zmluvné strany zaväzujú, ak je to možné:

a ...

- iii *zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti, ako aj dostať odpoveď v týchto jazykoch, alebo*
- iv *zabezpečiť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch];*

784. Keďže pod písm. a) bod iii a iv sa uvádzajú alternatívne možnosti, výbor expertov bude dodržiavať svoj zvyčajný postup a uplatňovať najrozsiahlejšiu možnosť (písm. a) bod iii) ex officio.

785. Výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku**. Požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

786. Toto ustanovenie sa neuplatňovalo vo vzťahu k **bulharskému, poľskému ani chorvátskemu jazyku**. Keďže Slovenská republika sa zaviazala uplatňovať toto ustanovenie vo vzťahu k týmto trom jazykom, výbor expertov opätovne zdôrazňuje, že sa musí uplatňovať v tých správnych celkoch štátu, kde osoby hovoriace týmito jazykmi predstavujú menej ako 20 % obyvateľstva obce, no stále majú významné zastúpenie na účely tohto záväzku.

787. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia umožňujúce osobám hovoriacim bulharským, chorvátskym a poľským jazykom predkladať ústne alebo písomné žiadosti a dostávať odpovede v týchto jazykoch všade tam, kde majú osoby hovoriace týmito jazykmi dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku, bez ohľadu na 20-percentnú podmienku dosiaľ zakotvenú v legislatíve Slovenskej republiky.

Odsek 2

788. Podľa legislatívy Slovenskej republiky je používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s miestnymi orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy možné v tých obciach, v ktorých podľa ostatného sčítania ľudu minimálne 20 % obyvateľstva patrí k danej národnostnej menšine. Výbor expertov na druhej strane konštatuje, že používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v styku s *regionálnymi* orgánmi nie je formálne povolené.

Čo sa týka miestnych a regionálnych orgánov, na území, kde sídli taký počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorý odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, zmluvné strany sa zaväzujú umožniť a/alebo podporiť:

...

- b) *možnosť, aby užívatelia regionálnych alebo menšinových jazykov mohli predložiť ústne alebo písomné žiadosti v týchto jazykoch,*
- c) *uverejnenie úradných dokumentov regionálnych orgánov takisto v príslušných regionálnych alebo v menšinových jazykoch,*
- d) *uverejnenie úradných dokumentov miestnych orgánov takisto v regionálnych alebo menšinových jazykoch*
- ...
- f) *používanie regionálnych alebo menšinových jazykov na rokovaníach miestnych orgánov, nevylučujúc však tým použitie oficiálneho(ych) jazyka(ov) štátu,*
- g) *používanie alebo prevzatie tradičných a správnych miestnych názvov v regionálnych alebo menšinových jazykoch, a ak je to potrebné, spoločne s pomenovaním v oficiálnom(ych) jazyku(och).*

Odsek 3

S ohľadom na verejné služby poskytované správnymi orgánmi alebo inými osobami konajúcimi v ich mene sa zmluvné strany zaväzujú na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, v súlade s postavením každého jazyka a ak je to možné:

...

- c) umožniť užívateľom regionálnych alebo menšinových jazykov predložiť žiadosť v týchto jazykoch.

Odsek 4

Zmluvné strany sa zaväzujú na účel zabezpečenia ustanovení odsekov 1, 2 a 3, ktoré prijali, prijať jedno alebo viac nasledujúcich opatrení:

- a) poskytovať požadovaný preklad alebo tlmočenie, ak sa požadujú,
...
c) ak je to možné, vyhovieť žiadostiam zamestnancov verejných služieb ovládajúcich regionálny alebo menšinový jazyk byť vymenovaní na území, kde sa tento jazyk používa. "

789. Výbor expertov považoval tieto záväzky vo vzťahu k **bulharskému a poľskému jazyku** v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnené. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia týkajúce sa implementácie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10 ods. 2 až 4 charty, a to najmä posúdením toho, kde sa na Slovensku vyskytuje dostatočný počet osôb hovoriacich bulharským a poľským jazykom na účely týchto záväzkov. Navyše by sa mala odstrániť podmienka, ktorá stanovuje, že všetci prítomní na zasadnutí miestnej samosprávy musia súhlasiť s používaním bulharského alebo poľského jazyka. Príslušný regionálny či menšinový jazyk alebo slovenský jazyk by sa mal používať podľa voľby rečníka a mal by sa primerane zabezpečiť preklad, resp. tlmočenie počas zasadnutia.“ Pokiaľ ide o **chorvátsky jazyk**, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

790. Podľa druhej periodickej správy sa **bulharský, poľský a chorvátsky jazyk** nepoužíval v súlade s článkom 10 ods. 2 písm. b), c), d), f), g); článkom 10 ods. 3 písm. c) a článkom 10 ods. 4 písm. a) a c).

791. Zástupcovia osôb hovoriacich **chorváckym jazykom** a zástupcovia miestnej samosprávy výbor expertov informovali, že chorvátsky jazyk sa príležitostne používa v ústnom styku s miestnou samosprávou obcí Bratislava-Jarovce/Hrvatski Jandrof, Bratislava-Čunovo a Bratislava-Devínska Nová Ves. To, že veľké množstvo úradníkov hovorí chorváckym jazykom, nie je však výsledkom systematickej personálnej politiky, ale jednoducho odzrkadľuje jazykovú skladbu týchto obcí. Výbor expertov s ľútosťou konštatuje, že okrem možnosti predkladať ústne žiadosti nebol podľa všetkého implementovaný žiadny iný záväzok vyplývajúci z článku 10, vrátane záväzku týkajúceho sa miestnych názvov (článok 10 ods. 2 písm. g)), vo vzťahu k chorváckemu jazyku v obci Bratislava-Jarovce/Hrvatski Jandrof, ani v obci Bratislava-Čunovo, kde majú osoby hovoriace chorváckym jazykom podľa všetkého takisto dostatočné zastúpenie na účely vyššie spomenutých záväzkov (16,2 %).

792. Výbor expertov považuje tieto záväzky vo vzťahu k **bulharskému, chorváckemu a poľskému jazyku** za nesplnené.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia týkajúce sa implementácie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z článku 10 ods. 2 až 4 charty, a to najmä posúdením toho, kde sa na Slovensku vyskytuje dostatočný počet osôb hovoriacich bulharským, chorváckym a poľským jazykom na účely týchto záväzkov. Navyše by sa mala odstrániť podmienka, ktorá stanovuje, že všetci prítomní na zasadnutiach miestnej samosprávy musia súhlasiť s používaním bulharského, chorváckeho alebo poľského jazyka. Príslušný regionálny či menšinový jazyk alebo slovenský jazyk by sa mal používať podľa rozhodnutia rečníka a mal by sa primerane zabezpečiť preklad, resp. tlmočenie počas zasadnutia.

Odsek 5

Zmluvné strany sa zaväzujú, na základe požiadavky dotknutých osôb, umožniť im používanie alebo prevzatie priezviska v regionálnych alebo menšinových jazykoch.

793. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k poľskému a chorváckemu jazyku za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby prijali potrebné opatrenia na umožnenie používania alebo prijímania priezvisk v regionálnych alebo menšinových jazykoch na požiadanie príslušných osôb vo všetkých prípadoch“. Pokiaľ ide o bulharský jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zaručili ženám právo prijímať alebo používať priezviská v regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

794. Podľa druhej periodickej správy sa priezvisko ženy zapíše do rodného alebo sobášneho listu bez koncovky slovenského prechýľovania na základe písomnej žiadosti jej rodičov alebo na základe jej vlastnej písomnej žiadosti. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Podľa všetkého môže žena používať svoje rodné priezvisko v úradných dokumentoch aj bez prechýľovania.

795. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, poľskému a chorvátskemu jazyku** za splnený.

Článok 11 – Médiá

Odsek 1

Zmluvné strany sa zaväzujú pre užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov na územiach, kde sa tieto jazyky používajú, a podľa situácie každého z jazykov v rozsahu, v akom sú verejné orgány priamo alebo nepriamo kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu, rešpektujúc pritom zásady nezávislosti a samostatnosti médií:

a) *ak rozhlas a televízia plnia úlohu verejnoprávných médií:*

...

iii *prijat' vhodné opatrenia, aby prevádzkovatelia ponúkali programy v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

796. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, „aby - primerane zabezpečili poskytovanie rozhlasových programov vysielateľmi v bulharskom jazyku a zvýšili frekvenciu časových úsekov vo verejnoprávnej televízii vymedzených pre bulharský jazyk, - zvýšili frekvenciu časových úsekov vo verejnoprávnom rozhlase a televízii vymedzených pre poľský jazyk, - primerane zabezpečili poskytovanie rozhlasových a televíznych programov vysielateľmi v chorvátskom jazyku.“

797. **Výbor ministrov Rady Európy navyše odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili možnosti vysielania (...) vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

798. Podľa druhej periodickej správy Rádio Patria (Slovenský rozhlas) v roku 2006 odvysielalo sedem hodín v **poľskom jazyku**. V **bulharskom a chorvátskom jazyku** neboli vo verejnoprávnom rozhlase odvysielané žiadne programy.

799. V roku 2007 Slovenská televízia odvysielala 1,7 hodiny v **bulharskom jazyku** (v prvom monitorovacom cykle: 54 minút), 3,9 hodiny v **poľskom jazyku** (v prvom monitorovacom cykle: 2,3 hodiny) a 1,3 hodiny v **chorvátskom jazyku** (v prvom monitorovacom cykle: 0 minút).

800. Výbor expertov oceňuje rozšírenie televízneho vysielacieho času pre **bulharský a poľský jazyk** a vytvorenie programu v **chorvátskom jazyku**. Vo všeobecnosti je však prítomnosť týchto jazykov vo verejnoprávnom vysielaní naďalej symbolická, čím sa znižuje účinnosť a prítlačivosť tohto vysielania. Výbor expertov opätovne zdôrazňuje veľký význam elektronických médií, najmä televízie, pri podporovaní regionálnych alebo menšinových jazykov v moderných spoločnostiach. Predovšetkým pravidelné a predvídateľné používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v rozhlase a televízii (napríklad v týždňových intervaloch) môže výrazne zvýšiť ich spoločenskú prestíž.⁵³

801. Pokiaľ ide o *rozhlas*, výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **poľskému jazyku** za čiastočne splnený a vo vzťahu k **bulharskému a chorvátskemu jazyku** za nesplnený.

802. Pokiaľ ide o *televíziu*, výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, poľskému a chorvátskemu jazyku** za čiastočne splnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby - primerane zabezpečili poskytovanie rozhlasových programov vysielateľmi v bulharskom jazyku a zvýšili frekvenciu časových úsekov vo verejnoprávnej televízii vymedzených pre bulharský jazyk,

⁵³

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Švajčiarsku, ods. 118

**- primerane zabezpečili poskytovanie rozhlasových programov vysielateľmi v chorvátskom jazyku,
- zvýšili frekvenciu časových úsekov vo verejnoprávnom rozhlase a televízii vymedzených pre poľský jazyk.**

b ...

ii podporovať a/alebo ul'ahčiť pravidelné vysielanie rozhlasových programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

803. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

804. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v **bulharskom, chorvátskom a poľskom jazyku**, zástupcovia osôb hovoriacich týmito jazykmi počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné rozhlasové stanice v skutočnosti nevysielajú žiadne programy v týchto jazykoch. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných rozhlasových staníc prekladať celé vysielanie do slovenského jazyka. Požiadavka prekladať rozhlasové vysielanie je zjavne neuskutočniteľná a v každom prípade odrádza komerčné rozhlasové stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.⁵⁴

805. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

c ...

ii podporovať a/alebo ul'ahčiť pravidelné vysielanie televíznych programov v regionálnych alebo menšinových jazykoch,

806. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

807. Kým druhá periodická správa neuvádza žiadne počty držiteľov licencie vysielajúcich v **bulharskom, chorvátskom a poľskom jazyku**, zástupcovia osôb hovoriacich týmito jazykmi počas overovania na mieste potvrdili, že súkromné televízne stanice v skutočnosti nevysielajú žiadne programy v týchto jazykoch. Výbor expertov konštatuje, že tento stav je dôsledkom povinnosti súkromných televíznych staníc zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy. Titulkovanie je z hľadiska charty nepochybne vítané, no táto požiadavka ekonomicky znevýhodňuje súkromné televízne stanice, ktoré chcú vyselať aj v bulharskom, chorvátskom a poľskom jazyku, v porovnaní so súkromnými televíznymi stanicami, ktoré vysielajú len v slovenskom jazyku. Táto požiadavka teda odrádza súkromné televízne stanice od vysielania v menšinovom jazyku namiesto toho, aby ich nabádala spĺňať tento záväzok. Ako sa uvádza vyššie, pravidelné vysielanie v regionálnych alebo menšinových jazykoch by bolo možné podporiť prostredníctvom finančných stimulov alebo zaradením používania týchto jazykov medzi kritériá pre pridelovanie vysielacích frekvencií.

808. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

Výbor expertov vyzýva slovenské orgány, aby zrušili existujúce obmedzujúce požiadavky pre súkromných televíznych a rozhlasových vysielateľov ponúkajúcich programy v menšinových jazykoch.

d) podporovať a/alebo ul'ahčiť výrobu a šírenie zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych a menšinových jazykoch,

809. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

810. Druhá periodická správa uvádza dva nové zákony. Zákon o digitálnom vysielaní z roku 2007 liberalizoval autorizačnú schému pre televízne a rozhlasové vysielanie a vytvára priestor pre vznik nových platforiem na poskytovanie on-line služieb. Audiovizuálny zákon z roku 2008 ďalej umožňuje uvádzať

⁵⁴

Pozri Druhú hodnotiacu správu výboru expertov o Maďarsku, ods. 128

audiovizuálne diela aj v pôvodnom jazyku (vrátane menšinových jazykov) s výnimkou vysielania programov pre maloletých do 12 rokov, ktoré nemožno vyselať v regionálnych alebo menšinových jazykoch v čase vhodnom pre týchto maloletých (§ 17 ods. 4). Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, ani jeden z uvedených zákonov však doposiaľ nepodporil, resp. neuľahčil produkciu či distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v **bulharskom, chorvátskom a poľskom jazyku**.

811. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby podporili, resp. uľahčili produkciu a distribúciu zvukových a audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch a zároveň zabezpečili dostupnosť digitálnych televíznych programov pre maloletých v menšinových jazykoch vo vhodných časoch.

e) i *podporovať a/alebo uľahčiť založenie a/alebo udržanie aspoň jedného denníka v regionálnych alebo menšinových jazykoch*

812. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, či časopisy „Hrvatska Rosa“ (chorvátsky jazyk), „Monitor Polonijny“ (poľský jazyk) a „Roden Glas“ (bulharský jazyk) možno označiť za „noviny“ vo význame tohto ustanovenia charty. **Výbor ministrov Rady Európy odporučil slovenským orgánom, aby „zlepšili zastúpenie (...) tlačových médií vo všetkých regionálnych alebo menšinových jazykoch“.**

813. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány podporujú po jednom periodiku v bulharskom („Sanarodnik – Krajan“), poľskom („Monitor Polonijny“) a chorvátskom jazyku („Hrvatska Rosa“). Výbor expertov počas overovania na mieste zistil, že v prípade časopisov „Monitor Polonijny“ a „Hrvatska Rosa“ ide o mesačníky. Doplnujúce informácie, ktoré výbor expertov získal od slovenských orgánov počas overovania na mieste, navyše naznačujú, že periodikum v bulharskom jazyku s názvom „Sanarodnik – Krajan“ vychádza nepravidelne a „Roden Glas“ raz za štvrťrok. „Noviny“ v zmysle tohto záväzku však musia vychádzať minimálne s týždennou periodicitou.⁵⁵

814. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

f ...

ii *uplatňovať existujúce opatrenia o finančnej podpore tiež na výrobu audiovizuálnych diel v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

815. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

816. Druhá periodická správa neposkytuje konkrétne informácie o uplatňovaní tohto ustanovenia vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu ani poľskému jazyku**.

817. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, aby záujmy užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov boli zastúpené alebo aspoň zohľadnené v orgánoch, ktoré možno vytvoriť v súlade so zákonom na účel zaručenia slobody a plurality médií.

818. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

819. Podľa druhej periodickej správy sú príslušnými orgánmi pre schvaľovanie koncepcií a plánov vysielania Rada Slovenskej televízie a Rozhlasová rada, a to aj vo vzťahu k jazykom národnostných menšín. Obidve rady majú 15 členov, ktorých volí národná rada. Výboru expertov však nie je zrejmé, akým spôsobom sú v týchto orgánoch zastúpené záujmy národnostných menšín.

820. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby sa k nemu vyjadrili v nasledujúcej periodickej správe.

⁵⁵

Pozri Prvú hodnotiacu správu výboru expertov o Srbsku, ods. 267

Článok 12 – Kultúrna činnosť a kultúrne zariadenia

Odsek 1

Vo vzťahu ku kultúrnym aktivitám a kultúrnym zariadeniam – najmä ku knižniciam, k videotékam, ku kultúrnym centráram, k múzeám, archívom, akadémiám, divadlám a ku kinám, ako aj k literárnym dielam a ku kinematografickej produkcii, k ľudovému kultúrnemu prejavu, festivalom, ku kultúrnemu priemyslu vrátane, inter alia, použitia nových technológií – zmluvné strany sa zaväzujú na územiach, kde sa uvedené jazyky používajú, v rozsahu, v akom sú verejné orgány kompetentné, majú právomoci alebo zohrávajú v tejto oblasti nejakú úlohu:

a) *podporovať prejavy a aktivity charakteristické pre regionálne alebo menšinové jazyky, ako aj podporovať rozličné prístupy k dielam vytvoreným v týchto jazykoch,*

821. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k poľskému jazyku za splnený. Výbor však nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku vo vzťahu k bulharskému a chorvátskemu jazyku a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

822. Podľa druhej periodickej správy slovenské orgány finančne podporili vydávanie diel periodickej a neperiodickej literatúry v **bulharskom jazyku**.

823. Slovenské orgány v súvislosti s **chorvátskym jazykom** spomínajú podporu, ktorú poskytli Múzeu chorvátskej kultúry v Slovenskej republike. Slovenské orgány navyše finančne podporili dve diela neperiodickej tlače v chorvátskom jazyku (po 100 000 SKK / 3 320 EUR).

824. Druhá periodická správa neposkytuje konkrétne informácie o uplatňovaní tohto ustanovenia vo vzťahu k **poľskému jazyku**. Zástupcovia osôb hovoriacich poľským jazykom však počas overovania na mieste uviedli, že oceňujú projekt Poľskej galérie v Košiciach, z ktorej by sa v neskoršom štádiu mohlo stať Múzeum poľskej kultúry v Slovenskej republike.

825. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **chorvátskemu, bulharskému a poľskému jazyku** za splnený.

b) *v rozličnej forme podporovať v iných jazykoch prístup k dielam vytvoreným v regionálnych alebo menšinových jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

c) *podporovať v regionálnych alebo menšinových jazykoch prístup k dielam vytvoreným v iných jazykoch napomáhaním a rozvojom prekladateľskej aktivity, dabingu, post-synchronizácie a výrobou titulkov,*

826. Pokiaľ ide o splnenie týchto záväzkov, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

827. Druhá periodická správa neposkytuje žiadne konkrétne informácie o preklade, dabovaní, post-synchronizácii a výrobe titulkov vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku**.

828. Výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru vo veci splnenia týchto záväzkov a žiada slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe.

e) *presadzovať opatrenia, aby organizácie zodpovedné za vyvíjanie a podporovanie kultúrnych aktivít mali k dispozícii personál dokonale ovládajúci príslušný regionálny alebo menšinový jazyk, ako aj jazyk(y) ostatných obyvateľov,*

829. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby poskytli informácie o pracovníkoch, ktorých majú k dispozícii jednotlivé orgány poverené organizáciou alebo podporou kultúrnych aktivít.

830. Podľa druhej periodickej správy všetky organizácie pestujúce, rozvíjajúce a prezentujúce národnostnú kultúru (národnostné múzeá, divadlá) vedú príslušníci jednotlivých národnostných menšín.

831. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za splnený.

g) *napomáhať a/alebo uľahčiť vytvorenie jedného alebo viacerých orgánov poverených zbierať, archivovať a uvádzať alebo vydávať diela vytvorené v regionálnych alebo menšinových jazykoch,*

832. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby objasnili, akým spôsobom Fórum inštitút pre výskum menšín vykonáva aktivity, ktorých sa tento záväzok týka, s osobitným zreteľom na bulharský, chorvátsky a poľský jazyk.

833. Podľa informácií, ktoré výbor expertov získal počas overovania na mieste, nie je Fórum inštitút pre výskum menšín verejnou ani štátom dotovanou inštitúciou, ani sa nezaobera **bulharským, chorváckym a poľským jazykom**. Výbor expertov nedostal informácie o žiadnych ďalších orgánoch relevantných pre tento záväzok.

834. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorváckemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

Odsek 2

V oblastiach, kde sa tradične nepoužívajú regionálne alebo menšinové jazyky, zmluvné strany sa zaväzujú, ak na to oprávňuje počet užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, umožniť, podporiť a/alebo zabezpečiť vhodné kultúrne aktivity alebo zariadenia podľa predchádzajúceho odseku.

835. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

836. Podľa druhej periodickej správy môžu slovenské orgány finančne podporovať kultúrne aktivity a zariadenia súvisiace s menšinovými jazykmi aj v prípade, ak sa daný jazyk v príslušnom regióne tradične nepoužíva. Takúto podporu je možné poskytnúť aj bez ohľadu na percentuálne zastúpenie osôb hovoriacich jazykom danej národnostnej menšiny v príslušnej oblasti. Výbor expertov oceňuje tento flexibilný prístup slovenských orgánov. V súvislosti s **bulharským, chorváckym a poľským jazykom** však neboli predložené žiadne príklady takejto podpory.

837. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorváckemu a poľskému jazyku** za formálne splnený.

Odsek 3

Zmluvné strany sa zaväzujú pri uplatňovaní svojej kultúrnej politiky v zahraničí vytvoriť vhodný priestor aj regionálnym alebo menšinovým jazykom a ich kultúrnym prejavom.

838. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

839. Druhá periodická správa neobsahuje žiadne konkrétne informácie vo vzťahu k **bulharskému, chorváckemu a poľskému jazyku**.

840. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie vo vzťahu k **bulharskému, chorváckemu a poľskému jazyku**.

Článok 13 – Hospodársky a spoločenský život

Odsek 1

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany na celom svojom území zaväzujú:

- a) *vylúčiť zo svojho právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bezdôvodne zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa ekonomického alebo sociálneho života, najmä v pracovných zmluvách a v technických dokumentoch, ako sú návody na používanie výrobkov alebo zariadení,*

841. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval orgány, aby „vypustili z právneho poriadku všetky ustanovenia, ktoré bez primeraného odôvodnenia zakazujú alebo obmedzujú používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v dokumentoch týkajúcich sa hospodárskeho alebo spoločenského života“.

842. V druhej periodickej správe sa uvádza, že podľa zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 2) sa písomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu (napríklad pracovná zmluva) alebo v obdobnom pracovnom vzťahu vyhotovujú v štátnom jazyku. Zákonník práce však výslovne neobsahuje také ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo vylučovali možnosť vyhotovenia takejto zmluvy aj v menšinovom jazyku, ak sa na tom účastníci pracovnoprávneho vzťahu dohodnú. Pokiaľ ide o ochranu spotrebiteľa, písomné informácie sa musia poskytovať v slovenskom jazyku, čo však nemá vplyv na súbežné používanie iných jazykov (§ 11 a 12 zákona o ochrane spotrebiteľa). Slovenské orgány počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v pracovných zmluvách a technických dokumentoch. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

843. Výbor expertov očakáva prijatie novely zákona o štátnom jazyku, ktorá by mohla viesť k splneniu tohto záväzku.

b) *zakázať uvádzanie klauzúl vylučujúcich alebo obmedzujúcich používanie regionálnych alebo menšinových jazykov v interných predpisoch podnikov a v osobných spisoch aspoň medzi užívateľmi rovnakého jazyka,*

844. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

845. Rovnako ako v predchádzajúcom monitorovacom cykle, výbor expertov o žiadnom takomto zákaze neinformovali.

846. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za nesplnený.

c) *postaviť sa proti postupom, ktoré smerujú k odradeniu od používania regionálnych alebo menšinových jazykov v oblasti ekonomických a sociálnych aktivít,*

847. Pokiaľ ide o splnenie tohto záväzku, výbor expertov nebol v rámci prvého monitorovacieho cyklu schopný dospieť k záveru a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

848. Druhá periodická správa odkazuje na antidiskriminačný zákon z roku 2004 (§ 8a).

849. Výboru expertov nepredložili žiadne sťažnosti, a tým považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** za splnený.

Odsek 2

Vo vzťahu k ekonomickým a sociálnym aktivitám sa zmluvné strany zaväzujú, ak sú verejné orgány na to kompetentné, na územiach, kde sa používajú regionálne alebo menšinové jazyky, a ak je to možné,

...

c) *zabezpečiť, aby zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, poskytovali možnosť prijatia a opatrovania vo vlastnom jazyku tým osobám, ktoré používajú regionálny alebo menšinový jazyk, ak tieto potrebujú opateru zo zdravotných dôvodov, z dôvodu vysokého veku alebo z iných dôvodov,*

850. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený. Vyzval slovenské orgány, aby „formálne zabezpečili, že zariadenia sociálnej starostlivosti, ako nemocnice, domovy dôchodcov a útulky, budú môcť prijímať príslušné osoby a poskytovať im starostlivosť v bulharskom, poľskom a chorvátskom jazyku aj keď ovládajú slovenský jazyk, a aby prijali systematickú politiku zameranú na zabezpečenie tejto možnosti v praxi vo všetkých oblastiach, kde majú osoby hovoriace bulharským, poľským a chorvátskym jazykom tradične dostatočné zastúpenie na účely tohto záväzku“.

851. Podľa druhej periodickej správy sú zariadenia, ako napríklad detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a zariadenia sociálnej starostlivosti, pripravené prijímať osoby a poskytovať im starostlivosť v menšinových jazykoch. Zariadenia sociálnej starostlivosti nachádzajúce sa v regiónoch, kde sa používa regionálny alebo menšinový jazyk, prednostne zamestnávajú osoby používajúce menšinový jazyk a personál týchto zariadení komunikuje tak v slovenskom, ako aj v menšinovom jazyku. Podľa informácií, ktoré má výbor expertov k dispozícii, sa však **bulharský, chorvátsky ani poľský jazyk** v súvislosti s týmto záväzkom nepoužíva.

852. V § 8 ods. 4 zákona o štátnom jazyku sa stále uvádza, že „styk zdravotníckeho personálu s pacientmi sa vedie spravidla v štátnom jazyku“ a „aj v jazyku, v ktorom sa možno s pacientom porozumieť“, ak ide

o pacienta neovládajúceho slovenský jazyk. Slovenské orgány však počas overovania na mieste výbor expertov informovali, že s cieľom implementovať chartu sa v súčasnosti zvažuje novela zákona o štátnom jazyku, ktorá by zaručila právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Výbor expertov tento krok víta a očakáva ďalšie informácie v nasledujúcej periodickej správe.

853. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku** v súčasnosti za nesplnený.

Článok 14 – Cezhraničná spolupráca

Zmluvné strany sa zaväzujú:

- a) *uplatňovať platné dvojstranné a mnohostranné dohody, ktorými sú viazané aj štáty, v ktorých sa používa rovnaký jazyk v identickej alebo blízkej podobe, alebo ak je to potrebné, snažiť sa o uzavretie takých dohôd, ktoré by mali podporiť kontakty medzi užívateľmi rovnakého jazyka v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,*

854. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu vo vzťahu k poľskému jazyku za splnený. Pokiaľ ide o bulharský a chorvátsky jazyk, výbor expertov nebol schopný dospieť k záveru vo veci splnenia tohto záväzku a požiadal slovenské orgány, aby predložili dodatočné informácie.

855. Druhá periodická správa poskytuje informácie o uplatňovaní tohto ustanovenia len vo vzťahu k **poľskému jazyku**. Slovenské orgány počas overovania na mieste objasnili, že neboli uzatvorené žiadne dohody, ktoré by boli relevantné pre **bulharský a chorvátsky jazyk**.

856. Výbor expertov považuje tento záväzok vo vzťahu k **poľskému jazyku** za splnený a vo vzťahu k **bulharskému a chorvátskemu jazyku** za nesplnený. Nabáda slovenské orgány, aby uzatvorili dohody so štátmi, v ktorých sa používa bulharský a chorvátsky jazyk, s cieľom posilnenia kontaktov medzi používateľmi týchto jazykov v príslušných štátoch v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

Kapitola 4 Zistenia a návrhy odporúčaní

- A. Výbor expertov by chcel slovenským orgánom vyjadriť vďaka za výbornú spoluprácu pri príprave tejto správy. Počas overovania na mieste bola navyše veľmi pozitívna aj spolupráca s orgánmi a združeniami zastupujúcimi osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi. Situáciu na Slovensku charakterizuje komplexná mozaika rôznych menšinových jazykov a veľmi ambiciózna ratifikačná listina, pričom ochrana v rámci časti III pokrýva prakticky všetky regionálne alebo menšinové jazyky, ktorými sa v Slovenskej republike hovorí. So zreteľom na veľmi rozmanitú situáciu menšinových jazykov a na veľmi slabý, resp. rozptýlený územný výskyt niektorých z nich, je uplatňovanie záväzkov v rámci časti III v niektorých prípadoch mimoriadne náročné.
- B. Výbor expertov identifikoval viacero zásadných problémov, ktoré sa týkali všetkých jazykov už počas prvého kola monitorovania. Mnohé z týchto problémov pretrvávajú. Významným problémom naďalej zostáva zákonom stanovená podmienka, že na to, aby bolo možné uplatňovať záväzky v oblasti verejnej správy, by mali osoby hovoriace regionálnymi alebo menšinovými jazykmi predstavovať minimálne 20 % obyvateľstva obce. Táto hranica vylučuje administratívne používanie menšinových jazykov v mnohých obciach, kde osoby hovoriace daným jazykom síce nepredstavujú 20 % miestneho obyvateľstva, no napriek tomu majú dostatočné zastúpenie na účely uplatňovania článku 10.
- C. Druhý zásadný problém ovplyvňujúci viacero oblastí, ktorých sa charta týka, vyplýva zo skutočnosti, že zákon o štátnom jazyku naďalej obsahuje opatrenia, ktoré sú v rozpore s duchom charty. Uvedený zákon obsahuje viaceré obmedzujúce ustanovenia, ktoré bránia náležitej implementácii niektorých jej ustanovení. Vzhľadom na záväzky, ktoré na seba Slovenská republika prijala ratifikovaním charty, existuje preto potreba jeho novelizácie. Okrem toho je potrebné prijať právne predpisy, napríklad v súvislosti s používaním menšinových jazykov vo vzťahu k regionálnym orgánom.
- D. V oblasti vzdelávania zostáva v prípade mnohých jazykov ešte veľmi veľa otvorených otázok. S výnimkou maďarského jazyka súčasná ponuka v školskom systéme nezabezpečuje systematické vzdelávanie v menšinových jazykoch vo všetkých oblastiach, v ktorých by to bolo potrebné. Okrem toho nezabezpečuje ani potrebnú kontinuitu ponuky vzdelávania v menšinových jazykoch na všetkých stupňoch škôl. Nedostatky sa vyskytujú aj v oblasti prípravy učiteľov. Navyše neexistujú žiadne orgány, ktoré by boli osobitne zodpovedné za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku v zavádzaní alebo rozvíjaní výučby regionálnych alebo menšinových jazykov a výučby v týchto jazykoch, ako aj za vypracúvanie verejných periodických správ obsahujúcich príslušné zistenia.
- E. Zvýšenie povedomia a zabezpečenie rešpektovania menšinových jazykov a kultúr zo strany väčšinového obyvateľstva si vyžaduje rozhodnejšie úsilie. Týka sa to predovšetkým výučby dejín pre väčšinových po slovensky hovoriacich žiakov a úlohy popredných masmédií v prekonávaní etnických predsudkov.
- F. V oblasti spravodlivosti ešte stále nie je zabezpečené právo osôb hovoriacich regionálnym alebo menšinovým jazykom používať svoj rodný jazyk, ak súčasne rozumejú jazyku slovenskému. V praxi sa menšinové jazyky (predovšetkým maďarský jazyk) na súdoch do istej miery používajú, no legislatívny rámec je potrebné doplniť a zlepšiť.
- G. Pokiaľ ide o používanie menšinových jazykov vo vzťahu k správnym orgánom, výbor expertov zistil zásadné nedostatky. Tieto nedostatky vyplývajú sčasti z problémov súvisiacich s 20-percentnou podmienkou, no čiastočne aj z nedostatku primeraných organizačných opatrení potrebných na uplatňovanie článku 10 v praxi.
- H. V oblasti médií sú podmienky pre menšinové jazyky vo verejnoprávnom rozhlase, resp. televízii, čiastočne s výnimkou maďarského jazyka, spravidla nedostatočné. Ešte zarážajúcejšia je takmer úplná absencia súkromných rozhlasových a televíznych programov v menšinových jazykoch, čo je spôsobené prehnanými obmedzeniami v zákone o štátnom jazyku. V oblasti kultúry je situácia lepšia. Úspechom je najmä komplexná sieť múzeí menšinových kultúr financovaných zo strany slovenských orgánov.
- I. Vo vzťahu k **rómskemu jazyku** sú možnosti ochrany vyplývajúce z časti III značnou výzvou. Slovenské orgány podnikli viaceré pozitívne kroky, predovšetkým pokiaľ ide o ambiciózne pilotný projekt v oblasti vzdelávania. Vo viacerých modelových školách sa zaviedla výučba rómskeho jazyka, boli vyvinuté učebné osnovy pre vzdelávanie v rómskom jazyku a dosiahla sa aj štandardizácia rómskeho jazyka vo forme používanej na Slovensku. Je to veľmi dobrý základ pre ďalší pokrok v zlepšovaní vzdelávania v rómskom jazyku. V ďalšej fáze je potrebné prijať rozhodné opatrenia s cieľom naštartovať proces úplného

začlenenia systematickej výučby rómskeho jazyka a výučby v tomto jazyku do slovenského školského systému, popri výučbe slovenského jazyka a v slovenskom jazyku ako úradnom jazyku. Existujú dôkazy o tom, že školy ešte vždy systematicky prehliadajú dopyt značného počtu rómskych rodín po výučbe rómskeho jazyka a po výučbe v tomto jazyku. Okrem toho pretrváva neprípustná prax zápisov rómskych detí do škôl pre deti so špeciálnymi potrebami.

J. Postavenie **maďarského jazyka** vo vzdelávacom systéme je veľmi silné. Maďarský jazyk sa v praxi do istej miery využíva aj na súdoch a vo verejnej správe. Zabezpečenie programov v maďarskom jazyku vo verejnoprávnom rozhlase je tiež rozšírené. Napriek jeho silnému postaveniu však aj tento jazyk ovplyvňujú všeobecné problémy, vyplývajúce zo zákona o štátnom jazyku.

K. **Nemecký jazyk** má vo vzdelávacom systéme a v médiách veľmi slabé postavenie a v praxi sa tento jazyk nevyužíva ani na súdoch, ani vo verejnej správe. Problémom sú najmä vážne nedostatky v oblasti vzdelávania, predovšetkým pokiaľ ide o predškolské zariadenia, základné a stredné školy, ako aj prípravu učiteľov.

L. **Rusínsky jazyk** má napriek pomerne vysokému počtu osôb hovoriacich týmto jazykom stále veľmi slabé postavenie. Najzreteľnejším príkladom je oblasť vzdelávania, keďže súčasné vzdelávanie v rusínskom jazyku nespĺňa prijaté záväzky prakticky na žiadnej z úrovní.

M. Situácia v prípade **ukrajinského jazyka** je pomerne priaznivá. Existujú však náznaky, podľa ktorých je vyučovanie predmetov v ukrajinskom jazyku na úrovni základných a stredných škôl na ústupe.

N. Vzhľadom na osobitné postavenie **českého jazyka** a jeho vzájomnú zrozumiteľnosť so slovenským jazykom sa v súvislosti s používaním tohto jazyka vyskytuje v praxi veľmi málo problémov.

O. Vo vzťahu k **bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku**, ktoré používa veľmi nízky počet osôb, je nespĺnený veľký počet záväzkov vyplývajúcich z časti III. Z dôvodu slabého sociolingvistického postavenia týchto jazykov bude pre slovenské orgány veľmi náročné splniť všetky záväzky, ktoré prijali v ratifikačnej listine.

Slovenská vláda bola vyzvaná, aby sa k obsahu tejto správy vyjadrila v súlade s článkom 16 ods. 3 charty. Jej pripomienky sú pripojené v prílohe II.

Na základe tejto správy a svojich zistení výbor expertov predložil výboru ministrov návrhy na vypracovanie odporúčaní, ktoré majú byť adresované Slovenskej republike. Zároveň zdôraznil, že popri týchto všeobecných odporúčaníach by slovenské orgány mali brať do úvahy aj podrobnejšie pripomienky obsiahnuté v hlavnom texte správy.

Na svojom 1070. zasadnutí dňa 18. novembra 2009 výbor ministrov prijal odporúčanie adresované Slovenskej republike, ktoré je uvedené v časti B tohto dokumentu.

Príloha I: Pri uložení ratifikačnej listiny urobila Slovenská republika vyhlásenie, ktoré znie:

1. Slovenská republika vyhlasuje, že prijatú chartu bude uplatňovať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a príslušnými medzinárodnými dohovormi, ktoré zaručujú rovnosť občanov pred zákonom bez ohľadu na ich pôvod, rasu, náboženstvo alebo národnosť, s cieľom podporovať európske jazykové dedičstvo bez ujmy na používaní štátneho jazyka.

2. Slovenská republika vyhlasuje podľa článku 1 písm. b) charty, že pojem „územie, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk," sa vzťahuje na obce podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky, patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva z 25. augusta 1999, a to vrátane uplatňovania jej článku 10.

Podľa článku 3 ods. 1 charty „regionálnymi alebo menšinovými jazykmi" v Slovenskej republike sú jazyky: bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský; uplatňovanie ustanovení charty podľa jej článku 2 ods. 2, ak ide o

bulharský, český, chorvátsky, nemecký, poľský a rómsky jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod iii, písm. c) bod iii, písm. d) bod iii, písm. e) bod ii, písm. f) bod ii, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d);

článok 10 ods. 1 písm. a) body iii a iv, ods. 2 písm. b), c), d), f), g), ods. 3 písm. c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod ii, ods. 2 a 3;

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a);

článok 14 písm. b) len pre český, nemecký a poľský jazyk;

rusínsky a ukrajinský jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod ii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d) bod ii, písm. e) bod ii, písm. f) bod ii, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d), ods. 3;

článok 10 ods. 1 písm. a) body iii a iv, ods. 2 písm. b), c), d), f), g), ods. 3 písm. c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod ii, ods. 2 a 3

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a);

článok 14 písm. b) len pre ukrajinský jazyk;

maďarský jazyk:

článok 8 ods. 1 písm. a) bod i, písm. b) bod i, písm. c) bod i, písm. d) bod i, písm. e) bod i, písm. f) bod i, písm. g), h), i);

článok 9 ods. 1 písm. a) body ii a iii, písm. b) body ii a iii, písm. c) body ii a iii, písm. d), ods. 2 písm. a), ods. 3;

článok 10 ods. 1 písm. a) bod ii, ods. 2 písm. a), b), c), d), f), g), ods. 3 písm. b), c), ods. 4 písm. a), c), ods. 5;

článok 11 ods. 1 písm. a) bod iii, písm. b) bod ii, písm. c) bod ii, písm. d), písm. e) bod i, písm. f) bod i, ods. 2 a 3;

článok 12 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), ods. 2 a 3;

článok 13 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 2 písm. c);

článok 14 písm. a), b).

4. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 8 ods. 1 písm. e) bod i sa vzťahuje na prípravu pedagógov, teológov, kultúrnych a osvetových pracovníkov bez ujmy na výučbe v štátnom jazyku s tým, že väčšina predmetov vrátane profilových sa zabezpečuje v menšinovom jazyku pri rešpektovaní právnych noriem Slovenskej republiky v oblasti vysokého školstva.

5. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 10 ods. 1 písm. a) bod ii, článok 10 ods. 2 písm. a) a článok 10 ods. 3 písm. b) sa budú interpretovať bez ujmy na používaní štátneho jazyka podľa Ústavy Slovenskej republiky a v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky.

6. Slovenská republika vyhlasuje, že článok 12 ods. 1 písm. e) a článok 13 ods. 2 písm. c) možno použiť, ak účinky jeho použitia neodporujú iným ustanoveniam právneho poriadku Slovenskej republiky o zákaze diskriminácie občanov Slovenskej republiky v pracovnoprávných vzťahoch na území Slovenskej republiky.

Príloha II: Pripomienky slovenských orgánov

Stanovisko

k Druhej hodnotiacej správe Výboru expertov Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov o Slovensku

Na základe ustanovenia článku 16, ods. 3 Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „Charta“) Slovenská republika predkladá nasledujúce stanovisko:

A. Hodnotenie Výboru expertov ECHRMJ

1. Výbor expertov v kapitole 2 bod 25 hodnotiacej správy v súvislosti s odporúčaním Výboru ministrov č.5 z roku 2007 („zrušiť bezodkladne prax neodôvodnených zápisov rómskych detí do špeciálnych škôl“) konštatuje, že „Slovenské orgány realizujú viaceré projekty, ktorých cieľom je odstrániť neodôvodnené zapisovanie rómskych detí do špeciálnych škôl.“ Výbor expertov ďalej konštatuje, že „Zavedli sa nové testy, od ktorých sa očakáva, že odstránia tento nedostatok.“

Toto konštatovanie doplníme o informáciu, že je pripravený návrh novely príslušného ustanovenia školského zákona č. 245/2008 Z. z., podľa ktorého má vzniknúť jednotný systém školského poradenstva s cieľom poskytovať potrebnú interdisciplinárnu pomoc kontinuálne (od raného veku až po ukončenie prípravy na povolanie) všetkým deťom prostredníctvom poskytovania kvalifikovanej diagnostiky v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

2. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 8 ods. 1 a) je nespĺnený a vyzýva slovenské orgány, aby „...zabezpečili predškolskú výchovu v rómskom jazyku a zaručili jej kontinuitu.“

Vyhlasením štandardizácie rómskeho jazyka v júni 2008 a zavŕšením experimentálnych overovaní boli položené legislatívne základy pre vytvorenie plnohodnotných podmienok na výchovu a vzdelávanie v rómskom jazyku vrátane prípravy pedagógov vyučujúcich rómsky jazyk, resp. v rómskom jazyku.

Aj keď do júna 2008 neexistovali na Slovensku podmienky pre zavedenie dvojjazyčnosti na školách vrátane materských škôl (absencia štandardizácie rómskeho jazyka), v predškolských zariadeniach sa rómsky jazyk používal ako pomocný či podporný (ako správne konštatuje aj Výbor expertov). Dávame preto na zváženie, či tento záväzok nepovažovať skôr za čiastočne splnený, než „za nespĺnený“.

Poznámka: V tejto súvislosti konštatujeme, že štandardizácia rómskeho jazyka je tiež podmienkou implementácie čl. 8 ods.1 f).

3. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 9 ods. 1 a) je len čiastočne splnený (vo vzťahu k rómskemu jazyku, maďarskému jazyku a rusínskemu jazyku), resp. nespĺnený (vo vzťahu k ostatným jazykom) a uvádza, že „príslušná legislatíva stále obmedzuje právo používať menšinový jazyk v trestnom konaní...“.

Ustanovenie § 2 odsek 20 Trestného poriadku zakladá právo na tlmočníka a prekladateľa. Tento odsek upravuje právo dotknutej osoby používať v trestnom konaní jazyk, ktorému rozumie. Dotknutá osoba má v zmysle tohto ustanovenia a na základe svojho vedomia a presvedčenia posúdiť do akej miery ovláda slovenský jazyk a ak ho neovláda dostatočne, urobí vyhlásenie v zápisnici o výpovedi osoby, ktorá slovenský jazyk neovláda. Následne sa do trestného konania priberie tlmočník a prekladateľ (§§ 28 a 29 Trestného poriadku). Toto právo nie je v akejkoľvek miere obmedzené iným právom a je len na prejave vôle dotknutej osoby, aby reálne zhodnotila svoju úroveň znalosti a ovládania slovenského jazyka.

Domnievame sa preto, že právo na používanie regionálnych a menšinových jazykov je zaručené a nie je obmedzené.

4. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 10 ods. 1 Charty nie je splnený vôbec alebo len čiastočne (vo vzťahu k maďarskému jazyku), osobitne pokiaľ ide o podávanie, resp. vybavovanie žiadostí o doklady (občiansky preukaz, vodičský preukaz, cestovný pas).

V tejto súvislosti uvádzame, že príslušné pracoviská (oddelenia dokladov) lokalizované v regiónoch s významným výskytom daného menšinového jazyka sú obsadzované aj zamestnancami, ktorí tento jazyk ovládajú. Tým je daná možnosť týmto jazykom pri vybavovaní príslušného dokladu komunikovať.

Avšak vzhľadom na to, že samotné predkladanie či prijímanie žiadostí prebieha prostredníctvom informačných systémov, nie je úlohou občana žiadosť vlastnoručne vyplniť (netreba písomne komunikovať), ale iba verifikovať údaje v nej uvedené, čo môže prebiehať v menšinovom jazyku. Akákoľvek zmena informačných systémov, prostredníctvom ktorých sa vykonáva agenda občianskych preukazov, vodičských preukazov, ako aj cestovných pasov v iných jazykových mutáciách by znamenala mimoriadne finančné zaťaženie, čo nepovažujeme za efektívne a adekvátne.

5. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 11 ods. 1 b) týkajúci sa rozhlasového vysielania, je nespĺnený vo vzťahu ku všetkým menšinovým jazykom.

Uvádzame, že novelizáciou zákona o štátnom jazyku Slovenskej republiky v § 5 ods. 1 písm. b) bola zavedená ďalšia výnimka z vysielania v štátnom jazyku (t.j. bola odstránená povinnosť prekladať vysielanie do slovenského jazyka) a to: „rozhlasových relácií v regionálnom vysielaní alebo lokálnom vysielaní určených pre príslušníkov národnostnej menšiny vrátane podujatí v priamom prenose“.

Domnievame sa, že tým došlo k splneniu vyššie uvedeného záväzku.

6. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 11 ods. 1 c) je čiastočne splnený vo vzťahu k maďarskému jazyku a nespĺnený vo vzťahu k ostatným menšinovým jazykom, pričom podľa Výboru expertov požiadavka zabezpečiť slovenské titulky pre všetky programy „odrádza súkromné televízne stanice od vysielania v menšinovom jazyku“.

Z faktu, že na juhu Slovenska vysiela až 18 miestnych televíznych staníc v maďarskom jazyku by malo byť zrejme, že povinnosť zabezpečiť slovenské titulky nie je prekážkou vysielania televíznych staníc, ako sa domnieva Výbor expertov. Ak je teda tento záväzok vo vzťahu k maďarskému jazyku čiastočne splnený a vo vzťahu k ostatným menšinovým jazykom nespĺnený, hoci právna úprava je tá istá, neostáva nám nič iné, než konštatovať, že Výbor expertov nezistil skutočné príčiny, prečo príslušníci ostatných národnostných menšín neprevádzkujú miestne televízne vysielanie vo svojom jazyku.

7. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 11 ods. 1 e) je nespĺnený vo vzťahu ku všetkým menšinovým jazykom s výnimkou maďarského, pričom za splnenie tohto záväzku považuje vydávanie aspoň jedného periodika („novín“) minimálne s týždennou periodicitou.

Vláda SR vytvorila legislatívne a technické podmienky pre vydávanie periodík jednotlivých národnostných menšín prostredníctvom grantových programov Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR. Grantový program „Kultúra národnostných menšín“ je prioritne zameraný na podporu vydávania denníkov, týždenníkov, mesačníkov a elektronických periodík národnostných menšín, pričom periodicita jednotlivých periodík závisí výlučne od rozhodnutia jednotlivých žiadateľov – vydavateľov národnostných periodík. Vláda SR prijala opatrenia pre vydávanie periodík s týždennou periodicitou, avšak frekvencia vydávania jednotlivých periodík závisí aj od deklarovaných kultúrnych potrieb. Poznnamenávame, že jednotlivé národnostné menšiny prostredníctvom svojich komisií samostatne rozhodujú o pridelovaní finančných prostriedkov na svoje projekty.

8. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 11 ods. 1 f) je buď nespĺnený vo vzťahu k nemeckému, rusínskemu a ukrajinskému jazyku alebo výbor expertov „nie je schopný dospieť k záveru a žiada slovenské orgány o poskytnutie dodatočných informácií v nasledujúcej periodickej správe“ (vo vzťahu k rómskemu, bulharskému, chorvátskemu a poľskému jazyku).

V roku 2006 vytvorila vláda SR podmienky pre podporu produkcie audiovizuálnych diel v jazykoch národnostných menšín prostredníctvom grantového programu Ministerstva kultúry SR. V roku 2006 i 2007 boli podporené audiovizuálne diela rómskej a maďarskej národnostnej menšiny. V prípade záujmu vytvoriť takéto dielo majú predstavitelia všetkých národnostných menšín možnosť získať finančnú podporu grantovým spôsobom.

9. Výbor expertov konštatuje, že v prípade záväzku vyplývajúceho pre Slovensko z čl. 12 ods. 1 g) vo vzťahu k maďarskému jazyku nie je schopný dospieť k záveru, resp. vo vzťahu k ostatným menšinovým jazykom záväzok považuje za nespĺnený. V bode 283 svojej hodnotiacej správy Výbor expertov konštatuje:

„...počas overovania na mieste ho zástupcovia osôb hovoriacich maďarským jazykom informovali, že Fórum inštitút nedostáva žiadnu štátnu podporu.“

Uvádza, že Fórum inštitút pre výskum menšín získaval a naďalej získava každoročne finančnú podporu vo výške niekoľko desiatok tisíc EUR prostredníctvom Ministerstva kultúry SR. Okrem toho Ministerstvo kultúry SR finančne podporuje Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, ktorého poslaním je získavanie, ochraňovanie, vedecké a odborné spracovávanie a sprístupňovanie múzejných zbierok a fondov hmotnej a duchovnej kultúry maďarského etnika na Slovensku.

S rovnakým poslaním boli vytvorené a sú podporované Múzeum kultúry Rómov na Slovensku, Múzeum kultúry karpatských Nemcov, Múzeum rusínskej kultúry, Múzeum ukrajinskej kultúry, Múzeum kultúry Čechov na Slovensku a Múzeum kultúry Chorvátov. Okrem toho, Ministerstvo kultúry SR každoročne finančne podporuje prostredníctvom grantového programu Poľský klub, ktorého cieľom je vytvárať podmienky pre spoločenský, kultúrny a vedecký vývoj jeho členov a priaznivcov a propagovať, resp. šíriť poľskú kultúru a osvetu.

10. Výbor expertov v súvislosti so záväzkom Slovenskej republiky vyplývajúcim z čl. 13 ods. 1 a) bol informovaný o pripravovanej novele zákona o štátnom jazyku a očakáva, že jej „prijatie by mohlo viesť k splneniu tohto záväzku“. Výbor expertov považoval tento záväzok v rámci prvého monitorovacieho cyklu za nesplnený.

Dňa 30. 6. 2009 Národná rada Slovenskej republiky schválila novelu zákona č. 270/1995 o štátnom jazyku, ktorý pôvodne ustanovoval v § 8 ods. 2, že „pisomné právne úkony v pracovnoprávnom vzťahu sa vyhotovujú v štátnom jazyku“. Predmetnou novelou sa citované ustanovenie doplnilo o text, podľa ktorého „popri znení v štátnom jazyku sa môže vyhotoviť aj obsahovo totožné znenie v inom jazyku“. Týmto doplnením ustanovenia odseku 2 sa vytvorila možnosť použitia iných jazykov pri vyhotovovaní písomnosti uvedených v tomto ustanovení (pracovná zmluva, dohoda o jej zmene, dohoda o skončení pracovného pomeru, výpoveď... apod.)

Pokiaľ ide o záväzok v čl. 13 ods. 1 b), Výbor expertov ho považuje za nesplnený.

Momentálne možno len konštatovať, že zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti neobsahuje ustanovenia, ktoré by zakazovali alebo obmedzovali používanie regionálnych alebo menšinových jazykov.

11. Výbor expertov konštatuje, že záväzok vyplývajúci pre Slovensko z čl. 13 ods. 2 c) je buď čiastočne splnený (vo vzťahu k maďarskému, nemeckému a ukrajinskému jazyku) alebo nesplnený (vo vzťahu k ostatným menšinovým jazykom) a ďalej konštatuje, že „v súčasnosti neexistuje právny základ pre používanie menšinových jazykov v zariadeniach sociálnej starostlivosti“. Výbor expertov príslušný paragraf zákona o štátnom jazyku (§ 8 ods. 4) za taký základ nepovažuje.

V tejto súvislosti bol Výbor expertov počas overovania na mieste informovaný o zámere novelizovať vyššie uvedený zákon s cieľom zaručiť právo na používanie menšinového jazyka v zariadeniach sociálnej starostlivosti.

Národná rada Slovenskej republiky dňa 30. 6. 2009 schválila návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky, kde je v § 8 ods. 4 ustanovené, že „Pacient alebo klient, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, môže v týchto zariadeniach v obciach, kde sa v úradnom styku používa jazyk národnostnej menšiny používať v komunikácii s personálom svoj materinský jazyk.“

B. Návrh odporúčaní Výboru expertov ECHRMJ Výboru ministrov RE

1. K bodu 4 návrhu odporúčaní konštatujeme, že v zmysle zákona č. 16/2004 Z. z. o Slovenskej televízii a zákona č. 619/2003 Z. z. o Slovenskom rozhlase Slovenská republika neustále vytvára podmienky pre zlepšenie dostupnosti verejnoprávneho televízneho a rozhlasového vysielania vo všetkých menšinových jazykoch.

V oblasti súkromného televízneho a rozhlasového vysielania v menšinových jazykoch vláda Slovenskej republiky novelizáciou zákona o štátnom jazyku Slovenskej republiky schválenou Národnou radou Slovenskej republiky 30. júna 2009 s účinnosťou od 1. septembra 2009 vytvorila ďalšie pozitívne zmeny pre používanie jazykov národnostných menšín (viď časť A. body 5. a 6. Stanoviska).

V bode 4 navrhujeme nahradiť slová „...podporili súkromné rozhlasové a televízne vysielanie v menšinových jazykoch zrušením obmedzení vyplývajúcich z príslušných právnych predpisov“ slovami „...podporili súkromné rozhlasové a televízne vysielanie v menšinových jazykoch politikou dotačného systému“.

2. K bodu 5 návrhu odporúčaní konštatujeme, že vláda SR vytvorila legislatívne a technické podmienky pre vydávanie periodík jednotlivých národnostných menšín prostredníctvom grantových programov Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR. Grantový program „Kultúra národnostných menšín“ je prioritne zameraný na podporu vydávania denníkov, týždenníkov, mesačníkov a elektronických periodík národnostných menšín, pričom periodicita jednotlivých periodík závisí výlučne od rozhodnutia jednotlivých žiadateľov – vydavateľov národnostných periodík (viď tiež časť A. bod 7. Stanoviska).

V Bratislave, 17. 8. 2009

B. Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy o uplatňovaní Charty Slovenskou republikou

RADA EURÓPY
VÝBOR MINISTROV

Odporúčanie RecChL(2009)6

Výboru ministrov

o uplatňovaní Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike

(prijaté Výborom ministrov dňa 18. novembra 2009 počas 1070. zasadania Výboru delegátov ministrov)

Výbor ministrov,

v súlade s článkom 16 Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov;

s prihliadnutím na vyhlásenia predložené Slovenskom dňa 9. apríla 2001;

zohľadniac hodnotenie vykonané Výborom expertov k Charte vo vzťahu k uplatňovaniu Charty Slovenskou republikou;

zohľadniac vyjadrenie slovenských orgánov k obsahu správy Výboru expertov;

majúc na pamäti, že toto hodnotenie vychádza z informácií zaslaných Slovenskou republikou v jej národnej správe, doplňujúcich informácií poskytnutých slovenskými orgánmi, informáciami predloženými orgánmi a združeniami legálne založenými na Slovensku a informácií získaných Výborom expertov počas návštevy na Slovensku;

majúc tiež na pamäti, že hodnotiaci správa prijatá Výborom expertov 24. apríla 2009 neobsahovala žiadne hodnotenie novely zákona o štátnom jazyku na Slovensku z 30. júna 2009;

odporúča, aby orgány Slovenskej republiky prihliadali na všetky postrehy a odporúčania Výboru expertov, a najmä, aby

1. prehodnotili podmienku, podľa ktorej by osoby hovoriace menšinovými jazykmi mali predstavovať aspoň 20 % obyvateľstva obce na to, aby boli uplatniteľné záväzky v oblasti verejnej správy;
2. zabezpečili vyučbu všetkých menšinových jazykov na všetkých príslušných úrovniach a informovali rodičov o jej dostupnosti;
3. zlepšili prípravu učiteľov a zriadili orgán zodpovedný za monitorovanie prijatých opatrení a dosiahnutého pokroku;
4. zlepšili dostupnosť verejnoprávneho televízneho a rozhlasového vysielania vo všetkých menšinových jazykoch a podporili súkromné rozhlasové a televízne vysielanie v menšinových jazykoch zrušením obmedzení vyplývajúcich z príslušných právnych predpisov;
5. podporili vydávanie novín v menšinových jazykoch;
6. naďalej presadzovali opatrenia zamerané na zrušenie praxe neodôvodnených zapisov rómskych detí do škôl pre deti so špeciálnymi potrebami a začali plošne zavádzať vzdelávanie rómskych detí v rómskom jazyku.